

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS ☆ JANUÁR ☆ STYCZEŃ 1996 ☆ Č. 1 (452) CENA 85 GR. (8500 zł)

Záber z porady dopisovateľov i spolupracovníkov Života a aktívnu nášho Spolku. Podrobnejšie o porade pišeme na str. 16-17. Foto: J.Pivočík

NA OBÁLKE: Spiš v zime. Foto: J.Pivočík

V ČÍSLE:

Krajanský muzikant	2
Spomienky ožívajú	3
Túžobné očakávanie	4
Seminár o Spiši	5
V doline Dunajca	6
Volby a kortešovanie	7
Ešte raz o Pekelníku	8
Taká je pravda	9
Škola novej kvality	10
Aktívita prináša ovocie	11
Spomienky belianskeho farára	12-13
Rozličné národy pri osídľovaní Spiša	14-15
Porada Života '95	16-17
Poviedka na voľnú chvíľu	18-19
Čitatelia-redakcia	20-22
Poľnohospodárstvo	23
Mladým - mladším - najmladším.	24-25
Šport a hudba	26
Móda.....	27
Naša poradňa	28-29
Psychozábava - humor	30-31
Stáva sa	32

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 33-36-88

ORGAN TOWARZYSTWA
SŁOWAKÓW W POLSCE
(ORGÁN SPOLKU
SLOVÁKOV V POĽSKU)
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/4
tel. 34-11-27

Wydawca
Zarząd Główny TSP

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny
JÁN ŠPERNOGA

Zespól

Peter Kollárik, Jozef Pivočík

Społeczne kolegium doradcze
Augustin Andrašák, Žofia Bogačíková,
Jozef Čongva, František Harkabuz, Žofia
Chalupková, Zenon Jersák, Bronislav
Knapčík, Lýdia Mšalová, Anton Pivočík

Skład i łamanie
„IKTUS”

Druk

Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego.

**Cena prenumeraty dla kół i oddziałów
Towarzystwa:**

1 miesiąc - 85 gr (8.500 zł)
kwartalnie - 2.50 zł (25.000 zł)
rocznie - 10 zł (100.000 zł)
Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów
nadanych tekstów.

ALEKSANDER KWAŚNIEWSKI - PREZIDENTOM POLSKIEJ REPUBLIKY

ktoré nariadil Sejm PR v súvislosti s vypršaním volebného obdobia doterajšieho prezidenta PR Lecha Wałęsu. O prezidentský stolec v prvom kole volieb, ktoré sa uskutočnilo 5. novembra, sa uchádzalo 13 kandidátov reprezentujúcich rôzne politické strany a hnutia. Do druhého kola postúpili dvaja: Aleksander Kwaśniewski zo Strany demokratickej ľavice, ktorý získal 35,1 % hlasov, a doterajší prezent Lech Wałęsa - 33,1 % hlasov.

V druhom kole volieb, ktoré sa konali 19. novembra 1995, mali obaja kandidáti skoro rovnaké

šance. Za prezidenta Poľskej republiky - ako to oznámila Štátna volebná komisia - bol napokon zvolený predstaviteľ ľavice ALEKSANDER KWAŚNIEWSKI, ktorý získal 51,7 % hlasov. Na Lecha Wałęsu hlasovalo 47,3 % voličov.

Novozvolený prezent (41 rokov), ktorý bol za totality ministrom športu a mládeže a predsedom Poľského olympijského výboru, po vyhlásení oficiálnych vysledkov volieb oznámil, že chce byť prezentom všetkých Poliakov. Budúcnosť ukáže, či sa mu to v rozdelenom Poľsku podarí.

Významnou politickou udalosťou v novembri min. roka v Poľsku boli prezidentské voľby,

11. FEBRUÁRA 1996 - MIMORIADNY ZJAZD SSP

Na poslednom, IX. zjazde Spolku Slovákov v Poľsku bol - ako všetci vieme - za jeho predsedu zvolený opäťovne krajan Eugen Mišinec. Žiaľ, krátko po zjazde neúprosná smrť vzala predsedu spomedzi nás. Keďže podľa stanov predsedu a tajomníka môžu voliť len delegáti MS a OV na celoštátnom zjazde, ústredný výbor SSP na svojom druhom zasadaní overil dočasne plnením funkcie predsedu prof. Jozefa Čongvu.

26. novembra min. roka sa hned' po skončení porady života v Chyžnom konalo zasadanie Ústredného výboru nášho Spolku, na ktorom mal byť určený termín a miesto zvolania mimoriadneho zjazdu SSP. Účastníci zasadania napokon rozhodli, že mimoriadny zjazd, venovaný hlavne voľbe predsedu Spolku, sa uskutoční v nedel'u 11. februára 1996 v Krakove. Jeho účastníkmi budú delegáti zvolení na výročných schôdzach miestnych skupín a obvodov pred IX. zjazdom Spolku Slovákov v Poľsku.

ZÁVEREČNÝ DVOJMESIAC DAROV NA NÁRODNÝ POKLAD

Nadácia Matice slovenskej vyhlasuje záverečný Dvojmesiac darov na národný poklad a to od 6.12.1995 do 8.2.1996. Záverečným dňom dvojmesiaca darov bude 3. výročie začatia zbierky a 3. výročie vzniku samostatnej slovenskej meny. Počas uvedeného Dvojmesiaca darov na národný poklad možno odovzdávať peňažné príspevky v slovenských korunách, alebo v akejkoľvek zahraničnej konvertibilnej mene vo všetkých pobočkách VÚB. Každý darca, ktorý prispeje sumou 100,- Sk a viac, dostane pamätnú medailu a publikáciu o prvom roku zbierky. Po podrobnom zhodnotení výsledkov zbierky budú v dňoch 10.-11.5.1996 záverečné slávnostné podujatia vďaka darcom národného pokladu na východnom Slovensku. Správna rada Nadácie Matice slovenskej vopred d'akuje všetkým darcom, ktorí prispejú na národný poklad a vyzýva všetkých občanov a podnikateľské subjekty, aby sa zbierky zúčastnili a podporili mladú Slovenskú republiku!

Očakávame, že počas Dvojmesiaca darov prekonáme spoločne ďalšiu okrúhlu hranicu zbierky na Národný poklad - 23 000 000,- v súhrnnom vyjadrení (v prepočte na slovenské koruny).

Pripájame ešte zoznam účtov Národného pokladu Slovenskej republiky vo Všeobecnej úverovej banke Bratislava (a stav na nich k 15.11.1995).

Korunový účet: 150134-012/0200 = 9 995 960,08

účet v amerických dolároch (USD): 34833-438656-012 = 241 435,82

účet v nemeckých markách (DEM): 34278-438656-012 = 84 906,34

účet v kanadských dolároch (CAD): 34817-438656-012 = 2 647,00

(banka rozhodujúcu časť kanadských dolárov konvertovala na americké)

JOZEF MARKUŠ
predseda správnej rady
Nadácie MS

KRAJANSKÝ MUZIKANT

Krajania na Spiši, ale aj na Orave, ho poznajú ako sympatického a zhovorčivého muzikanta. Môžeme ho každoročne stretnúť počas prehliadky dychových orchestrov, ktorých sa krajaj Emil CERVAS z Novej Belej, lebo oňom je reč, pravidelne zúčastňuje.

Narodil sa 3. mája 1951, ako jeden zo štyroch detí Jána a Márie Cervasovcov. Patrí teda k mladšej generácii krajanských činiteľov. Od malíčka bol vychovávaný v slovenskom duchu, čo si dodnes uchováva a chráni ako najvyššiu vzácnosť.

- *Národnosť - hovorí E. Cervas, - som si vyniesol z rodičovského domu. Rodičia sa cítili slovenskej národnosti, a myslím si, že aj oni, tak ako ja, národnosť zdelenili zase po svojich rodičoch. Rodinné tradície treba predsa uchovávať...*

Detské a mládežnícke roky strávil vo svojej rodnej obci. Pomáhal otcovi v každodených práciach pri zveľaďovaní gazdovstva. Vždy si však našiel čas aj pre seba, aby sa mohol bližšie venovať hudbe, najmä dychovej. Lásku k nej mu vstrelil otec, dlhorocný organista v Novej Belej. Keď mal Emil 16 rokov, začal pôsobiť aj v miestnom futbalovom mužstve. - *Bol som brankárom - spomína E. Cervas. - Počas jedného zápasu som však tak nešťastne spadol, že som si vykábil ruku. Dodnes ma boli. Na futbal som však nezanevrel a sledujem jeho vývin na našej obci.*

Školské roky

V škole sa mu vodilo dobre. Veľmi milo si spomína na rok 1969, keď redakcia Život vyhlásila výtvarnú súťaž. Vtedy sa totiž ukázalo, že Emil bol dobrým výtvarníkom. Za jeho prácu mu redakčná porota udelila mimoriadnu cenu - spolu s Jozefom Dronžekom z Vyšných Lápš, vyhral týždňový pobyt na Slovensku, ktorý prostredníctvom redakcie uhradila mladým krajanským umelcom Matica slovenská. - *Bolo to pre mňa ako sen - spomína E. Cervas. - Nikdy na tieto pekné chvíle strávené v starej vlasti nezabudnem...*

Po zavŕšení základnej školy v rodnej obci išiel Emil na hudobnú školu v Novom Targu, kde si doplnil hudobné vzdelanie. Keď ho neškoršie povolali na vojenčinu, dostal sa do hlavného mesta - Varšavy. Aj tu využil svoj talent. Účinkoval v hlavnom dychovom orchesteri pol'skej armády.

Silná túžba poznávania

Po ukončení vojenčiny začal mladý Emil uvažovať o ďalších štúdiách. Silná vôle a túžba poznávania ho priviedla k tomu, že to, o čom tak dlho sníval, sa mu aj splnilo. V roku 1974 bol prijatý na bratislavskú hudobnú školu, žiaľ len diaľkovo. Časté cestovanie tam a späť mu neveľmi vyhovovalo, preto po roku z tejto for-

Krajan Milan Cervas s rodinou

my štúdia zrezygnoval a vrátil sa do rodného kraja, na Spiš, aby sa zapísal na školu dychovej hudby v Novom Sáčzi. Popri dochádzke začal aktívne pôsobiť aj v novobelskom folklórnom súbore MS SSP. Dávalo mu to veľkú radosť a pocit krajanskej spolupatričnosti. Jeho veľkým úspechom v roku 1975 bola účasť Belianov na známych Podpolianskych slávnostach v Detve.

Nakoniec doma

V roku 1977 sa Emil Cervas oženil. Spoločníckou života sa stala Mária Šoltýsová z Novej Belej. Manželstvo nebolo prekážkou, aby sa Emil mohol ešte s väčšou zanietenosťou venovať svojej, veľkej záľube, dychovej hudbe a folklóru. Už v roku 1978 sa mu podarilo sformovať mladý dychový orchester, v ktorom účinkovalo až 28 osôb.

- *Aj dnes sa mladí zaujímajú o dychovú hudbu. Pre mnohých, tak ako pre mňa je to istá duchovná hodnota, ale aj forma sebarealizácie - tvrdí E. Cervas. Dnes mám v mládežníckom dychovom orchestri 24 osôb, čo je pozitívny jav. Na druhej strane však tradičné dychové nástroje čoraz viac strácajú na popularite. Vystriedali ich nové, elektronické, ktoré sú riadené komputerom. Stačí len zapnúť do elektriky.*

Pracovať s mladými a staršími

Okrem mládežníckej dychovky, ktorá mi mochodom vystúpila aj na minuloročnej prehliadke dychových orchestrov v Krempachoch, pôsobí pod vedením E. Cervasa aj dychová hudba dospelých. V súčasnosti má len 12 účinkujúcich. Obidve dychovky sú krajanské.

- *Škoda len - hovorí E. Cervas, že nám vôbec nepomáha Gminné kultúrne stredisko v Lopusznej. Viem, že niektorým dychovkám poskytuje aspoň nepatrú pomoc.*

Obidvom dychovkám venuje krajan E. Cervas priam titanskú prácu. Stretáva sa s nimi takmer každý deň vo večerných hodinách, aby nacieli niečo nové a zdokonalili svoju hru.

Preskúša každého nováčika, poradí mu, upozorní na nejaký prvok a pod. - *Hrať na dychovom nástroji sa môže naučiť skoro každý, keď má hudobný sluch - hovorí novobelský kapelník. - Nie je to nič ľahké, len treba chcieť.*

V rodinnom kruhu

Niet asi hudobného nástroja, na ktorom by Emil Cervas nezahrál. No najviac l'ubí hrať na klarinete. V duchu lásky k dychovej hudbe sa snaží vychovať aj svoje deti. Najstaršej dcére dal dokonca meno patrónky muzikantov - Cecília. V tomto roku bude maturovať na Gymnáziu v Liptovskom Mikuláši. Ďalšia dcéra Anna, študentka Gymnázia v Námestove, hra na husliach. Na krídlovke cvičí syn Jozef, ktorý už aj účinkuje v mládežníckej dychovke. Otec verí, že sa k nim pripojí aj Ondrej a najmladší Emil.

Krajan Emil Cervas, o čom mnohí asi nevedia, si píše sám aj skladby a súčasne zbiera staré piesne. Je to asi vlastnosť zdedená, robil to aj jeho otec. Na dôkaz mi ukázal veľkú notovú knižku z roku 1942. Je to priam rodinný poklad. Sú tam zaznamenané staré známe, aj menej známe skladby spišské, ba aj novobelské. Niektoré z nich sa už dnes vôbec neispievajú.

Aký by to bol kapelník, ktorý by neudržiaval kontakty s inými dychovkami. Krajanovi Cervasovi sa darí spolupráca najmä s dychovkou v Námestove. Niet vari roka, aby tam nekoncertovali, a Námestovčania zase v Novej Belej. Beliania začínajú tiež spolupracovať s dychovkou v Jurgove. Kontakty len osozia.

- *Tak som si obľúbil folklór a dychovú hudbu, že vôbec nemám čas na akokoľvek inú spoločenskú činnosť. Venujem sa tomu čo ma najviac baví, - hovorí v závere nášho rozhovoru krajan Cervas. A kto mu v tom nedá za pravdu? Za svoju dlhorocnú kultúrnu a krajanskú činnosť bol vyznamenaný pamätnou medailou Za zásluhy pre KSSČaS.*

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

SPOMIENKY OŽÍVAJÚ

Od skončenia druhej svetovej vojny už uplynulo vyše pol storočia, ale spomienky mnohých starších krajanov na to strašné obdobie asi nikdy nevymiznú. Je potrebné, ako hovoria, pripomínať ich ako výstrahu i poučenie pre všetkých ľudí. Mnoho tragédií prežili obyvatelia Oravy. Snáď najhoršie bola na konci vojny postihnutá Veľká Lipnica, kde sa, ako vieme, front držal skoro 9 týždňov. Boli to 2 mesiace útrap a strachu o život, ktoré sa skončili v podstate až 1. apríla 1945, kedy sa vojnová vlna preválila cez Oravu. Na tieto udalosti si zaspomínal rodák z Veľkej Lipnice, Vendelín Stercula, ktorého životné osudy chceme dnes priblížiť.

Detstvo a vojna

Narodil sa 29. januára 1932 ako najstarší zo siedmich súrodencov. Otec Ján a matka Angela Sterculová (rodená Klozyková) sa veru mali čo obracať, aby užívili toľko hladných krkov. Malé hospodárstvo, na ktorom ťažko pracovali, nestačilo prinášať ani najzákladnejšie potreby na živobytie, takže otec, vyučený stolár musel vytiahnuť svoje dláta, pílkы a vyrábať nábytok, stoly, skrinky, aby si aspoň trochu privyrobil a doložil peniažky na zabezpečenie svojej početnej rodiny. Ťažko bolo veru v tom období žiť, a tak Vendelín po ukončení slovenskej Základnej školy v Privarovke, do ktorej chodil v rokoch 1940 až 1945, zostáva ako najstarší syn doma, aby svojou prácou pomáhal rodičom v zabezpečovaní aspoň skromného živobytia mladším súrodencom. Pre 13 - ročného chlapca iste neľahká úloha, nehovoriac o tom, že práve v tomto období bol svedkom už spomínaných vojnových udalostí v obci a utrpenia mnohých ľudí. Zažil evakuáciu vo februári 1945, kedy sa, ako spomína, hladní a uzímení Lipničania a potom aj Chyžania sťahovali do Oravky a Podvľaka, v snahe zachrániť si aspoň holý život a prežiť vojnové besnenie.

Po návrate domov na mnohých čakali iba vypálené alebo vydrancované domy a ešte väčšia bieda ako predtým.

-*Bolo potrebné pomáhať si navzájom, - hovorí Vendelín. - Susedia ale pohorelcom dávali aj z toho mála čo mali sami. Boli to najmä potraviny: zemiaky, fazuľa, obilie, jačmeň, kukuričná kaša a podobne.*

Po skončení vojny sa život v obci pomaly dostával do svojich koľají. Obrábali sa zničené polia, a pretože mnohým chýbalo osivo, museli si sami doslova odtfhať od úst, aby mali čo zasiať alebo zasadíť. Uplynulo niekoľko rokov, kým gazdovstvá nadobudli akú - takú rovnováhu. Mladý Vendelín pomáhal rodičom na gazdovstve až do roku 1953, kedy dostal povolávací lístok a išiel si plniť základnú vojenskú službu do Lem-

borku (Gdanské vojvodstvo). Z tohto obdobia mu v pamäti zostali spomienky nielen na dva roky strávené daleko od domova, ale ako dnes priznáva, slovenská národnosť, ku ktorej sa hrdo hlásil, mu aj v tomto prostredí trochu uľahčila vojenské povinnosti.

- *Niekedy ma, aj s mojimi kamarátkami Slovákm, - hovorí - zavolał plukovník, ktorý mal rád slovenské pesničky, a keď sme mu zaspievali, boli sme uvoľnení z niektorých vojenských povinností...*

33 rokov práce

V roku 1954, po návrate z vojenčiny, sa Vendelín Stercula zamestnal ako robotník na výstavbe Novej Huty, kde robil rôzne betónarske práce. Odiaľ sa so stavbármami prešťahovali do Jaworzna a Chrzanowa, kde pomáhal budovať panelové obytné domy. Ďalšie tri roky odpracoval v Bielsku-Bialej, kde sa vtedy stavala textilná továreň.

Významným momentom sa preňho stal 18. november 1957, kedy povedal svoje áno manželke Karolíne (rodenej Jendrušovej), s ktorou začal spoločnú púť d'alejším životom. Postupne sa im narodili tri dcéry (Romana, Angela a Kristína), ktoré sa snažili vychovať v slovenskom duchu a hrdosti na svoj slovenský pôvod. Dnes sa už dočkal aj niekoľkých vnúčat, ktoré sú mu potechou a spríjemňujú mnohé chvíle.

V 60 - tych rokoch využil Vendelín možnosť vycestovať za zárobkom do vtedajšieho Československa. Dva roky (1965 až 1966) odpracoval v Havírove pri stavbách domov, kde betónoval, šaloval a vykonával ďalšie murárske práce. Po návrate do Poľska ďalej pracoval v rôznych stavebných firmách, napríklad v Olkuszi a Nowom Targu, kým v roku 1990 neprešiel do dôchodku.

- *Odpracoval som vyše 33 rokov na viačerých stavbách, - hovorí - mnoho som videl, mnohému som sa naučil, a snažil som sa tieto vedomosti aj zužitkovat. Postavil som dom pre svoju rodinu, a už v 50 - tych rokoch som sa začal zapájať aj do krajan-*

skej činnosti v obci. Medziiným s mojimi priateľmi Floriánom Kramárom, Andrejom Kucekom a ďalšími sme dlhé roky účinkovali vo folklórnom súbore vo Veľkej Lipnici...

Hoci Vendelín Stercula dlhší čas pracoval mimo Oravy, často sa vrácal do rodnej obce, kde sa aktívne podieľal na krajanskom kultúrnom i organizačnom dianí. Zúčastňoval sa na členských schôdzach, diskutoval, propagoval časopis Život, ako aj slovenskú výučbu na miestnych základných školach. Mal, ako sa hovorí, „lahké pero“, preto ho krajania na každej výročnej schôdzi volili za dopisovateľa Života. Aj v tejto funkcií bol veľmi iniciatívny. Písal o Veľkej Lipnici a krajanských problémoch. Niekoľkokrát sa zúčastnil ako delegát zjazdových rokov nášho Spolku. Za svoju aktivitu bol vyznamenaný medailou Za záluhy pre KSSČas.

Vendelín Stercula vie nielen dobre písat, ale je aj veľmi dobrým rozprávačom. Dlhé roky si zapisoval svoje zážitky. Chcel by ich totiž - ako nám povedal, zverejniť aj v brožúre, pre ktorú už dokonca pripravil aj názov. Mala by sa volať : Pri stopách Babej Hory.

Splní sa mu ešte tento jeho tajný sen? On sám verí, že áno. Podľa neho takéto spomienky sú potrebné, aby ukázali najmä mládeži, vtedajší ťažký život, nezmyselnosť zabijania a vojen, učili ju humanite a odporu voči násiliu v akejkoľvek forme. Sú to iste pekné myšlienky, najmä ked si uvedomíme, že aj dnes sa v mnohých krajinách ľudia nezmyselne vraždia a zbytočne zomierajú, že sa nedokážu dohodnúť, pretože v nich prevláda sebeckosť a pohľadanie tou najvyššou hodnotou, ktorou je život človeka.

Krajan Vendelín Stercula bude mať 29. januára 64 rokov. Poprajme mu do ďalších rokov veľa zdravia, spokojnosti a jemu aj nám všetkým mier a pokoj. Nech sa ľudia tešia z dobre vykonanej práce a nezabúdajú ani na ťažkú minulosť, ktorá nech je mementom...

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

TÚŽOBNÉ OČAKÁVANIE

Jedným z nemála problémov, ktoré trápia krajanov na Orave a Spiši, ale aj Slovákov žijúcich inde v zahraničí, je otázka zrovnoprávnenia s občanmi Slovenskej republiky. Prečo by tí, ktorí sa svojho slovenského občianstva nikdy nezrieckli a cítia sa byť Slovákmi, nemali mať rovnaké práva vtedy, keď sú na Slovensku. I. január 1993, t.j. vznik samostatného Slovenska, privítali s veľkou radosťou a nádejami. Dúsfali, že nastane búrlivý rozvoj vzťahov s ich milovanou vlastou, že záujem o nich a ich život zo slovenskej strany vzrastie. Mnohí stále spominajú na roky 1939 - 1945, kedy slovenské občianstvo mali, ktoré však opäťovným príčlenením Oravy a Spiša k Poľsku po II. svetovej vojne stratili. Nezabudli ani na obdobie tzv. pozvánok, ktoré si aj oni, nedávni občania Slovenska, museli zaobstaráť, keď chceli navštíviť svoju starú vlast. Napokon podobných paradoxov bolo oveľa viacej. Preto sa krajania, poučení mnohými zlými skúsenosťami z minulosti, pri každej príležitosti rozhodne dožadujú prinávratenia slovenského občianstva, respektívne zavedenia dvojitého občianstva.

Na ich požiadavky začala reagovať slovenská vláda, ktorá o.i. na podnet Matice slovenskej pripravuje tzv. Krajanskú kartu, zrovnávajúcu krajanov na celom svete s občanmi Slovenska. Dúsfajú, že slovenský parlament, ktorý prednedávnom schválil Zákon o štátom jazyku, onedlho schválí spomínanú kartu a zásady jej udeľovania, čím by bola požiadavka krajanov aspoň čiastočne splnená.

Chceli sme zísť, čo si krajania myslia o tomto riešení, čo od Karty očakávajú, aké nádeje s ňou spájajú. Tu je niekoľko výpovedí:

VIKTÓRIA SMREČÁKOVÁ
predsedníčka MS SSP v Malej Lipnici

- Som veľmi rada, že príde konečne ten dlho očakávaný deň, keď sa budem cítiť ako doslova znovuzrozená. Som slovenskej národnosti, tak cítim aj myslím, a preto sa

Jablonskí krajania vo svojej klubovni. Foto: P. Kollárik

veľmi tešíme na to, že budem môcť na Slovensku vystupovať ako ozajstná Slovenka, ktorou som vždy bola, som a aj budem...

ALOJZ BUGAJSKÝ
predseda MS SSP v Jablonke

- Podľa mojich informácií ľudia už túžobne očakávajú dvojité občianstvo, pretože nebudú viac považovaní v starej vlasti za cudzincov. Aj naša mládež by získala väčšie možnosti štúdia na Slovensku, viac by sa rozvíjali hospodárske a kultúrne vzťahy, no a my starší by sme iste privítali aj možnosti liečenia sa na Slovensku. Bodaj by to už bolo...

ZOFIA STASIKOVÁ
učiteľka na dôchodku z Malej Lipnice

- Myslím si, že zavedenie dvojitého občianstva bude dobrá vec, bodaj by sa to podarilo... K slovenčine a Slovensku mám blízký vzťah, viedla som žiakov k láske ich mateřinského jazyka a preto verím, že sa dočkáme. Škoda len, že ja osobne, pretože som už na tom so zdravím horšie a málo aj cestujem, asi nebudem môcť plne využiť túto možnosť...

AUGUSTÍN ANDRAŠÁK
podpredseda OV SSP v Jablonke

- Sú to už 3 roky, čo sme s nevýslovnou radosťou vitali vznik novej Slovenskej republiky. Tešíme sa zo samostatnosti našej starej vlasti, a teraz sme privítali Zákon o štátom jazyku. Musíme však dodať, že ho nechápeme ako diskriminačný voči národnostným menšinám na Slovensku, práve naopak... Znalosťou jazyka ľudia získajú veľa poznatkov a popri tom predsa môžu rozvíjať aj svoje národné cítenie a myslenie. My, Slováci, žijúci na poľskej Orave a Spiši sme sa svojho slovenského občianstva nikdy nezrieckli a aj preto veríme, že k morálnemu pozdvihnutiu krajanov, ich kultúry a ešte lepším a bohatším vzťahom so Slovenskom prispeje práve zave-

denie tzv. Krajanskej karty, ktorú netreplivo očakávame. Potom budeme môcť byť všetci už aj vnútorné spokojní...

ANNA VOJTIČKOVÁ
tajomníčka MS SSP v Malej Lipnici

- Ja som veľmi rada, že po dlhorocnom očakávaní sa krajanom na Orave a Spiši, ale aj ostatným Slovákom na svete splní ich veľká túžba, a to byť uznanými za plnoprávnych občanov Slovenska. Budeme nevýslovne vdáční slovenskej vláde za tento krok, ktorý pomôže prehlibiť najmä kultúrne vzťahy s našou starou vlastou, na ktorú sme nikdy nezabudli...

JÁN ŠVIENTEK
predseda MS SSP v Pekelniku

- Ako roduverní Slováci túžobne očakávame tento, pre nás veľmi dôležitý zákon. Pamäťam sa, ako tomu bolo dávnejšie. Dostávali sme slovenské knihy, časopisy... Teraz je to poslabšie. Veríme, že po zavedení Karty sa už na Slovensku budeme cítiť oveľa lepšie. Ved' my sme sa občianstva nikdy nezrieckli. K slovenskej národnosti sa hrdo hlásime, aj keď mnohí museli za to v minulosti aj veľa vytrpieť. Teraz to už bude úplne inakšie. Možno sa nám do školy vráti a jazyk slovenčinu...

JÁN GRIGLÁK
predseda Hlavnej revíznej komisie SSP

Uvedomujem si, že krajanská karta nenahradí slovenské občianstvo, po ktorom naši krajania tak túžia už celé desaťročia. Upevňí však v nás presvedčenie, že Slovensko na nás nezabúda, že si nás váži a chce sa pre nás stať ozajstnou druhou vlastou. Takýto prejav záujmu o svojich rodákov je nám veľmi potrebný, posilní totiž našu sebaistotu a spôsobi, že nás pri návštive SR nikto nebude považovať za cudzincov. Ved' nimi ani nie sме, aj keď žijeme mimo Slovensko.

MÁRIA MILONOVARÁ
členka výboru MS SSP v Čiernej Hore

Keď I. januára 1993 vznikla samostatná Slovenská republika, aj my sme s celým slovenským národom vitali jej znovuzrodenie. Cítíme sa totiž takými istými Slovákm, ibaže žijúcimi za hranicou. Krajanská karta bude potvrdením, že nás za takých istých Slovákov berie aj Slovensko. Zároveň upevňí našu sebaistotu a dá nám pocit istoty, že hned' za Tatrami máme oporu, že sa tam stretneme s podporou.

FRANTIŠEK BRODOVSKÝ
podpredseda MS SSP v Novej Belej

Som veľmi rád, že som sa dočkal tých čias, keď nás Slovensko - naša stará vlast prostredníctvom krajanskej karty aj oficiálne uzná za svoich synov a dcér. Vždy sme sa k nej vinuli ako k matke a spolu s ostatnými občanmi Slovenska prežívali všetky jej smutné i radosné dni, poníženia i slávu. Spolu sme sa tešili

z vyhlásenia slobodnej, samostatnej Slovenkej republiky a spolu sa chceme tešiť aj z jej budúcich úspechov. Veríme, že prídu.

IGNÁC PANIAK
člen MS SSP v Jablonke

- Narodil som sa už v roku 1919, t.j. v 1. Československej republike. Moji rodičia boli Slováci, takto aj mňa vychovali a hoci nie som už najmladší, keď sa naskytne príležitosť, vždy rád na Slovensko zavítam. Aj keď Karta neznamená druhé občianstvo, to, čo nám po voj-

ne vzali, je to veľký krok dopredu. Som veľmi radosť, že sa toho ešte dožijem...

Takéto a podobné názory mali krajania, s ktorými sme sa o otázke Krajanskej karty rozprávali. Vyjadrovali v nich túžbu, záujem a očividné očakávanie, kedy dosiahnu to, čo im právom už dávno prinaleží. Bol dojímavý ich vzťah k starej vlasti, ktorú majú radi, tešia sa z jej úspechov a pozorne vnímajú dianie v nej. Držia palce mladej Slovenskej republike, ktorá sa sľubne rozvíja a veria, že ich, ako dobrá

mama svoje roztratené deti vždy milo prijme. Čakajú na ten, pre nich veľmi dôležitý krok, ktorým sa potvrdí ich vernosť Slovensku, jeho tradíciam, jazyku, kultúre a rozvijaniu národného povedomia daleko za hranicami svojej starej vlasti. Sú to ľudia, ktorí nikdy neprestali byť vo svojom vnútri Slováci a sú na to právom pyšní. Veríme spolu s nimi, že už oneľho budú oslavovať významný deň, kedy sa im splní tento veľký a túžobne očakávaný sen byť hrдími občanmi Slovenska.

PETER KOLLÁRK, JÁN ŠPERNOGA

SEMINÁR O SPIŠI

V dňoch 20.-21. októbra 1995 sa v priesotoroch Nedeckého zámku konal medzinárodný historický seminár pod názvom Dejiny Spiša ako príklad prelínania sa mnohých kultúr: slovenskej, poľskej, maďarskej a nemeckej. Organizátorom nedeckého seminára bol EU Tatry v spolupráci so Spišským dejepisným spolkom a Podhalianskym spolkom priateľov vied. Seminár finančne podporila varšavská nadácia Batoryho a Vojvodský úrad v Novom Sáczi.

Nedecký seminár upútal pozornosť niektorých slovenských a poľských historikov, ktorí si počas dvoch dní vymieňali názory na osídlenie a kultúrnu minulosť Spiša. Zo Slovenska svojimi referátmi prispleli -Ján Beňko, Marián Skladaný a Ivan Chalupecký, kym z Poľska - Stanisław Kuraś, Jerzy Roszkowski a Tadeusz Trajdos. Obzor poznania Spiša svojim príspevkom obohatil aj Ilpo Tapani Piirainen z Nemecka. Okrem spomínaných historikov sa seminára zúčastnil, aj keď nakrátko, novosáčský vojvoda W. Sowa, poslanec Slovenského parlamentu F. Javorský, ako aj predstaviteľ tzv. Zväzu poľského Spiša a Spolku priateľov Oravy.

Počas seminára. Zľava: I.Chalupecký, J.Jagla a W.Haber

Na nedeckom seminári odznelo viacero zaujímavých referátov, ktoré priniesli nové poznatky v procese poznania Spiša. Spomeňme napr. referát Jána Beňku - Rozličné národy pri osídlovani Spiša, alebo Mariána Skladaného - Spiš ako sprostredkovateľ hospodárských stykov medzi Poľskom a Slovenskom v 15. a 16. storočí. Veľmi objektívne vyznala tiež prednáška Ivana Chalupeckého, dlhoročného riaditeľa Štátneho oblastného archívu v Levoči, venovaná Piaristickému gymnáziu v Podolinci ako nositeľovi vzdelanostného prieniku medzi

Poľskom a Slovenskom. Prednáška dr. Chalupeckého v mnohom nadväzovala na neopodstatnené teórie Tadeusza Trajdosa, ktorý vo svojom referáte dokazoval, že najvýznamnejší podiel na existencii tohto piaristického gymnázia malo poľské duchovenstvo, a väčšinu žiakov tvorili Poliaci. I. Chalupecký vo svojom príspevku ukázal podolinské gymnázium v širšom kontexte. Študovali na ňom samozrejme nielen Poliaci, ale aj Slováci, Česi, Nemci, Taliani a ďalší. Navyše gymnázium podporovali mnohé zamožné rodiny slovenského pôvodu.

Žiaľ, usporiadatelia nedeckého seminára odmietli našu účasť a vôbec akýkoľvek podiel Spolku Slovákov v Poľsku na tomto podujati. Hovorilo sa sice o nás, ale bez nás. Nie sme týmto faktom prekvapení, veď sa to nestalo po prvý raz. Pripomene hoci aj vlaňajšie Dni slovenskej kultúry v Poľsku. Ani vtedy sme neboli pozvaní, a nielen to, žiadnen slovenský súbor, či umelec nevystúpil na území Spiša a Oravy. Neviem preto, či v prípade nedeckého seminára nešlo len o pokus jednostranne vysvetľovať dejiny Spiša, tým viac, že počas tohto podujatia boli tam predávané brožúrky a publikácie Zväzu poľského Spiša, Spolku priateľov Oravy a Podhalianskej nadácie, ktoré, ako vieme, spochybňujú našu existenciu.

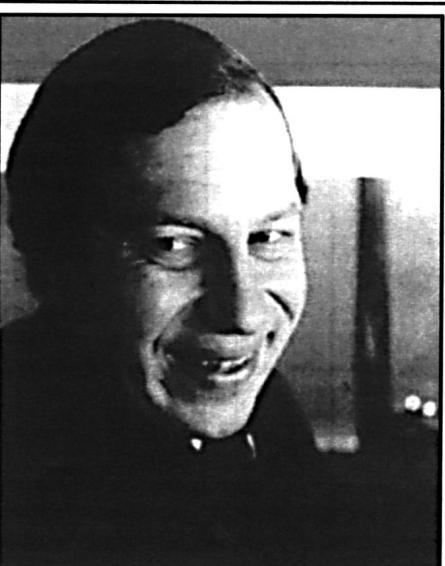
Predsa len ticho dúsfame, že slová predsedu EU Tatry Wendelina Habera nevyzneli nadarmo, keď v závere seminára povedal: Nie je to ani moja, ani tvoja, ale naša pravda. Je tomu naozaj tak? (jp)

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho poľského divadelného a filmového herca. Zahral celý rad väčších či menších úloh vo vyše 50 filmoch, z ktorých spomeňme napr. „Bez znieczenia“ (Bez umŕtvenia), „Amator“, „Seksmissa“ a pod. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 11/95 sme uviedli fotografii talianskeho speváka Luciana Pavarottiho. Knihy vyžrebovali: Magdalena Kedžuchová z V. Lápt, Henryka Bogačíková z Nedece, Paulína Mošová z Novej Belej, Bartolomej Surma z Krempách a Jozef Plókarz z Kacvínna.

Hasičská zbrojnice vo Fridmane

Výstavba tohto zdravotného strediska sa tiahne celé roky

V DOLINE DUNAJCA

Fridman je jednou z najväčších obcí severného Spiša, ale aj lapšanskej gminy. Obýva ho vyše 1.500 obyvateľov. Leží v severovýchodnej časti gminy, v prekrásnej doline Dunajca a Bialky. Preto nečudo, že v lete sa tu občas objavia aj turisti.

Nemáme nič nového,

oznámil mi fridmanský richtár Jan Noworolský, ktorého som stretol na zastávke v Nedeci. Práve sa vracal z Gminného úradu v Nižných Lapšoch. Ved' richtárstvo si vyžaduje neustály kontakt s gminou a má vplyv na situáciu v obci. Pán richtár je veľmi zaneprázdnenny, ved' okrem richtárstva je vyše 20 rokov poštárom. Aj to mu pomáha v stykoch s obyvateľmi.

- V posledných rokoch sa v obci hodne zmenilo - pochvaľuje si fridmanský

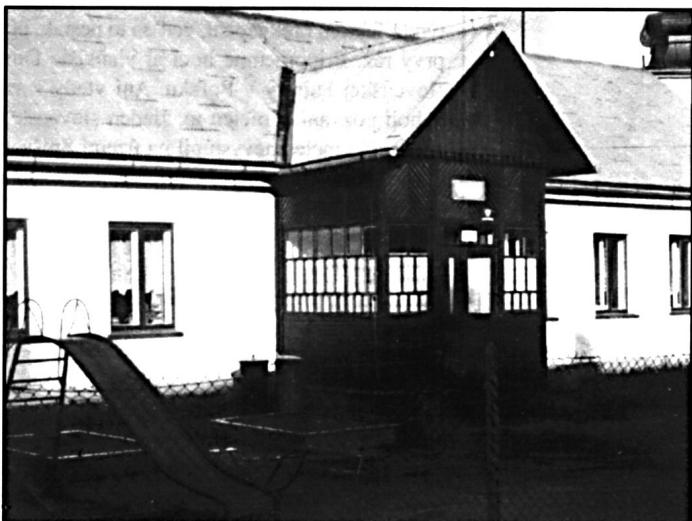
richtár.- Máme zavedené vodovody, ba aj kanalizáciu. Všetci sú s tým spokojní, aj keď za vodu musia platiť - 1 zlotý za $1m^3$, a za odvoz 1 m^3 odpadov - 40 gr. Na dôvažok od júla 1995 naplno funguje tunajšia čistička odpadovým vôd, čo nepochybne prispeje k zlepšeniu fridmanského životného prostredia.

Obec je v okovách tujej spišskej zimy. Nikto z tunajších roľníkov neočakával, že príde tak skoro. Mnohé uličky sú klzkké a neposypané, čo znemožňuje ich bezpečný priechod. Ako sa ale dozvedám, s odhŕňaním snehu by však nemali byť žiadne problémy. Totiž Gminný úrad v Nižných Lapšoch objednal pre svoju oblasť tri snehové pluhy a tri sypačky piesku. Jedna z nich pracuje práve vo Fridmane a udržuje cesty v obci, aj tú, ktorá viedie do Nedece-Zámku.

Požiarnici na svojom

V každej obci na Spiši sa požiarnici tešia veľkej obľube. Nie je tomu ináč ani vo Fridmane. Tunajšia mestná hasičská remíza sa nachádza v samom srdci obce. Vyzerá zdanlivo trošku ošarpaná, ale len preto, že v minulom roku hasiči uskutočnili na nej niektoré stavebné úpravy, čím rozšírili jej úžitkovú plochu. V hasičskej zbrojnici sa konajú všetky obecné schôdzky, ba aj svadby a diskotéky, ktoré obľubuje mládež. Tie sú neraz dodatočným zdrojom príjmov pre hasičov. Ako mi povedal richtár J. Noworolský, obec by chcela, aby právnymi majiteľmi zbrojnice boli hasiči. Pripravuje sa už záznam do pozemkovej knihy. Stručne povedané hasiči vo Fridmane by boli konečne na svojom. Poznamenajme, že aktívnu činnosť začína vyvíjať aj hasičská dychovka pod vedením F. Pacigu, ktorá sa za posledné dva roky pravidelne zúčastňuje našej prehliadky dychových orchestrov na Spiši a Orave.

Fridmanská materská škôlka...

...a základná osmročná škola

Pochoduje fridmanská dychovka

Kastelánskou doľava

Fridman patrí k tým spišským obciam, ktoré majú zavedené názvy ulíc. Aby ste sa dostali k zdravotnému stredisku, treba zo zastávky kráčať Kastelánskou ulicou a potom zabočiť naľavo do malebnej ulice, ktorej názov si už nepamätám. Vľavo je staré, aj keď ešte fungujúce stredisko, kym po pravej strane nedávno zriadili lekáreň. Treba prejsť miestny potôčik a zbadáme veľký červený kolos - budúce zdravotné stredisko, ktorého výstavba sa tiahne už niekoľko rokov. Tento fakt znepokojuje Fridmančanov, chceli by už mať tento problém konečne za sebou.

- Je to obrovská stavba - hovorí polslankyňa miestnej samosprávy Z. Wójciková. - Zatiaľ sa na výstavbe tohto objektu veľa nerobí, snáď len to, že nedávno boli založené okná. Bude treba porozmýšľať, ako by sme stredisko v budúcnosti čo najrentabilnejšie využili. Ja osobne mám už určité návrhy. Predovšetkým treba do nových priestorov preniesť staré zdravotné stredisko, materskú škôlku, ktorá sa mimochodom nachádza v bývalej židovskej budove. Musíme tam nutne zriaditi väčšiu spoločenskú miestnosť, alebo aj kultúrne stredisko. O tom, ako bude racionálne využitá budova zdravotného strediska, rozhodnú predovšetkým Fridmančania.

Rozvíjať kultúru

O tom, že kultúra na vidieku stagnuje, každý vie. Často sú na príčine chýbajúce finančné prostriedky, ale aj ľudia, ktorí necítia potrebu jej rozvíjania. Ako sa dozvedám, v lapšanske gmine je päť gminných kultúrnych stredísk. Ich činnosť je dosť chabá, obmedzuje sa len na stretnutia pri biliarde, alebo posedenie pri káve. Preto ľahko hovorí o akejkoľvek väčšej umeleckej a kultúrnej činnosti. Nedávno sa však na návrh Z. Wójcikovej podarilo zhromaždiť niekoľkých záujemcov o kultúrnu činnosť aj vo Fridmane. V pivničiach tamojšej miestnej školy sa uskutočnilo niekoľko stretnutí s mládežou, ktorá pripravila napr. pri príležitosti Dňa matiek krátke divadelné predstavenie. Z. Wójciková hovorí o potrebe obnovenia činnosti kedysi tak znamenitého fridmanského folklórneho súboru. Či sú na to šance? Samozrejme. Neraz vystačí len silná potreba a vôľa zhromaždiť okolo seba ľudí, s ktorími sa dá niečo urobiť. Či vo Fridmane sú takí. Isteže - tvrdí neúnavná Z. Wójciková.

Dúfajme, že sa v novom stredisku nájde miesto aj pre slovenskú klubovňu. O potrebe jej zriadenia hovorili tamojši krajania niekoľkokrát. Možno, že je to jedinečná šanca na obnovenie jej činnosti a tým zaktivizovanie MS. Hovorili o tom mnohí tamojši krajania, ktorí zdôrazňovali, že slovenská klubovňa vo Fridmane je veľmi potrebná, len jej treba nájsť trvalé sídlo. Koniec koncov aj krajania z Fridmana sa podieľali na výstavbe strediska...

Text a foto:
JOZEF PIVOVARČÍK

VOLBY A KORTEŠOVANIE

Prezidentské voľby už máme za sebou. Pred nimi sme boli svedkami niekoľkotýždňovej volebnej kampane, počas ktorej každý z kandidátov sa chválil, aký je mûdry a dokazoval, že je vlastne jediný, ktorý môže zachrániť Poľsko pred katastrofou. Na druhej strane sa každý snažil ukázať svojich súperov v tom najhoršom svetle, skrátka ako ľudí, ktorí môžu krajinu priviesť do záhuby.

Sledoval som túto predvolebnú horúčku a v duchu som ju porovnával s prípravami k volbám v dávnejšej minulosti, ktoré som sice osobne nazažil a viem niečo o nich skôr z literatúry a z rozprávania starých otcov. Našiel som veľa analógií. Aj vtedy prebiehali kampane a kandidáti podnikali všetky možné opatrenia, aby získali čo najviac potenciálnych voličov,

bud' ich pretiahli na svoju stranu z tábora súperov. Volalo sa to kortešovanie a uskutočňovalo sa všetkými možnými spôsobmi. Každý sa snažil nájsť si na dedine svojho agitátora, napr. richtára, ktorý potom za primeranú sumu kortešoval v jeho prospech. Využíval pre tento cieľ obecného bubeníka, ktorý chodil s bubnom po dedine a dával ľuďom pokyny, koho majú voliť. Organizovali sa tiež stretnutia, na ktoré kandidát privážal alkohol a jedlo, dával ľuďom piť a jest' zdarma a takto si kupoval ich hlasy. Kol'ko im pritom všeličoho nasľuboval, ani nehovorím. Neraz pri kortešovaní, ale najmä počas volieb dochádzalo k všelijakým podfukom. Dnes už ľahko zistíť, či bol aspoň jeden zo slubov splnený.

Dnešná kampaň to je obrovská mašinéria. Vedú ju veľké volebné štaby, v ktorých pracujú stovky ľudí, medzi nimi právniči, psychológovia a bohvie akí ešte iní odborníci. Na rozdiel od minulosti, štaby a teda aj kandidáti majú k dispozícii moderné masovokomunikačné prostriedky - tlač, rozhlas a televíziu. Vďaka tomu skoro každý volič má možnosť poznať kandidátov a vybrať si z nich toho, na koho by chcel hlasovať. Ako som už spomenul, sledoval som terajšiu kampaň, vzájomné osočovanie sa kandidátov, a napočúval som sa toľko rôznych slubov, že keby sa z nich splnila len polovica, nastal by u nás všeobecný blahobyt. Ked' som sa však pozorne zamyslel nad predvolebnými televíznymi vystúpeniami kandidátov, došiel som k záveru, že v podstate žiadnen nepredstavil divákom či poslucháčom, teda svojím voličom, nejaký ucelený program. Ináč povedané - nemal som koho voliť. Škoda, lebo dnes na najvyšších postoch v štáte potrebujeme mûdrych ľudí.

A.B.

EŠTE RAZ O PEKELNÍKU

Z oravských obcí, v ktorých žijú naši krajania ako vieme, väčšinu spravuje Gminný úrad v Jablonke. Samostatnou gminou je Veľká Lipnica, kym Harkabuz a Podsrnie patria k Rabe Wyznej, a Pekelník s Podsklím je spravovaný Gminným úradom v Czarnom Dunajci. Pri svojich potulkách po Orave som navštívil práve Pekelník, aby som tu zistil, čím žijú občania, aké starosti ich trápia a naopak, čo ich teší... Kedysi sme totiž viackrát písali o rôznych problémoch a nedoriešených otázkach v tejto obci. K niektorým sa dnes chceme vrátiť.

Chránená oblasť

O rašeliniská v tejto oblasti sa dlhé roky nikto nezaujímal. Snáď okrem miestnych občanov, ktorí nespracovanú rašelinu využívali na kúrenie vo svojich domoch. A zrazu, niekedy v roku 1994, sa stala Oblast' oravsko - podhlianskych rašelinísk dokonca predmetom sporu, a to medzi ekológmi a vlastníkmi, a medzi vojvodským úradom a miestnou samosprávou. Za posledné dva roky sa totiž konalo viac stretnutí, na ktorých sa mali vyriešiť otázky týkajúce sa zriadenia chránenej oblasti na oravských rašeliniskách, z ktorých 12 by malo mať štatút prírodných rezervácií v oblasti vymedzenej cestami Chyžné - Jablonka - Pekelník - Czarny Dunajec - Podcerwone - štátnej hranice so Slovenskou republikou. Posledné stretnutie na obecnej schôdzi v Pekelníku, ktoré sa konalo na jeseň 1995, by snáď mohlo riešenie problému posunúť zase o niečo ďalej...

Predsedu urbárskeho spolku v obci Edward Kaš, nám k tejto otázke povedal: - *Problém by bolo zrejme možné vyriešiť tak, aby bol, ako sa hovorí aj vlk sýty, aj ovca celá. Predstavili sme návrh, s ktorým by akiese aj vlastníci pozemkov súhlasili a zdá sa byť reálny. Ide o to, aby rašeliniská po vytvorení chránenej oblasti zostali vo vlastníctve urbárskeho spolku a*

Zdravotné stredisko v plnej krásse

občanov, samozrejme za primeraný ročný prenájom. Občania by si za tieto peniaze mohli kupovať uhlie na kúrenie a problém by prestal existovať. Ak sa tento návrh ujme, na výške nájmu sa predsa dá dohodnúť...

Tu treba ešte pripomenúť, že miestny urbársky spolok v Pekelníku má vo vlastníctve 323 hektárov rašelinísk. Ďalších 80 ha bolo už v roku 1993 rozdelených medzi 386 súkromných majiteľov. Okrem Pekelníka sa rašeliniská rozprestierajú aj na území Czarneho Dunajca a v chyžianskom chotári (240 majiteľov), takže aj s ich rozhodnutím je potrebné počítať. Poznamenajme ešte, že urbár v Pekelníku dal do prenájmu 100 ha rašelinísk Závodu na spracovanie rašeliny - LAS, v Czarnom Dunajci, ktorý podľa dohody, ktorú uzavrel, platí za vytvorené množstvo. Tieto príjmy predstavovali napríklad v roku 1994 okolo 150 miliónov starých zlôtých.

Gmina sa stará...

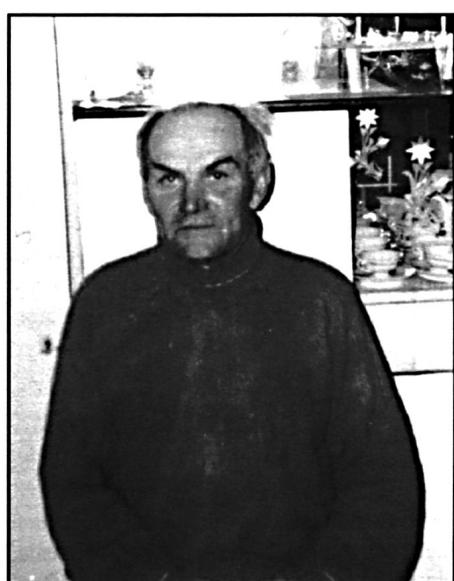
Dlhoročným problémom v Pekelníku, a iste aj v mnohých ďalších obciach Oravy a Spiša, sú o.i. cesty, nielen poľné, ale aj tie, ktoré vedú k jednotlivým usadlostiam. Pohli sa s tým dopredu už v roku 1994, keď im Gminný úrad v

Czarnom Dunajci pridelil 100 miliónov zlôtých, za ktoré vytvrdili okolo 1800 m prístupových ciest a vlni dostali Pekelníčania opäť 250 miliónov, za ktoré opravili ďalšie úseky ciest. Práce budú, ako nám povedali, pokračovať aj v roku 1996. Konečne sa teda skončí blato a nejazdnosť pekelníckych ciest a skultúri sa aj celkový vzhľad obce.

Zdravie stále aktuálne...

Zdravotníctvo a lekárska starostlivosť o ľudí na vidieku, to bol dlho veľký problém. 70. a 80. roky sa však už niesli v inom, opačnom duchu. Začali sa stavať moderné, často až príliš honosné zdravotné strediská, ktoré mali vo svojich priestoroch dávať možnosti liečenia priamo na mieste. Takéto kolosy vybudovali o.i. v Malej Lipnici a v Pekelníku. Práve tá nadmernosť spôsobila, že sa ich výstavba ťahala dlhé roky. No ale daný stav sa už meniť nemôže, takže teraz aj Pekelníčania čakajú na definitívny termín odovzdania svojho zdravotného strediska. Ako vieme, malo by sa tak stať 30. júna 1996. Dodrží sa tento termín? Verme, že áno, a lekárske služby v obci budú poskytované v podmienkach a na úrovni zodpovedajúcej koncu 20. storočia. Dokončenie

Predsedu urbára Edward Kaš

tejto honosnej stavby by bolo iste rýchlejšie, nebyť problémov, ktoré sa týkali vlastníctva pozemku, na ktorom stredisko stojí (asi 20 árov). Ako sme sa dozvedeli, otázka pozemku je už notariálne vysporiadaná. Bolo by teda dobre, aby sa spomenutý termín ukázať ako konečný, a dlhočakávaná stavba začala slúžiť svojmu účelu...

Spolu dokážeme viac...

Krajanský život v obci je dosť chabý. Predseda MS SSP Ján Švientek robí sice, čo sa dá, ale sám na všetko nastačí. Rozhodne by sa mu získať väčšia pomoc od ostatných členov výboru miestnej skupiny SSP, najmä tých mladších. Iste by aj Život mal viac predplatiteľov v obci

(doteraz ich bolo vyše 50), keby predsedovi s vyberaním predplatného a s roznášaním časopisu pomohli aj členovia krajanského aktívna. Pekelník je, ako vieme, rozsiahla obec a nohy jedného, staršieho človeka, len ľažko na všetko stačia samé...

Patrilo by sa tiež doplniť zariadenie klubovne, ktorá je v dome predsedu. Zišli by sa najmä slovenské knihy a časopisy, rádio, gramofón, video a dobrý televízor. Zásielkami kníh by podľa mienky krajanov mohla pomôcť Matica slovenská a Spolok sv. Vojtecha. Totiž skromná výzdoba klubovne, na stene ktorej je slovenská zástava a heslo „Chráňme si svoju národnosť“, samé osebe asi väčšiu aktivitu krajanov nevyvolajú. Napriek všetkému, sa aj

mnohým môžu Pekelníčania pochváliť. Funguje tu skupina Spolku sv. Vojtecha, krajania si tiež pochvaľovali nedávne zájazdy na Slovensko a podobne. Čo však predsedu už dlhé roky trápi je skutočnosť, že v obci sa nedári vyučovaniu slovenčiny. Zrejme by to tiež chcelo vyuvinúť väčšiu aktivitu zo strany všetkých členov výboru. Očakávajú však, ako hovoria, väčší záujem najmä zo strany OV a vedenia Spoločnosti v Krakove. Držme Pekelníčanom v rozvíjaní ich aktivity palce a verme, že starosti, ktoré ich občas trápia, postupne vyriešia. Majú na to predpoklady...

Text a foto:PETER KOLLÁRIK

TAKÁ JE PRAVDA

*Orava, Orava, čos taká boľavá,
ked' od teba teče vodička krvavá?*

Písal sa rok 1918. Prvá svetová vojna, zúriaca už štvrtý rok, sa chýlila ku koncu. Európske monarchie boli rozbité. Kapitulovali obrovské štátne molochy. 3. novembra 1918 kapitulovala aj Rakúsko-uhorská monarchia a na jej troskách vznikali novodobé štáty.

Medzi novovzniknutým Československom a obrodeným Poľskom však začali boje o Tešínsko, Oravu a Spiš. Každý nový štát chcel mať čo najväčšie územie. A tak vojská Józefa Piłsudského vtrhli na územie Oravy a okupovali ho až po Liptov.

V príiskoch poľskej príručky pre žiakov *Atlas historyczny świata* sa na str. 33 hovorí: „Granicę między Polską a Czechosłowacją wytyczyły mocarstwa zachodnie decyzją z 28.07.1920 r.“ J. Piłsudski musel stiahnuť svoje vojská z Oravy a Spiša na hranice ustálené mierovou konferenciou a tak sa po 13 oravských a spišských obcí dostalo k Poľsku, a to aj napriek protestom našich dedov a otcov.

Bol to pre ľud žijúci na Orave Spiši veľký úder. Ľud, ktorý v každodenom styku používal oravské či spišské nárečie, ale cítil svoju spolupatričnosť k slovenskému národu, utláčanému celé stáročia Maďarmi. Teraz, ked' mu svitla naděj na slobodu, opäť pocítil jarmo, tentoraz poľské. Tí, čo dva roky kortešovali pre Poľsko, podnevovali len nenávist' medzi tu žijúcimi Slovákm i Poliakmi. Táto nezohoda jestuje na Orave podnes. Jedni idú za „veľkými otcami Oravy“, druhí sa vinú k svojej materi - Matici slovenskej. Bolo by však oveľa lepšie, keby títo naši „priatelia Oravy“ usmernili svoju aktivitu napr. na zabezpečenie nejakých pracovných príležitostí pre mládež, aby nemusela utekať za prácou do cudziny, ale pomáhala zveľaďovať svoju domovinu - Oravu, aby sa tu cítila potrebná, ba priam nenahraditeľná.

Ked' dnes mnohým rodinám chýba náš každodený chlieb, ľažko je počúvať slová pravdy, tej historickej, politickej, či dokonca eko-

nomickej. To, čo tu na Orave máme, pekné domy, školy, nové kostoly, mosty, cesty, obchody a pod., je výsledkom obetavej práce všetkých obyvateľov Oravy. Spoločnej práce ľudí, ktorí nešetrili sily, zdravie a čas, ale pracovali a pracujú, aby sa im žilo lepšie, pohodnejšie.

Mnohí Oravci sa cítia Slovákm, lebo Slovákm boli ich rodičia, dedovia a pradedovia. Žijú tu aj Poliaci, ktorí sa sem pristáhvali v rôznych obdobiach, no a takí, čo sa odnárodnili a asimilovali, ktorí vlastne nevedia, kým sú. Jedno je však isté a nedá sa priprieť, že Orava po celé stáročia tvorila neoddeliteľnú súčasť Slovenska, čiže tzv. Horného Uhorska. Kúpil ju v r. 1556 od kráľa Ferdinanda I. uhorský magnát František Thurzo za 18.337 zlatých.

Prvou osadou na hornej Orave bol Tvrdošín, založený na podnet Bela IV. Zriadili tam aj akúsi colnicu, ktorá kontrolovala prepravu soli, súkna, olova a iných tovarov z Poľska do Uhorska. Kazimír Veľký nemol teda v Jablonke stavat' colnicu, ked'že tu ešte ďalšie tri storočia bol len hluboký prales, v ktorom zavýiali vlci, potulovali sa medvede a iná zver.

Od roku 1920 sa začala sústavná polonizácia Oravcov, ktorá trvá podnes. Chcem podotknúť, že Oravci sa medzi sebou nehádajú pre svoju národnosť. Robia to za nich iní. Už niekoľko desaťročí pozorujem, že v našej dedine a okolí si ľud svoje národné povedomie uchováva hluboko v srdci, ako najväčší poklad. Založil si aj svoju organizáciu, ktorej zveril obranu svojich práv, lebo naši neprajníci nám ich upierajú. Máme svoj časopis Život, ktorý je verným odrazom našej slovenskej existencie v Poľsku, tu na Orave a Spiši, na Sliezsku, v Krakove, vo Varšave a na iných miestach.

Myslím si, že poľská vláda musí nás, Slovákov, rešpektovať ako plnoprávnych občanov, a podľa mňa nás v značnej miere aj rešpektuje. Mala by však dbať, aby sme sa nemohli stíchať, že sa nám deje krivda. A naozaj sa deje, lebo napr. ničia nám tu naše

historické pamiatky a odstraňujú slovenské nápis, spravidla zámerne. Môžem tu spomenúť hoci aj dvojitý kríž, ktorý bol svojovoľne odstránený z kostolnej veže v Podvuku. A predsa tento kríž spolu s kresťanstvom priniesli k nám z Byzancie naši vierožvestci, sv. Cyril a Metod, ktorí sú dnes patrónmi celej Európy. Dvojitý kríž sa udomácnil na území obývanom Slovákm popri jednoramennom kríži, ktorý je symbolom Kristovho utrpenia, ale aj víťazstva nad smrťou, zmŕtvychvstania. Okrem Podvuka dvojitý kríž vstýčili aj v Oravke v r. 1687, po víťazstve nad protestantmi, ked' tam zriadili katolickú faru.

Ďalšou zničenou pamiatkou sú napr. vzáncie olejomal'by Križovej cesty vo farskom kostole v Hornej Zubrici. Nápis pri jednotlivých výjavoch boli v tzv. bibličtine, ktorá sa používala na Slovensku do konca 18. storočia. Všetci Zubričania, bez rozdielu na národnosť, boli vždy ochotní dať na opravu svojho kostola toľko peňazí, kol'ko bolo potrebné. Žiaľ, nestalo sa tak. Čo bolo príčinou? Ľudská zlomyseľnosť, sebectvo a nenávist' k tomu, čo je slovenské, spôsobila, že cenné dielo našich predkov je navždy stratené.

Je to pre niektorých horká pravda o Orave. Čo však v situácii, aká sa vytvorila, môžu Slováci robiť? Asi len pokorne opakovať slová Kristovej modlitby: Bože odpust' im, lebo nevedia, čo robia.

Tí Oravci - jednej aj druhej národnosti - ktorých predkovia tu po stáročia žili, budú iste súhlasit' so slovami riaditeľky jablonského lýcea A. Stopkovej, ktorá na zasadanej HV SPO povedala: - *Aby sa dalo pochopiť Oravu, treba tu byť a treba tu žiť. Budujme svornosťou. Hádať sa môžu len vedci. Všetkým pravým Oravcom záleží na prospechu tohto územia.*

Snáď sa pani Aniela neurazí, ked' sa priznám, že bola jednou z mojich najnadannejších a najpracovitejších žiačok v Základnej škole v Hornej Zubrici. Žila tu od detstva, poznávala ľažkú prácu a pomery medzi oravským ľudom, jeho city, túžby a nádeje. Preto vie o ňom viac, ako najlepší vedec alebo turista, ktorý na Oravu príde a všimne si len jej krásu a láskavých, dobrosrdečných ľudí, ale nepozná ich city a problémy.

ANGELA KULAVIAKOVÁ

s ANNOU DUNAJCZANOVOU
riadičkou Poľnohospodárskej školy v Nedeci

ŠKOLA NOVEJ KVALITY

Poľnohospodárska škola v Nedeci vznikla pred vyše 30 rokmi. Medzičím sa nám zmenil politický i ekonomický systém a zásady financovania škôl. Aká je v tomto kontexte dnešná situácia školy?

- V roku 1990 novosáczský vojvoda rozhodol o likvidácii našej školy a tým vlastne zameldil nábor študentov do prvých ročníkov. Ocitli sme sa v naozaj ľažkej, skoro bezvýchodiskovej situácii. Nechcela som sa vzdáť, a tak v roku 1991 som sa obrátila na Gminný úrad v Nižných Lapšoch, aby nám pomohol v záchrane školy. Pán vojt mi poradil, aby som takúto žiadosť predložila gminnej rade. Tá na svojom najbližšom zasadaní rozhodla, že prevezme školu pod svoju správu. Bol to veľký úspech, keďže sa nám podarilo túto jedinečnú poľnohospodársku školu na Spiši zachrániť.

Jej dnešná situácia nie je zlá. V súčasnosti máme až 140 poslucháčov, ktorí sa učia v 5 skupinách. Máme pre nich a potreby tunajšej základnej školy 17 učiteľov. Popri výučbe roľníckeho povolania sa naši poslucháči učia povinne dva cudzie jazyky - nemčinu a angličtinu. Okrem toho sa snažíme, aby naši budúci absolventi získali popri roľníckom povolaní, aj dodatočnú profesiu. Napr. chlapci si môžu vybrať také smery ako - elektrikárstvo, inštalatérstvo vodných zariadení, mäsiarstvo, opravu áut a pod. Dievčatám zase ponukame dodatočné povolania čašníčky, krajčírky, kuchárky a pod. Preto škola spolupracuje s odbornými učilištiami v Novom Targu a Remeselnou komorou v Novom Sáčci. Okrem toho pre poslucháčov organizujeme voďačský kurz typu T. Myslím si, že naša škola má budúcnosť. Snažíme sa, aby naši absolventi našli čo najlepšie uplatnenie.

Čo robia absolventi po ukončení školy?

- Naši absolventi sú obyčajní ľudia, preto niektorí ostávajú pracovať na gazdovstvách, kym iní sú odkázaní na podporu pre nezamestnaných. Zákon o nezamestnanosti nekladie tomu medze. Som na svojich absolventov hrdá. Je to - dá sa povedať - moje tretie pokolenie. Podľa mňa sú to čestní ľudia, ktorí pristupujú k životu veľmi zodpovedne a realisticky.

Polské poľnohospodárstvo prežíva ľažké chvíle. Aký je váš názor na nás vstup do EHS?

- Súhlasím s názormi politikov, ktorí sa na vec pozerajú globálne. Naši roľníci ešte dlho nebudú môcť konkurovať napr. s rakúskymi farmármami, ktorí gazdujú na 50-či 100-hektárových hospodárstvach s dobrým technickým zázemím. Neviem, či vôbec môžeme o našich roľníkoch hovoriť, že sú farmármami. Naše poľnohospodárstvo je špecifické a preto si vyžaduje aj špecifické riešenia. Myslím si, že je potrebné pripraviť celú sieť, ktorá by spolupracovala s roľníctvom. Dovolilo by to efektívnejšie hospodáriť. Možno práve preto, že chýba spomínaná sieť, celá poľnohospodárska produk-

cia zostáva u roľníkov. Preto aj príjmy roľníkov sú nízke, a ich práca vychádza nazmar.

Ako v tomto neľahkom procese vidíte spišské poľnohospodárstvo?

Naše spišské gazdovstvá sú, ako som už povedala, špecifické. Odpoviem jednoznačne, že naša budúcnosť by sa mala opierať o tzv. agroturistiku. Je to práve u nás realizovateľné. Keby som bola trošku mladšia, zoskupila by som pri sebe niekoľkých nadšencov, s ktorými by sme pripravili vzdelávacie programy, prispôsobené agroturistike na Spiši. Vedľajší mladí roľníci stavajú veľké obytné domy, často takmer úplne podobné. Mali by byť diferencované a prispôsobené potrebám turistiky. Taktiež požiadavkám turistiky by mala byť prispôsobená celá poľnohospodárska produkcia. Žiaľ, prípravné programy pre vznik agroturistiky v našom regióne nemáme. Chýbajú aj vhodné fondy pre ich realizáciu. Podľa mňa týmto smerom pôjde v budúcnosti spišské roľníctvo. Samozrejme nestane sa to hned, ale tento smer má budúcnosť.

Nás region susedí priamo s mladou Slovenskou republikou. Ako v budúcnosti vidíte tunajšiu vzájomnú spoluprácu?

- Nazdávam sa, že prvý podnet k tejto spolupráci dal EU Tatry. Samozrejme nie je to ešte tak viditeľné, ako napr. štvrtkový a sobotňajší trh v Novom Targu. Pamätam sa, že ešte nedávno sme my chodili k nim nakupovať. Dnes je tomu opačne. Neviem tiež, či súkromné firmy po oboch stranach hranice skúšali i medzi sebou spolupracovať. Ale je zaujímavé, že sa pán redaktor nepýta o slovenský jazyk na našej škole? Kedže boli návrhy zorganizovať aj u nás vyučovanie slovenského jazyka, po konzultácii s nižnolapšanským vojtom som sa pokúšala prípraviť dodatočnú hodinu tejto vyučby. Žiaľ, zatiaľ sa nenašli záujemci. Možno sa tak stalo preto, ako sme neskôr usúdili, že sme slovenčinu zaradili do programu ako dodatočný predmet. Keby sme ju dali medzi povinné predmety, výsledok by bol iný. Nazdávam sa, že boom na západné jazyky postupne klesne a ľudia pochopia, že tuná v pohraničí, je dobre ovládať aj jazyk susedného štátu, kedže sa môže veľmi zísť v pohraničnej spolupráci.

Vráime sa však k otázkam poľnohospodárstva. Kedysi sa hovorilo, že roľníkom sa môže stať osoba, ktorá má vzdelanie, oprávňujúce vykonávať túto náročnú prácu. Či podľa vás aj dnes treba mať roľnícke vzdelanie?

- Myslím, že ešte viac, ako v minulosti: sme nadľaž školou pre roľníkov, aj keď je tu možnosť získať dodatočnú profesiu, ktorá sa pri dnešnej veľkej nezamestnanosti môže zísť. Podľa môjho presvedčenia dnešným roľníkom základná škola nestačí. V Európe, do ktorej predsa kráčame, sa vyžaduje, aby roľník mal vhodné odborné vzdelanie. Preto je potrebné, aby rodičia už počas po-

vinnej školskej dochádzky svojich detí vedeli, komu v budúcnosti nechajú svoje gazdovstvo. Viem, že to nie je jednoduché. Ale v opačnom prípade budeme mať na Spiši gazdovstvá priomínajúce skôr malé záhradky.

Viem, že okrem riadenia školy sa angažujete aj v ďalšej činnosti v prospech tunajších obyvateľov. Ste poslankynou gminnej samosprávy, ako aj delegátkou Vojvodskej samosprávnej komory. Čo sa vám podarilo urobiť?

Pokiaľ ide o prvú časť vašej otázky, teším sa, že sa nám podarilo prekonáť niektoré problémy škôl v lapšanskej gmine. Nikdy sme toľko neurobili. Gmina postavila školskú prístavbu k škole v Tribši, buduje sa škola v Nižných Lapšoch a Kacvine, pracuje sa tiež aj na našej škole. Chcem len poznamenať, že pre našu poľnohospodársku školu sú nové miestnosti potrebné viac ako sol'. Zatiaľ využívame priažené riaditeľky základnej školy, ktorá nám všemožne ide v ústrety. Preto netrpezlivо čakáme na dokončenie nadstavby nedeckej školy. Čo sa nám zatiaľ nedarí, je telefonizácia vidieka, problém vody a kanalizácia vo Falštíne, ako aj ukončenie výstavby zdravotného strediska vo Fridmane. Ako poslankyňa miestnej samosprávy snažím sa pozerat na problémy globálne, nielen z hľadiska jednej či druhej obce.

Ako delegátka Vojvodskej samosprávnej komory pracujem v poľnohospodárskej komisií. Musím vám prezradíť, že na zasadnutiach riešíme množstvo problémov týkajúcich sa o.i. chovu dobytku, oviec a napr. ich vypásania na Slovensku, otázky agroturistiky a pod. Žiaľ, samosprávna komora nie je výkonným orgánom, ale vyjadruje len mienky a názory. Ako delegátka za náš region sa snažím o získanie spojencov pre dokončenie komasačných prác v Tribši, ale aj výstavby Zdravotného strediska vo Fridmane, samozrejme, ak ma tým Fridmančania poveria. Žiaľ, gminná rada ma nepoverila plne reprezentovať lapšanskú gminu na zasadnutiach samosprávnej komory. Gminná rada je natol'ko iniciatívna, že si hľadá najlepšie východiská. Dobre by bolo, keby poslancom samosprávnej komory bol člen rady, alebo delegát prísediaci na zasadnutiach rady. Vtedy by sa dalo účinnejšie presadzovať otázky našej gminy.

Ďakujem za rozhovor.

Zhováral sa: JOZEF PIVOVARČÍK

AKTIVITA PRINÁŠA OVOCIE

Hoci názov Malá Lipnica by mal označovať neveľkú dedinku na Orave, v skutočnosti značne prevyšuje mnohé. Má okolo 2800 obyvateľov, 700 čísel a tiahne sa svojou dĺžkou vyše 8 kilometrov pozdĺž potoka Sihlec. Sedí ako vieme s Veľkou Lipnicou, tvoriacou samostatnú gminu, kým Malá Lipnica patrí administratívne k jablonskej gmine. Má občanov, ktorí sú veľmi aktívni pri obecných prácach. Svojpomocne vystavali o.i. hasičskú zbrojniciu, učiteľský dom, mestnu faru, katechetskú škôlku, Základnú školu č.3, veľké zdravotné stredisko a podobne. Navyše obyvatelia Malej Lipnice za posledné tri roky postavili aj 8 betónových mostíkov, ktoré umožnili lepší a najmä suchý prístup k jednotlivým domom a sídliskám. Samozrejme, že väčšina stavieb sa financuje zo rozpočtu jablonskej gminy.

Nová škola č.1

O stavebnej aktivite Malolipničanov svedčí aj fakt, že už v novembri 1994 sa na obecnej schôdzi rozhodli začať výstavbu novej školy č.1. Kúpili pozemok o rozlohe asi 1 ha, na ktorý sa občania domov č.1 až 200 zozbierali po 500 tisíc starých zlôt. Práce sa rozbehli v máji 1995, postupne boli vykopané základy a vytiahnuté múry. Na výstavbe sa aktívne podieľali mnohí. Napríklad stavebná skupina vedená Eugenom Karkoškom vykonáva všetky murárske práce. Za ich priebeh, ako aj za celú výstavbu je zodpovedný Mgr.Ing. Józef Knaperek z Gminného úradu v Jablonke. Ako sme sa ďalej dozvedeli od Wladysla-

Na stavenisku novej školy

wa Pilcha, zástupcu vojta v Jablonke, gminný úrad zo svojho rozpočtu v rokoch 1994 a 1995 vyčlenil na výstavbu školy č.1 v Malej Lipnici 3 miliardy 265 miliónov starých zlôt. Na konci roka 1995 bolo v hrubom stave ukončené prízemie, kde sa nachádza o.i. telocvičňa (rozmer 9x18 metrov). Práce budú pokračovať v marci - apríli 1996. Škola po dokončení bude mať 2 poschodia, telocvičňu, zborovňu, kuchyňu, 9 učební a rad ďalších priestorov. Samozrejme dostane aj ekologické, olejové využívanie. Jej výstavbu plánujú ukončiť v roku 1997.

Budeme mať vodovod...

O tom, že sú Lipničania aktívni, že sa púšťajú do rozvoja svojej obce, hovorí aj výstavba vodovodu spod Babej Hory do obce. Pred dvomi rokmi vytvorili a následne zaregistrovali na vojvodskom úrade v Nowom Sączi

Spoločnosť pre výstavbu vodovodu. Aj v tomto pripade sa na výstavbu poskladalo 389 rodín po 500 tisíc starých zlôt na začiatok prác. Ako sme sa dozvedeli, celková dĺžka vodovodu má byť 12 km a plán ukončenia je o 2 roky. Inžinierske prieskumy a projektové práce začali v októbri 1995, predtým však bol vykonaný prieskum výdatnosti vodných prameňov pod Babou Horou a súčasne aj chemicko - technologický rozbor kvality vody. Všetky tieto práce, podobne ako technologický projekt, vykonal Gminný úrad v Jablonke. Do konca roka 1995 už bolo uložených prvých 1200 metrov vodovodného potrubia. Ako sme sa dozvedeli, jablonská gmina má v roku 1996 na tieto účely vyčleniť 800 miliónov starých zlôt. Táto suma je však predbežná, ako nám povedal zástupca vojta W. Pilch. Vodovodom sa práce ale neskončia, veď má prísť na rad aj kanalizácia a ďalšie práce...

Zdravie nadovšetko...

Pracovná aktivita značne vyčerpáva, preto je potrebná aj lekárska starostlivosť. Hovorí sa vraj, že lepšie je byť zdravý a bohatý, ako chorý a chudobný, ale bez zdravia človek nič nedokáže... Občania Malej Lipnice sa zatial na zabezpečovanie lekárskej starostlivosťi stáčia nemusia. Majú moderné a obrovské zdravotné stredisko v obci, jedno z najväčších na celej Orave, v ktorom ordinuje MUDr. Uznańska - Bibel, s ktorou službami sú navýšosť spokojní. Donedávna mali problémy tí, ktorí museli vyhľadať zubného lekára mimo obec, ale už to neplatí. Začiatkom novembra 1995 začal v obci totiž ordinovať zubný lekár MUDr. Scheller, takže vďaka Gminnému úradu v Jablonke sa podarilo vyriešiť aj tento pálčivý problém. O tom, že na dedinách sú veľmi potrebné aj služby veterinára, asi nikto nepochybuje. Choroby neobchádzajú ani hospodárske zvieratá, a tak má MVDr. Kowal, ktorý prichádza z Jablonky často plné ruky práce.

Krajanka Viktória Smrečáková

Aktívna predsedníčka

Výstavba novej školy č.1, budovanie vodovodu, zdravotníctvo, to je len časť z problémov, ktorími žije obec. Malá Lipnica, to sú najmä krajania a rozvíjanie kultúrno - spoločenskej činnosti, ktorej hlavnou organizátorkou a doslova dobrú dušou je predsedníčka MS SSP Viktoriá Smrečáková. Je to dlhoročná, obetavá a veľmi aktívna činiteľka nášho Spolku, ktorá je o.i.už viac rokov členkou OV SSP na Orave, dopisovateľkou Života a jeho aktívnej propagátorou. Je stále všade tam, kde sa niečo deje. Ako aktívna speváčka ľudových piesní, aj spolu so svojou priateľkou a členkou MS SSP v Malej Lipnici Annou Vojtičkovou nechýbajú na žiadnom významnejšom kultúrnom podujatí, ako napríklad naposledy v lete 1995 na Dni slovenskej kultúry na Orave a Pastierskom sviatku v Jablonke. Tu zaspievala aj s vnučkou Silviou, ktorá dokonca získala 1.miesto.

Na dožinkách v Malej Lipnici, v septembri 1995, zase pripravili a predviedli program Spracovania ľanu, tak, ako sa to voľkedy robilo na dedinách, t.j. od jeho pozbierania až po tkanie priadze na kolovrátkoch. Z ľanového semena potom vytlačili olej, do ktorého namočili lievance, a tieto dobroty mnohí nielenže ochutnali, ale nevedeli si ich ani vynachváliť... Účinkujúci vystupovali v krásnych oravských krojoch, čo len umocnilo celkový zážitok z programu. Krajanka Smrečáková má prípravu takýchto vystúpení veľmi rada, aj keď, ako hovorí, často má s tým veľa problémov. Príprava krojov a nácvik na vystúpenia si vyžadujú mnoho času a námahy. Krajania sa schádzajú v klubovni, ktorá je v starom dome Smrečákovcov. Okrem nácviku sem chodia aj podebatovať si o rôznych krajanských problémoch, premýšľajú, čo ďalej robiť, aby sa kultúrno - spoločenský život v obci nezastavil. Vedľ napríklad mali aj veľmi dobrý folklórny súbor Kordoň, ktorý účinkoval už od 80 - tych rokov a dosahoval pekné úspechy o.i. aj na Slovensku, napríklad v Detve, Nižnej a

Stará škola č. 1 v Malej Lipnici

inde ,a viackrát vystupovali aj na Pastierskych svätokoch. Žiaľ v roku 1993 ukončili svoju činnosť. Názov súboru bol zvolený podľa hory, ležiacej na hranici medzi Veľkou a Malou Lipnicou a Kičorami. Tancami a spevom dlhé roky udržiaval ľudové zvyky Oravy a pozdvihovali a oživovali aj záujem mládeže, nielen tej, ktorá pôsobila v súbore.

- *Bola to radostná a milá práca*, - hovorí V. Smrečáková - ktorú sme spolu robili. Dnes, ako sa zdá, už mnohé ľudové zvyky upadajú do забudnutia, ale nechcem sa s tým zmieriť. Verím, že sa mi ešte podarí získať aspoň 10 detí, s ktorými by som nacvičila divadelné predstavenie. Chceme tiež pripraviť kolednicke pásma so spevmi a tancami. Dúšam, že v predvianočnom období sa nám ešte podarí program pripraviť...

Nápadov, ako vidieť, má predsedníčka stále dosť, bolo by však žiaduce, aby sa aktivitky chytili aj ďalší a spoločnými silami dokázali čo vedia.

Bude v trojke slovenčina ?

Krajania by tiež mohli porozmýšľať aj o rozvoji vyučovania slovenčiny v obci, pretože z miestnych troch škôl sa vyučuje len v škole č.1.Učí tu Katarína Reisová, ktorá žezlo, ako sa hovorí prevzala po Žofii Stašikovej a vyučuje tiež v Hornej Zubriči na školách č. 1 a 2. Spolu sa na týchto školách učí 83 žiakov z 5.az 8. triedy (po 2 hod. týždenne). Myslíme si, že v Malej Lipnici by stalo za pokus zaviesť vyučovanie aj v „trojke“. Pred pár rokmi, keď tu učila Anna Capiaková z Chyžného, totiž možnosť vyučovania stroskotala na „klasickom“ nezáujme rodičov a detí. Je to škoda, pretože rozvoj jazyka je nutné podporovať a každú šancu, pokiaľ sa naskytne, treba využiť. Porozmýšľajú o tom ešte občania, a v Malej Lipnici sa bude slovenčina vyučovať na dvoch školách?... Bol by to výborný počin pre budúcnosť ich detí a nikoho iného...

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

SPOMIENKY BELIANSKEHO FARÁRA

Prinášame ďalšiu časť spomienok bývalého farára v Tribši a Novej Belej, dekana Františka Móša, ktoré vyšli knižne v roku 1944 pod názvom „Roky 1918-1939 na severnom Spiši“.

ROK 1933

Učiteľky z Krempách mi tvrdili, že ľud by ochotne spieval poľské piesne a len kvôli mne sa pridŕža kostolných piesní slovenských. No, počkajte, mysel som si, ja vám ukážem, že sa škaredo mylite. Využil som neprítomnosť učiteliek v obci, ktoré odišli na veľkonočné prázdniny domov, a vyhlásil som v kostole, aby veriaci vykonali v Kultúrnom dome hlasovanie, ako sa má v kostole spievať. Ale vec sa

vyzradila. Akýsi zradca prezradil žandárom, čo sa chystá, nuž ešte sa na ten cieľ zvolané zhromaždenie nezačalo, zjavili sa žandári a zidených rozohnali. Jána Petráška (Vojtuška) áreštovali na mesiac údajne preto, že sa zahnal na nich stavjankou. Ale hlasovanie predsa bolo. Rozdával som lístky pri vchode do kostola a keď vychádzali, v babinci som lístky znova odberal. Výsledok bol taký, že ani 1 % veriacich si neželalo v kostole poľský spev. Na niektorých lístkoch bolo napísané: Nechcem ani ja, ani aby moje dietky spievali poľské piesne. Onedlho potom zo Starostva dostal som list, v ktorom ma náčelník prosí, aby som sa osobne zasadil o to, aby sa pobožnosť a piesne odbavovali len po poľsky.

Starosta Powiatowy Nowotarski
w Nowym Targu
L.dz. B. II/20/M/33

Nowy Targ, dnia 15. maja 1933
Do Wielebnego Ks. Franciszka Mosia
probosczcza v Nowej Bialej

Ze względu na czysto polski charakter Spišu, proszę uprzejmie Wielebnego Księcia Proboszcza o łaskawie użycie swego osobistego wpływu w tym kierunku, by w Kościółach w Nowej Bialej i Krempachach odbywały się nabożeństwa i śpiewy jedynie w języku polskim.

Język polski bowiem jest językiem urzędowym, którego uczą się dzieci w szkole od małeństwa, a będąc na nabożeństwie w Kościele nie rozumiałyby śpiewów w innym języku, jak

tylko polskim; używanie bowiem polskiego języka, nawet w kościele przez miejscową ludność wyjdzie tylko na jej korzyść, gdyż stykając się ciągle, czy to z władzami, czy z urzędami potrzebuje języka polskiego na każdym kroku, a pozatem język polski jest ludności niezbędnym także w wewnętrznych stosunkach rolniczych, handlowych itp.

Wielebnemu Ks. Proboszczowi jako lojalnemu obywatełowi Państwa Polskiego leży zapewne na sercu dobro Swych parafian i dla-tegoż proszę usilnie Ks. Proboszcza o tąskawą współpracę na tem polu i życzliwe ustosunkowanie się do tej akcji, przez odbywanie nabożeństw i śpiewów w obu wymienionych kościołach tylko w języku polskim; w ten sposób złączy się Spisz jeszcze ściślej z Macierzą Polską.

Jeżeliby zachodziła potrzeba przysłania do parafii Ks. Proboszcza książeczek do nabożeństwa, czy śpiewników, proszę z całym zaufaniem zwrócić się do mnie, a ja natychmiast zajmę się ich dostarczeniem.

Proszę Ks. Proboszcza przyjąć odemnie wyrazy szacunku i poważania

M.Korniak

ROK 1934

Protipoľská nálada začala sa veľmi zjavne prejavovať najmä v škole. Pieseň: Jeszcze Polska nie zginęła, ani zginąć nie śmie, vždy spievali tak, že zamieňali text na: ale zginąć musí. A tieto slová spievali zvlášť silne. Pri odchode zo školy mali pozdraviť poľský erb pozdravom: „Godło polskiemu cześć”, ale deti zdravili: „Cześć świńskiemu godłu”. Učiteľka mi s hrôzou rozprávala o tých anomaliách a hruboštiach. V momente predvídal som následky, ktoré nerozmysленé detskej výčiny môžu mať, poprosil som učiteľku, aby o veci mlčala, ale aj pohrozil jej, že ak to vyzradí, to len sama odpyká a sľúbil som vec zariadiť, aby sa už také niečo neopakovalo. Keď som bol s deťmi sám, upozornil som ich na to, aby to už nerobili, lebo nie tak sebe, ale svojim rodičom narobia strašné nepríjemnosti. Od toho času ostentatívne svoju slovenskosť už nevyjadrovali, ale tým viac vo svojich srdciach.

Raz pri kostole mi kostolník povedal: „My starí už len ostaneme Slovámi, ale kto zná, či mládež!“ Chcel som mu na to niečo povedať, ale predbehol ma pri nás stojaci zvedavý ministrant, ktorý povedal: „Čo, to sú ešte väčší Slováci ako vy!“

„A vieš aspoň po slovensky čítať?“ nadhodil som. Odpoveď bola také smelé „áno“, že som začal chlapca ďalej doberať. „Keď sa tak vystavuješ,“ hovorím mu, „čítaj, hľa, z tejto knihy“ a podal som mu Knihu perikop, ale tlačenú ešte švabachom. Chlapec ju vzal do ruky a obzerá si ju. I hovorím mu: „Poznávaš ju?“ - „Áno“, odpovedal, „z nej čítajú v kostole evanjeliá“. „No tak čítaj,“ posúvam ďalej udalosť. - A chlapec na moje veľké prekvapenie čítał švabachom písaný slovenský text. To ma veľmi prekvapilo, lebo chlapec chodil len do 3. triedy a tam sa ešte nemecké písmená neučili. I sputujem sa ho ďalej: „Kto ťa to naučil?“ - „Naša mama,“ odpovedal.

Niečo podobné som zistil na hodine náboženstva v Krempachoch. V tretej triede pri preberaní biblických dejín som sa sputoval, či doma majú slovenské „bibliky“. Do školy ich nosí im učiteľky zabraňovali. Veľmi mnohí sa hlásili, že „bibliky“ doma majú. Medziiný mi jedno dievča povedalo, že tiež majú blipliku, ale je vytláčená celkom inými literami, ako sú iné knihy. Hneď som vedel, že aj v tom prípade ide o švabach, preto mu hovorím: „Pravda, ty to nieveš prečítať?“ - „Ba viem“, znelá odpoved. „A ktože ťa to naučil?, ved sa v Škole také neučíte,“ sputujem sa jej. „Stryna,“ odpovedalo dievča.

Na potvrdenie toho, že aj školské deti boli preniknuté slovenským duchom, nech slúži aj táto udalosť.

19. marca 1934 večer bola školská slávnosť na počest maršala Piłsudského. Chlapcom sa to, veru, nepáčilo. Pod oblokmi robili strašný krik, lomoz, do oblokov hádzali blato a hodne rušili slávnosť. Za ten čin Jakub Dluhý, Andrej Kurnát a Jakub Gronka dostali po 5 týždňov. Sláva našim matkám. Mliekom a slovenským duchom nadájali svoje deti.

ROK 1936

Stalo sa to v Novej Belej. Žiak Valent Gnida mal dať učiteľke v škole odpovedať na otázku: V ktorej krajine v Európe rastie najviac hrozna? Chlapec odpovedal: „V Slovenskej“. - „A rád by si tam žil?“, pýtala sa ho ešte učiteľka. - „Áno“, odpovedal sebavedome chlapec. - „Tak sa budeš musieť odtiaľto vystaňovať na Slovensko“. - „Nedbám“, zaduplikoval chlapec. Pani učiteľka sa nahnevala a odvážny chasník utržil si za svoju smelosť páč faciek.

Láska ku slovenskému tlačenému slovu bola u nás veľká. Prejavovala sa aj láska k slovenským modlitebným a speváckym knihám. Ale bola o ne núdza, lebo slovenské

modlitebné knihy mohli sa k nám dostať jedine cez tzv. zelenú hranicu, teda pašovaním. Ich nedostatok sa tak pocitoval, že členovia rodiny sa pretekali v tom, kto ju vezme do kostola. V tej veci som sa tiež snažil pomôcť. Najprv som pozbieran všetky nábožné piesne, ktoré žili na ústach ľudu mojej farnosti. Potom som ich rozmniožil vo formáte knihy, zvanej Veľké aleluja. Bolo ich toľko, že keď si niektorí dali mnou rozmnovené piesne zviazať, narastli im knihy na bachant Radlinského Nábožných výlevov.

V tom čase kedysi navštívil ma poľský okresný náčelník (starosta) a žiadal ma, aby som v takej činnosti prestal. Pre toto sa mi nič nestalo, ale hrozilo mi aspoň 3-ročné väzenie pre inú vec, ale obránil som sa. Vedel som štátnemu zástupečovi trefne odpovedať.

Moje slovenské účinkovanie v kostole sa vrchnostiam nepáčilo. Keď už nemali prostriedkov odvrátiť starých od slovenských piesní a modlitieb, mňa aj od kázní a po božnosti, urobili pokus, aby aspoň deti priviedli k tomu. V tejto veci navštívil ma zástupca škôldozorného úradu v Novom Targu a žiadal, aby som zariadil pre mládež osobitné služby božie, na ktorých by sa modlila a spievala po poľsky. Je to vraj na škodu vlasteneckej výchovy, keď deti chodia do poľskej školy a v kostole spievajú po slovensky. Ja som na to odpovedal takto: „Poľsko ostane veľké aj bez toho. Kiepura vo Varšave spieva talianske árie, po baroch spievajú černošské tangá, rumby, v židovských božnicach modlia sa po hebrejsky, prezident navštívil tatársky kostol, Ukrajinci spievajú vo svojich chránoch po svojom, nuž prečo by sme my v niekoľkých slovenských kostoloch nemali spievať po slovensky“. Po tej návštive na niekoľko mesiacov mal som pokoj.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Koncertuje belianska dychovka. Foto: J.Šternogá

ROZLIČNÉ NÁRODY PRI OSÍDLOVANÍ SPIŠA

POKRAČOVANIE Z Č. 12/95

V 2. polovici 10. stor. sa južne od bývalého Pribinovho (Nitrianskeho) kniežatstva, v centrálnej časti Dunajskej kotliny, formuje nový štátny útvar Uhorské kniežatstvo, po r. 1000 kráľovstvo v čele s vládnucou dynastiou Arpádovcov. Arpádovci, považujúci sa za dedičov celého územia nimi začiatkom 10. stor. rozvráteného Pribinovho (Nitrianskeho) kniežatstva (po r. 833 súčasti Kniežatstva Mojmirovcov - tzv. Veľkej Moravy), rozširujú koncom 10. a začiatkom 11. stor. územie Uhorského kráľovstva aj na sever od Dunaja, do okolia Nitry. Poľský panovník Boleslav Chrabrý, prostredníctvom svojej prvej manželky spríbuznený s Arpádovcami, vo vedomí, že aj časť jeho državy (Vislansko) predtým patrila do Kniežatstva Mojmirovcov, sa tiež cítil jeho dedičom a z toho titulu si aj on nárokoval na jeho bývalé územie. Okolo r. 1000 podľa údajov Anonyma Galla, podnikol vojnou výpravu na Slovensko (bývalé územie Pribinovho kniežatstva), porazil Arpádovské vojská, a podrobil si celé územie až po Dunaj.²¹ Iný, neskorší poľský kronikár, Buguchwal, zase píše, že Boleslav Chrabrý rozšíril hranice svojej državy až k rieкам Morava, Dunaj a Tisa.²² Uhorsko - poľská kronika upresňuje „hranice Poľska (Boleslav Chrabrý) položil až na breh Dunaja, k hradu Ostrihom, potom išli k hradu Jáger a k rieke Tisa, zatočili sa okolo ricky, ktorá sa menuje Topľa, až k hradu Salis (Solivar pri Prešove), kde sa hranice medzi Uhorskym, Ruskym a Poľskym končia“.²³ Týmto správam, aj pri našej skepse k nejšorším kronikárskym údajom, nemáme dôvod neveriť. To znamená, že aj Spiš sa načas dostal do priameho vplyvu Boleslava Chrabrého, a teda piastovského Poľska. Predpokladáme, že po jeho smrti (v r. 1025) poľský vplyv na Spiš upadol a koncom 11. stor., za vlády uhorského kráľa Ladislava I., v rámci jeho vojnovej výpravy do okolia Krakova v roku 1093,²⁴ sa Spiš na dlhé stáročia stal súčasťou Uhorského štátu.²⁵ Uhorskú moc tu v tom čase reprezentovali strážcovia severných hraníc Uhorského kráľovstva usadení v Plavči i pri Starom Trhu (neskoršom Kežmarku), ktorí si tui vedľa starej slovenskej dediny, v 12. stor. vystavali vlastnú osadu s kostolom sv. Michala.²⁶

Prvá hodnoverná písomná správa o Spiši (opomíname tu neskoršie a teda nehodnoverné kronikárske záznamy Boguchwała k r. 1108, J. Dlugosza k r. 1132 a 1193 i údaje Ipatievskeho letopisu k r. 1212 týkajúce sa istých konkrétnych udalostí na Spiši²⁷) pochádza až z roku 1209. Je to listina uhorského kráľa Ondreja II., ktorou potvrdil predaj majetku (ktorý predtým patril istému Sebušovi) bamberského biskupa Ekberta medzi Snežnými horami (Vysokými Tatrami), riekom Poprad a osadou Isac (Žakovce), spišskému prepoštovi Adolfovi a jeho sestre. Obyvateľov tohto majetku (terra = viaceré osád patriacich k dedine, neskôr nazývanej Veľká Lomnica) i tých, ktorí sa sem pristáhujú osloboďil spod súdnej právomoci spišského župana. Súdiť ich mohol len spišský prepošt, kráľ alebo palatin.²⁸

Táto správa je veľavravná. Predovšetkým je nesporným dokladom toho, že uhorský panovník často vykonáva zvrchovanú moc. Jestvuje tu regionálna štátna správa reprezentovaná spišským županom sídliacim na Spiškom hrade i cirkevná správa - Spišské prepoštstvo na Spiškej Kapitule ako cirkevno-organizačná jednotka Ostrihomského arcibiskupstva. Na druhej strane je bezpečným dokladom prítomnosti ďalšieho etnika na Spiši - Nemcov.

Spiš (terra Sceptus), ako sme už povedali, najneskôr od 6. stor. nepretržite a takmer výlučne až do konca 11. stor. obývaný Slovanmi-Slovákmi, sa koncom 11. stor. ako celok dostal do Uhorského kráľovstva. Predstaviteľmi uhorskej štátnej moci sa tu spočiatku stávajú maďarskí (a s nimi spríbuznení Polovci (strážcovia krajinských zásekov, vnútormej obrannej linie, voči severnému susedovi - Poľsku).²⁹ Neskôr, v 12. stor., si uhorská (maďarská) štátna moc vytvára svoje nové mocensko -správne centrum, tohto novozískaného kraja nedaleko starého slovenského hradiska na Dreveníku a na staršom hradisku buduje stredoveký Spišský hrad. Tu sídli spišský župan, regionálny správca Spiša, úradník

uhorského panovníka a kráľovstva, ktorého spomína listina z r. 1209. Jeho moc siaha až na hrebene Karpát, kde sa postupne stabilizuje a v detailoch preciuje hranica obidvoch kráľovstiev pod vplyvom ďalšieho doosídľovania redšie obývaných oblastí okolo riek Bielka, Dunajec, Poprad a ich prítokov z uhorskej a poľskej strany.³⁰

Cirkevným centrom Spiša aj v nových štáto-právnych pomeroch zostáva starší kláštor na vrchu sv. Martina (nedaleko starej slovenskej osady - Kostolnej Vsi, neskoršieho Spišského Podhradia), ktorý sa pretvára na prepoštstvo Ostrihomského arcibiskupstva so sídlom na Spiškej Kapitule. Dokladom tejto skutočnosti je aj listina z roku 1235. Vtedy pápež Gregor IX. nariadił urovnáť spor medzi Ostrihomským arcibiskupstvom a krakovským biskupom, ktorý sa predtým sfážoval na prepošta kostola sv. Martina (na spišského prepošta) z Ostrihomskej arcidiéczy, že mu zaujal desiatky a ďalšie dôchodky z kostola Panny Márie (v Podolinco) a iných jemu patriacich kostolov. Podolíneč a s ním celý severný Spiš sa cirkevne i štátovprávne už predtým stal a aj potom zostal súčasťou Ostrihomského arcibiskupstva a Uhorského kráľovstva.³¹ Nezodpovedanou otázkou nateraz zostáva dôvod stážnosti krakovského biskupa a z toho vyplývajúcich konklúzii. S istotou predpokladáme, že aj okolie Podolínce a Starej Lubovne bolo (hoci redšie) osídlené Slovákm už predtým, než toto územie bolo pričlenené k Uhorskému štátu. (Severne od Podolínce, v Spiškej Starej Vsi, na hraniciach Uhorska a Poľska, sa podľa poľského kronikára Boguchwała už v r. 1108 mal údajne stretnúť uhorský kráľ Koloman s poľským kráľom Boleslavom III., aby dohovorili spojenectvo i potvrdili sobáš svojich detí - uhorského kráľoviča Štefana s poľskou princeznou Juditou.³²

Reziduálnym dokladom pôvodnej hradskej organizácie slovenského obyvateľstva na Spiši je existencia slovenskej provincie (provincia Scavorum) a jej župana (comes Scavorum) pred r. 1274 a 1278.³³ Je pravdepodobné, že tento župan a jeho predchodecovi sídlili na starom slovenskom hradisku Čingove - Hradisko II.³⁴ Podobných hradísk, ku ktorým patrili, a z ktorých boli spravované okolité dediny, bolo na Spiši v 9.-11. stor. okolo 50.³⁵ Otázna je však ich mocenská hierarchia. Možnože práve županom na Čingove (na Hradiskách I. a II.) podliehali všetci vlastykovia na týchto hradiskách a oni ich prostredníctvom spravovali celý Spiš. Táto, nateraz bližšie neobjasnená organizácia slovenského obyvateľstva Spiša postupne zanikla a novovytvorená uhorská správa sa prenesla na Spišský hrad. Reziduom staršej slovenskej šľachty by mali byť aj tzv. spišskí kopijníci, ktorí v r. 1243 dostali potvrdenie

Evanjelický kostol v Kežmarku. Foto: J.Š.

svojich starších výsad, získali nové výsady i povinnosti, ako aj možnosť vlastnej samosprávy. Túto možnosť aj využili a v rámci Spišského komitátu (stolice) vytvorili vlastnú organizáciu - Stolicu X. spišských kopijníkov (Malú stolicu).⁴⁶ Pôvodní slovenskí obyvatelia Spiša, tak ako aj v iných oblastiach Slovenska, sa v spoločenskom i hospodárskom živote riadili starým, nepísaným slovenským zvykovým právom (*ius consuetudo Sclavorum*).⁴⁷ Podľa jeho prastarých zvyklostí obyvateľstvo pôdu držalo dedične, no nemalo na ňu dispozičné právo - nemohlo ju scudzit'. Z tohto obyvateľstva, ale aj pristáhovalcov, boli zaslúžilí jednotlivci (spravidla za vojenské zásluhy v službách uhorských kráľov) povyšovaní medzi nižšiu šľachtu - synov jobagiónov.⁴⁸ Z neho pochádzala aj najstaršia spišská šľacha⁴⁹ i Sebus, ktorý pred Ekbertom, bamberským biskupom, spomínaným v r. 1209, držal rozsiahly pod Vysokými Tatrami (Veľkú Lomnicu).

Začlenenie Spiša do Uhorského kráľovstva výraznejšie neovplyvnilo jeho etnické siedlenné pomery. Cudzie, maďarské etnikum po strážcoch krajinských zásekov tu neskôr predstavovali len kráľovskí úradníci (a ich rodinní príslušníci). Zo Spiša nepoznáme jediný hodnotný prameň o tom, žeby Maďari tu - okrem strážcov zásekov pri Kežmarku a ich kostola sv. Michala - založili vlastnú, Maďarmi obývanú dedinu.⁵⁰ Pritom jediným významnejším rodom na Spiši, u ktorého môžeme kondicionálne predpokladať maďarský pôvod, boli Máriášovci.⁵¹

Prví nemeckí hostia - kolonisti (Flanderčania) sa na Spiši usadili v čase panovania Gejzu II. (1141-1162) a boli súčasťou prúdu smerujúceho do Sedmohradská.⁵² S bamberským biskupom Ekbertom, bratom uhorskej kráľovnej Gertrúdy, spomínaným v r. 1209, prišla na Spiš, na prelome 12. a 13. stor., ďalšia vlna nemeckých - bavorských hostí. V tejto alebo dokonca staršej vrstve nemeckých hostí patril aj Rutger (Rüdiger), zakladateľ známeho spišského rodu z Lomnice a Brezovice (Berzevici).⁵³ Najsilnejšia vrstva nemeckých hostí sa na Spiši usadila po tatárskom vpáde,⁵⁴ a to spravidla v blízkosti významnejších starších trhových slovenských dedín (niekde aj priamo v starších, morom či tatárskom vpádom vyľudnených či spustnutejších dedinách). Názorným príkladom toho je situácia v Poprade, kde vedľa starej slovenskej dediny Poprad nemeckí - saskí hostia (azda až po tatárskom vpáde) založili vlastnú osadu. V r. 1256 sa jej obyvatelia nazývajú „Saxones de Poprad”.⁵⁵ V r. 1276 v spore medzi „universi populi de villa Poprad” a Helbrandovými synmi vystupuje arbitr „Dethmar de villa Teutonica- li”,⁵⁶ t.j. z Deutschendorfu, z nemeckej osady pri Poprade, tak nazývanej až v r. 1268.⁵⁷ Obidve osady postupne splývali a nemecké etnikum v Poprade nadobudlo prevahu. Preto sa v 14. stor. nazýva aj „Popradsa-sa”, t.j. Saský Poprad. Podobná situácia bola aj v Spišskej Novej Vsi. Stará slovenská dedina sa nazývala Iglov, nemecká „Nová Ves” (Neudorf). Obidve už koncom 13. stor. (tak ako v Poprade) splynuli, o čom svedčí názov „Iglosasa”.⁵⁸ Takýmto vývojom prešli aj ďalšie spišské mestá, medzi nimi Spišské Podhradie, Hrhov (Gargou - villa Sclavonicai a villa Teutonicali Gargou), Hnilec, Spišská Belá atď., ale aj Levoča, kde nemeckí hostia po tatárskom vpáde vedľa starej (slovenskej) Levoče vybudovali dnešné mesto.⁵⁹

JÁN BEŇKO

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

P o z n á m k y

21/ Monumenta Poloniae Historica I. Lwów 1864, s. 399.

22/ MPH I., s. 483.

23/ MPH I., s. 505.

24/ Bonfini, M. A.: Rerum Hungaricarum decades quinque. Posonii 1744, s. 180; Labuda, G.: Historia diplomacji polskiej I. Warszawa 1970, s. 116.

25/ K systému začleňovania severného Spiša do uhorského štátu porov. Varsik, B.: Osídlenie Košickej kotliny III. Bratislava 1977, s. 194-210.

26/ Slivka, M.: Príspevok k lokovaniu mesta Kežmarok. Im: Archaeologia historica 14, 1989, s. 182.

27/ Slovenská archivistika XXIX, 2, 1994, s. 49-53 /J. Beňko na margo článku Uličný F.: Najstaršie správy o Spiši.

28/ Marsina, R.: CDS1 I., nr. 154

29/ Varsik, B.: Osídlenie Košickej kotliny III., s. 194-210, 300-330, 477-482.

30/ Na ochranu štátnej hranice sa potom z poľskej i uhorskej strany budujú hrady a pevnosti. Porov. Kołodziejki, S.: Średniowieczne budowle warowne w dolinie Dunajca w świetle nowszych badań. In: Rocznik Śląski, t. XX, 1992, s. 9-34.

31/ Marsina, R.: CDS1 I., nr. 446; Beňko, J.: K počiatkom a mestskému vývoju Podolína sev. Slovenska, s. 143 a n.; Modelska, T.E.: Spory o poľudniowe granice diecezji Krakowskiej od strony Spisza /w. XVIII./. Zakopane 1928; Sroka, S.: Cirkevný konflikt na Spiši v prvej polovici 14. storočia. In: Spiš v kontinuite času. Prešov - Bratislava - Wien 1995, s. 30-35. Výnimkou bolo len krátke obdobie koncom 13. a začiatkom 14. stor., kedy Podolíneč s okolím bol v rukách krakovskej kňažnej Kunigundy a krakovského knieža Václava II. Porov. Beňko, J.: Problém pravosti podolíneckej listiny z roku 1244. In: Slovenská archivistika III., 2, 1968, s. 325-326.

32/ Bielovodský, A.: Severné hranice Slovenska. Bratislava 1946, s. 34; Dlugosz, J.: Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego. T. 3-4. Warszawa 1969, s. 289-290.

33/ Szentpéteri, E. - Borsa, I.: Regesta regum stirpis Arpadiana critico-diplomatica II/2-3. Budapest 1961, nr. 2518, 3160; Ruciński, H.: Prowincja saska na Spiszu do 1412 roku. Białystok 1983, s. 83-84.

34/ Beňko, J.: Osídlenie sev. Slovenska, s. 156; Javorský, F.: Z nepísaných dejín Spiša, s. 26.

35/ Chalupecký, I.: K niektorým problémom najstarších dejín spišských miest. In: Spišské mestá v stredoveku. Košice 1974, s. 23.

36/ Chalupecký, I.: Prehľad vývoja verejnej správy na Spiši. In: Sborník archivních prací XIII, 1, 1963, s. 126-130. Etnickým pôvodom spišských kopijníkov sa zaoberali viacerí historici (J. Hradzský, A. Fekete Nagy, V. Šmilauer, O.R. Halaga, H. Ruciński a iní), ktorí ich považovali zväčša za maďarských strážcov na Spiši. Tento problém nie je doteraz spoľahlivo vyriešený a na doriešenie ešte len čaká. Podľa názoru najbližšie k pravde je I. Chalupecký (Najstaršia šľacha na Spiši. In: Najstaršie rody na Slovensku. Bratislava - Martin 1974. s. 79-80, ktorý ich kondicionálne, no s veľkou pravdepodobnosťou, považuje za zbytky staršej slovanskej (slovenskej) šľachty).

37/ Halaga, O.R.: „Ius Sclavorum” a „Platea Sclavorum” stredovekých miest Uhorska. In: Historické štúdie 12, 1967, s. 123-153.

38/ Ruciński, H.: Prowincja saska, s. 83.

39/ Chalupecký, I.: Najstaršia šľacha na Spiši, s. 77.

40/ Príslušníci maďarského etnika ako strážcovia zásekov bývali aj v iných starších slovenských dedinách, ktoré písomné pramene z toho dôvodu nazývajú „villa speculatoris”. Po nich dostali svoje pomenovanie aj Strážky. Porov. listinu z roku 1275 (Sedlák, V.: Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaciae I. Bratislava 1980, nr. 536).

41/ Názory A. Fekete Nagya (A szepeség területi és társadalmi kialakulása. Budapest 1934), usilujúceho sa všeobecne dokázať prevahu maďarského obyvateľstva na Spiši, vyvrátil na vedeckom základe už V. Šmilauer v r. 1935 (Osídlenie a národností Spiša. In: Bratislava IX, s. 154-173 i ďalší historici. Porov. Chalupecký, I.: s. 78.

42/ Varsik, B.: Osídlenie Košickej kotliny III. Bratislava 1977, s. 206-208; Ruciński, H.: Prowincja saska, s. 26, 231-249. Tam aj staršia literatúra k tomuto problému.

43/ Chalupecký, I.: Najstaršia šľacha na Spiši, s. 77.

44/ Táto vrstva nemeckých hostí, skladajúca sa prevažne zo Sasov, asimilovala staršie germánske obyvateľstvo Spiša, v dôsledku čoho nemeckí hostia na Spiši od 2. polovice 13. stor. vystupujú spravidla pod jednotným názvom Sasi. Porov. Varsik, B.: Pôvodné slovanské osídlenie Spiša a korene spišských miest. In: Spišské mestá v stredoveku. Košice 1974, s. 15-16; tenže: Osídlenie Košickej kotliny III., s. 206-208; Beňko, J.: Osídlenie sev. Slovenska, s. 142-174.

45/ Schmauk, M.: Supplementum analectorum terrae Scepusiensis II. Szepsváraljae 1889, s. 8.

46/ Štátny okresný archív Poprad. Archív mesta Poprad, nr. 2.

47/ Schmauk, M.: Supplementum, s. 224.

48/ Chalupecký, I.: K niektorým problémom, s. 24.

49/ Tamže; Varsik, B.: Pôvodné slovanské osídlenie Spiša, s. 13-19; Beňko, J.: Osídlenie sev. Slovenska, s. 147-148; Suchý, M.: Dejiny Levoče 1. Košice 1974, s. 29-63; Žižčák, F.: Stará Levoča v archívnych prameňoch zo 16.-18. storočia. Archaeologia historica 18/1993, s. 31-33.

Za predsedníckym stolom. Zľava: R.Kulaviak, J.Šternogá, K.Fula a L.Molitoris

F. Mlynarčík v rozhovore s A. Lenczowskou a jej manželom Stanisławom

PORADA ŽIVOTA '95

Od vzniku nášho časopisu sa redakcia každý rok stretávala so svojimi spolupracovníkmi, dopisovateľmi a s krajanským aktivom na výročných poradách Života. Tento sústavny kontakt s krajanmi poskytoval zakaždým nové poznatky pre ďalšiu prácu redakcie a súčasne bol akýmsi fórom pre širokú výmenu názorov a skúseností a prerokovanie najdôležitejších otázok nášho Spolku. Keďže sa týchto porad zúčastňujú zástupcovia skoro všetkých miestnych skupín, zvyklo sa o nich hovoriť ako o malých zjazdoch našej organizácie.

Nebolo tomu ináč ani počas poslednej porady Života, ktorá sa konala 26. novembra minulého roka v hasičskej zbrojnici v Chyžnom. Podobne ako vlni, zúčastnilo sa na nej vyše 80 krajaniek a krajanov skoro zo všetkých spišských a oravských miestnych skupín, medzi nimi i tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, predsedovia obvodov a MS.

Tak, ako v predošlých rokoch, aj tentoraz hlavným bodom porady, ktorú viedol

šéfredaktor Života Ján Šternogá, bola problematika nášho časopisu, najmä zabezpečenie predplatného na tento rok. Kým sa však prešlo k plánovaniu budúceho nákladu, redakcia odovzdala ceny 30 účastníkom súťaže v získavaní predplatiteľov Života na rok 1995, ako aj laureátom súťaže o Zlaté pero, organizovanej každý rok pre najaktívnejších dopisovateľov nášho časopisu.

Samozrejme vydávanie časopisu je nákladná vec a spája sa so značnými výdavkami, ktoré najmä v situácii vysokej inflácie a rastúcich cien musia taktiež stúpať. Nevyhol sa tomu ani Život, aj keď jeho cena bola a nadľaže je pomerne nízka, ba na trhu tlače dokonca prevláda mienka, že patrí k najlacnejším časopism. Napriek tomu sa na porade rozprúdila o cene živá debata. Mienky boli rôzne. Napokon po preanalyzovaní všetkých za a proti dospeli účastníci porady k záveru, že cenu Života v tomto roku treba predsa trochu zvýšiť a stanovili výšku predplatného na 10

zlatých ročne. Navyše prisľúbili, že sa vo svojich miestnych skupinách vynasnažia udržať stav predplatiteľov na vlaňajšej úrovni, čo si zaslúži uznanie a obdiv. Verme, že aj odberatelia prijmú cenu s pochopením.

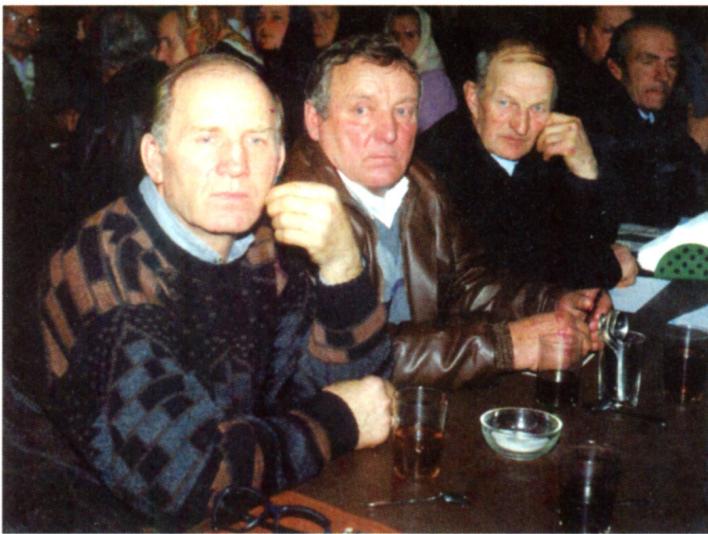
Vyše dvojhodinová diskusia bola, tak ako na predošlých poradách, venovaná dvom okruhom otázok - časopisu a široko chápanej krajanskej problematike. Keď ide o Život, v minulosti sme si neraz vypočuli nielen pochvaly, ale aj kritické pripomienky. Tentoraz tých druhých prakticky nebolo. Krajania boli v podstate so Životom spokojní, a keď mali pripomienky, tak to boli skôr návrhy, ako obohatiť obsah časopisu. Šlo medzi iným o rozšírenie náboženskej, vlastivednej či historickej tematiky, týkajúcej sa Spiša a Oravy. Niektorých zaujímal napr. kalendár kultúrnych podujatí na Slovensku, ktorých by sa krajania chceli zúčastiť, respektíve širšie informovanie v Živote o realizácii otázok dohodnutých počas stretnutí a rozhovorov vedenia Spolku s predstaviteľmi slovenskej vlády a iných inštitúcií a pod.

Vari najviac pozornosti venovali diskutujúci školskej problematike, v tom najmä

Šéfredaktor Života blahoželá k odmene J.Božkovi. V strede A.Pivočarčík

Počas porady. Zľava: S.Kluska, J.Sonček, V.Bogaczová a A.Andrašák

Zamysleni Oravci. Zľava: E.Prilinský, F.Harkabuz, R.Rapáč a V.Vengrín

Spišiaci sledujú diskusiu - sprava: J.Brija, F.Brodovský, V.Kačmarčík a F.Kovalčík

otázkam štúdií krajanskej mládeže na stredných, odborných a vysokých školách na Slovensku. Podotýkali, že treba robiť starostlivojší nábor uchádzačov, výlučne z krajanských rodín, a odporúčať tých najchopnejších. Zároveň zdôrazňovali, že treba vyvinúť úsilie pre zvýšenie počtu štipendii našim študentom, aby sa každý z nich mohol bez problémov d'alej vzdelávať. Krajania poukazovali taktiež na ľažkostí, ktoré má nad'alej naša mládež pri vybavovaní dlhodobého pobytu na Slovensku, na vysoké poplatky, ktoré v tejto súvislosti musí nad'alej hradit, aj keď mala byť od nich oslovená, na problémy s poistením atď.

V rámci školskej problematiky sa hovorilo i o súčasnom stave vyučovania slovenčiny na našich základných školach. Totiž z roka na rok klesá počet škôl, kde sa slovenský jazyk vyučuje, a na viacerých je počet žiakov veľmi malý. Preto výbory MS by mali v nastávajúcom období venovať tejto otázke mimoriadnu pozornosť.

Na pretras sa dostala aj otázka dvojitého občianstva, alebo skôr krajanskej karty, ktorá ho má nahradit. Podľa všeobecnej mienky je

už najvyšší čas, aby bola čo najskôr vyriešená. Bol by to podľa mienky krajanov významný prejav a dôkaz záujmu Slovenska a jeho vlády o svojich rodákov žijúcich v cudzine. Verme, že sa toho dočkajú, že karta povzbudí krajanov k výtrvalosti a upevní ich národné povedomie.

Pochopiteľne záujem zhromaždených vzbudzovali otázky mimoriadneho zjazdu Spolku, ktorý sa pôvodne mal uskutočniť práve spolu s touto poradou. Jeho presný termín bol stanovený na osobitnom zasadaní ústredného výboru SSP, ktoré sa uskutočnilo hned po ukončení porady Života v Chyžnom. Pišeme o tom na str. 1.

V diskusii nechýbali ani otázky slovenských bohoslužieb v spišských a oravských kostoloch. Prevládala všeobecná mienka, že v ich zavádzaní do ďalších obcí treba rozhodne pokračovať, tým viac, že - ako za zdá - v metropolitnej kúrii v Krakove nastalo pre to priaznivejšie ovzdušie. Na druhej strane krajania s rozhorčením poukazovali na prípady ničenia slovenských historických pamiatok a odstraňovania slovenských nápisov a iných pa-

miatok v cirkevných objektoch, čomu treba rozhodne zabrániť.

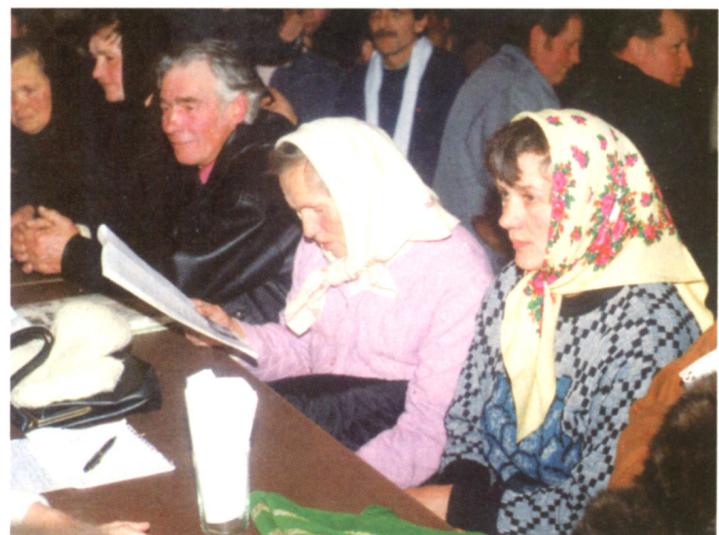
Problematika mládeže je stále aktuálna. Aj na porade mala svoje miesto. V minulosti - ako viacerí podotýkali - sme, žiaľ, veľa mladých stratili, medziiným v dôsledku rôznych nátlakov na deti v škole, ale nielen. Sebakriticky priznávali, že závažnou príčinou tohto stavu bolo aj podceňovanie, alebo skôr zanedbávanie krajanskej výchovy mládeže v rodinách. Ak teda chceme seriózne myslieť o perspektívach Spolku a vôbec našej menšiny, bude treba tejto otázke venovať veľkú a sústavnú pozornosť.

To sú len tie najhlavnejšie témy z krajanskej diskusie. Každý mohol prehovoriť, vyjadríť svoj názor a navrhnuť nejaké riešenie. K niektorým otázkam sa ešte vrátíme. Na záver nezostáva nám nič iné, len podčakovať krajanom za ich ochotu a obetavosť v propagovaní Života, získavaní jeho predplatiteľov a doručovaní časopisu odberateľom a popriať im v novom roku veľa zdravia, spokojnosti a úspechov.

J.Š.

Spišski krajania. Sprava: S.Mlynarčík, J.Jurgovian, J.Kuchta a A.Klimčák

M.Litviaková prezerá najnovšie číslo Života. Vedľa: M.Bohačiková a E.Antalčík. Foto: J.Pivovarčík

MILAN RAJSKÝ

TRAGICKÁ POSTRIEŽKA

Sýkora uložil v maštali pod koňa novú dubovú nosnicu, stará bola už nanič, celá prežratá, vyhodil ju pred dvere. Kôň by si na takej poľahky nohy dokatoval. Vrzli vrátku, do dvora vošla Sýkora žena a rovno k mužovi:

- Jano, rob dačo, preboha, dačo rob, lebo švábka na Briežkoch nám nevráti ani len seme. Diviaky v nej boli, strach hľadieť.

Žena zloží nôšku z chrabta, narovná sa, v očiach sa jej lesknú slzy: Koľko sa tam len narobila, nazohýnala, kol'ko kamenia aj tejto jari vyvláčila na medzu, a teraz toto. - Preboha, ved'si chlap, - vrváv mužovi, - nuž rob dačo s tými certami čiernymi. - Sýkora sa prežehnala. - Že to aj pánboh trpi! - poťažkala si a vošla do kôlne a nakladala z nošky králikom čerstvej trávy.

Muž sa zachmúril, čosi zaodřhal a vrátil sa do maštale skončiť robotu. Stúpal po novej nosnici, proboval ju z každej strany, sedela dobre. Potom previedol koňa z kúta na jeho miesto, prevzal hrubú prútenu metlu a povyhŕhal pred dvere francoise spinavej slamy aj s dubovými stružlinami, čo ostali od kresania nosnice. Napokon zaniesol metlu do komory. Chvíľu stál uprostred dvora a hľadel do čistej letnej oblohy, prežiarenej jasným popoludňajším slnkom. Žena vyšla na schodík pred kuchyňu a rožkom zástery si utierała oči. - Toľká škoda, - lamentovala, - panebože, toľká škoda! A ja som si úsala, že bude na celú zimu pre prasa.

Sýkora pomrvil plecami a ťažkým, akoby ospalivým krokom sa pustil von z dvera. Zamieril k susedovcom. Vančov fafrnok sa hral pred domom. - Tatko sú doma? - spýtal sa ho. - Hej? Nože ich hybaj zavolať, - prikázal chlapcovi, sadol si na lavičku, vytiahol plechovú škatuľku a začal si šúľať cigaretu. Čudné bolo kamarátstvo týchto dvoch chlapcov, ktorých delilo nielen desať rokov. Sýkora bol starší, ale aj dávna mitúška ešte z konca vojny stála medzi nimi. Vančo vraj suseda udal a Sýkora si za to po vojne odkrútil niekoľko rokov v base. Navidomoči však chlapi na staré škriepky zabudli, spájali ich spoločný neľahký život na lazoch. Im traktor neoral ani nesial, vlastné švihlíky polievali vlastným znojom, robili a žili si na svojom. Ale horký je lazničky chlebík samostatne hospodáriaceho roľníka, čo má zo šest hektárov kamenistých rolíčiek. Je sice sám sebe pánom, ale akýže pán, skôr sluha, je otrok svojej uvzatosti. A potom chlapov vari spája čosi viac. Pravdaže, už to nie je brúsenie po muzikách, ani spoločné vohľady; keď sa nazbiera šest križíkov, ostáva už menej spojív, ale ak sú stoja za to. A týchto

dvoch nepochybne spájajú spoločné noci, presedené na postriežkach, spoločné úspechy na poľovačkách či vlastne pri pytliačení, pravdaže, aj nebezpečenstvo, ktoré toto všetko prináša.

Nikto z lazníkov nepovie, že ich videl spolu pri takej či onakej udalosti, ale ani neukážu prstom na iného. Sem hore len pomaly prenikajú novoty, ľudia majú také isté hrubé mozole na rukách, ako mali ich otcovia a dedovia, aj ich duša je mozoľnatá. Deti sa sice rozpŕchli kade-tade, tie žijú novým svetom, ale tu na lazoch ostáva mnohé po starom. Nestaraj sa o druhého, ten sa nebudе starieť do teba, daj pokoj a budeš mať pokoj. Hľad', aby si získal, čo sa dá. Ako, to už je jedno, na tom tak nezáleží, len aby si mal. Staroba búcha na dvere, treba mať čím viac, aby si neboli odkázaný na štát. Ľudia sa ešte nenaučili veriť, že štát, to je najväčšia istota, držia len na to, čo majú v hrsti. Dôchodok bude či nebude, ale koruna v pančuche na pôjde je najistejšia vec. Tak ich to naučil starý svet. A keď aj vidia aj svoje deti pekne oblečené, obzerajú si vyblýskané autiaky, na ktorých sa prihrnú cez dovolenky, súkajú len vlastnú nit', každú novotu ohmatávajú nedôverčivo. Hľadia na svet ako kvočky, keď majú na rybníku káčatá. Vančo vyšiel pred dom. Plecnatý chlap, čierne strnisko na brade, bližil sa k Sýkorovi, tvár mal stiahnutú meravým výrazom pozorovania. Nevľúdne oči zavesil na sediaceho suseda, sadol si vedľa a povrdal iba: - No čo?!

Netrvalo dlho a dovraveli sa; večer pôjdu na Skalku. Ak by zas z hory vyšli diviaky do švábk, poštaklia ich guľkami.

V auguste sa už dňom kráti dych, o siedmej sa už zmráka. Sýkora napojil kone, naľožil im ešte voňavého sena za jasle, vo vede si umyl ruky a vošiel do kuchyne. - Daj šikovne večeru! - okríkol na ženu, ktorá ešte len zakladala do sporáka. - Idem na noc von.

Z mesta prišla dcéra. Opáčiť rodičov. Má dva dni voľno. Keď videla, že sa otec náhlí, upratala zo stola a položila na otcovo miesto čistý tanier.

Sýkora sa obul do gumových čižiem, hodil na seba starý trojštvrťový kabát, odkrojil kus chleba, zakrútil ho do šatky a vopchal do vrecka. Potom povedal na mosúrene žene, že už nečaká a že mal ísť aj Vančo. Ale ktovie, či mu do toho dačo neprišlo. Ak by sa však predsa len zastavil, nuž mu treba povedať, že bude sedieť nad švábkou pod starým smrekom. Poniže smreka nech Vančo zakašle alebo blikne baterkou. Aby vedel, kto to ide. On mu takisto odpovie.

Od Sýkora k hore to nie je ani pol kilometra a hoci je noc hned zvečera akoby zo smoly uliata, chlap kráčal isto, pozná na chodníku každú skalku, každý krík, čo ho lemuje. Pušku má na pleci, tu nemá koho stretnúť. A keby aj. Len domáceho. A ten ani nedýchne.

Pod starým smrekom, čo sa mu strapáte konáre dotýkajú skoro zeme, má už Sýkora sedisko. Chvíľu sa hniedzi, pušku si zloží na kolená, zakrúti sa do kabáta, klobúk si potisne nad oči a je mu ako plchovi v komore. Nech teraz prídu diviaky, veď im dá výplatu, ako sa patrí. Dobrý by bol aspoň taký stokilový, ale aj prasce sú už veľké, dosť by ho bolo na pekáči. Darmo je, musím si vybrať daň za švábku, húta Sýkora, voľačo za voľačo, nič za nič. Zapálil by si, ale to nejde, diviaky by si zahnal.

Na oblohe sa rozblčali hviezdy, ale je z nich iba malý osoh, vidieť sotva na niekoľko krokov, všetko ostatné sa zlieva do temného sivočierneho závoja.

Sponad hory sa ozýva plačivo sova. Netopier sa prešmykne okolo smreka a stratí sa v tme nad švábkou. Medzi kmeňmi smrekov sa mihajú lampášiky svätojánskych mušiek. Sýty lelek sedí niekde celkom blízko na kamennej medzi a hlasito pradie: Čvrrrčap, čvrrrčap. A opäť sa ozýva zádumčivo sova, ale je už oveľa bližšie ako pred chvíľou. Veľké zelené kobylky vytrvalo cvrlikajú. Sýkoriu oťažievajú viečka, chvíľka a drieime, ale čoskoro ho preberie zvieranie v útrobách, kŕč mu naťahuje čreva, voľky nevoľky si musí ísť odľahčiť. Prejde na kraj poľa, aby to diviaky, vychádzajúce z lesa, nezvetrili, potom sa vracia po svojich stopách a už zasa čupí v pohodlnom sedisku, chvíľami drieme, ale čujne, ako myš na vreći.

Zrazu sa strhne, akoby bol dačo počul. Vari to už prasce zakrochkali? Sýkora je už celkom pri sebe, každý čuv napnutý, puška v rukách. Aha: zhora sa vytiahol tieň, blíži sa bokom, palec zatiahne poistku, ukazovák sa jemne dotkne spúšte, na mušku nevidno, chlap mieri iba tak po hlavni, áno, už by to malo byť v prostredku.

Ticho pretne výstrel. Zelené kobylky sa odmlčia, všetko zatichne, akoby zamrelo, no ešte ozvena nevrátila úder hromu, keď sa z miesta, kde sa hýbal temný tieň diviaka, ozvalo bolesné zvolanie:

- Jano, to som ja. Preboha. - Potom už počul Sýkora iba chrchlanie a ozvalo ticho.

Sýkoru akoby obaril, okamih ostal sedieť tak, ako bol, keď strieľal, potom sa postavil a s puškou v ruke prebehol k miestu, odkiaľ sa ozval zmierajúci hlas suseda Vanču.

- Ježiškriste!

Chlap stojí nad chrčiacim mužom, je to naozaj Vančo. Čo teraz! Mysel horúčkovito pracuje. Sýkora sa zohýna a na bruchu suseda ohmatá niečo lepakavé, teplé. To je konec! - Ondrej, hej, preboha, čuješ?

Nič. Kobylky sa už opäť rozcvirlikali a sýty lelek nahlas zapriadol. Sýkora ani nevie, prečo tak robí, potiahne záver, prázdná nábojnica vyletí oblúkom z pušky a už opäť ticho noci pretne výstrel. Potom sa zvrne a beží ako vládze dolu chodníkom a ďalej cestou až k chalupe. Veľkým oblúkom hodí pušku do vysokej hustej burgyne a vojde do domu. - Preboha, vstávajte! Žena sa posadí na posteli. Prežehná sa. - Čo je, čo sa stalo? - Ondro je toto, - vyráža zo seba Sýkora, - môjbyž, strašná vec sa stala. - Chlap kle-sne na stoličku a ťažko dýcha. Zo steny potom zvesí pátričky, melní ich v prstoch, dotkne sa križika a pevne ho stisne, akoby čakal od neho pomoc. - Zdravas, Mária milostiplná, pán s tebou...

Zobudila sa aj dcéra. - Mária, matka božia, pros za nás...

- Otec?! - ...pros za nás hriešnych teraz i v hodine smrti naše...

- Otec, preboha, vravte, čo sa stalo?!

Sýkora zdvíhol hlavu a prestal sa modliť. Potom akoby nepritomným pohľadom díval okolo seba. Až po hodnej chvíli sa spomähal. Akoby ho bolo osvetilo. Bozkal križik a pátričky vopchal do vrecka. Vstal, rukou si pretieral čelo a rozkašlal sa. Potom povedal k ženám:

- Idem k Dudovi...

Zas sa rozkašlal. Odchrkol si do vreckovky a dodal:

- Azda mu je ešte pomoc. Bože všemo-húci, keby mu len ešte bola pomoc, - prežehnal sa. - Budú sa vás sptytať? Nuž takto treba: Ktosi nás zobudil, zabúchal na oblok, áno, zobudil nás ktosi a že pri našej roli, vedľa švábky leží Vančo. Ja som sa obliekol a šiel hľadať pomoc. Počujete, ženy, nikde som nebol, ležal som v posteli od večera, nič neviete, ibaže ktosi zabúchal na oblok. Po hlase sme ho nepoznali. Dobre? Nepoznali sme ho po hlase. Ibaže je Vančo tam a že mu treba pomoc. A podajte mi baganče. Aj druhé nohavice, tie pásikavé. Toto, - Sýkora sa náhľivo vyzúval, - toto dakde popracte.

Ked' podpráporčík Babušík končil predbežný výsluch starého Sýkora, chýbalo čosi do štvrtnej. Ešte sa nezačalo ani brieždiť. Pozrel sa významne na potichu sediaceho kapitána Bednára, potom sa oprel ťažkým pohľadom do starca.

Sýkora sedí na stoličke akysi do seba vpadnutý, vidieť na ňom, že melie z posledného. Po predbenej noci má tvár bledú, strhanú. Napokon, nechýba mu veľa do sedemdesiatky, takže sa niet čo čudovať. Podpráporčík si starca ešte raz dôkladne skúma; baganče zašpinené od ţltej hliny, menčestrové nohavice, tmavé sako neurčitej farby. Na stole drobnosti z vrecák, nejaké mince, nožik a - pátričky. Sýkora je veriaci človek. Nuž si vzal so sebou pátričky.

Podpráporčík si pre seba číta dve husto popísané strany zápisnice. Rozmýšľa, či na niečo nezabudol: Okolo polnoci zobudil neznámy človek Sýkoru búchaním na oblok.

Boli pritom žena aj dcéra. Obliekol sa, zabehol k Dudovi a spolu s dcérou a s Dudom šli hore k zemiačníku vzdialenému od Sýkorovho domu asi štyristo metrov. Vančo ešte žil, ale už nerozprával. Duda sa vrátil po rebrík a dve vrecia. Na ňom zniesli postreľaného k ceste. Dcéra odbehla telefónovať po farára a po doktora. Farár už zao-patroloval Vanču podistým nebohého, lekár krátko po tom konštatoval smrť. Z pohovosti zavolali na okresné oddelenie okolo jednej po polnoci, výjazdová skupina bola čoskoro na mieste. Teraz je trištvrté na štyri. Nie, to nie je pravda, čo tu starý rozpráva. To nemôže byť pravda. Jeho verzia je nain-vná. Ale vyšetrovateľ je na to zvyknutý. Ľudia niekedy tárajú dve na tri, obyčajne po-vedia potom pravdu. Alebo z pravdy aspoň to podstatné.

Čoby bol ktosi neznámy búchal Sýkorovi na oblok. Na takých lazoch sa ľudia predsa poznajú. Najmä by si ho bol zapamätal, ak ten neznámy prišiel preto, že Vančo leží po-streľaný pri jeho švábke. Nie, nie. Podpráporčík je takmer istý, že Vanču postreľal sám Sýkora, ale nechce ísť naňho zhurta. Všetko má svoj poriadok. Keby naňho du-pol, raz-dva sa prizná. Lenže to je nanič, ak chýba dôkazný materiál. A vyšetrovateľ ne-po-chybuje, že ho bude dosť. Už sa rozvidnieva. Pozrú sa trochu okolo domu a na miesto činu. Hm, aj pátričky si vzal so sebou. Keby bol šiel Vanču len ratovať, nebol by si na pánaboha ani len pomyslel. Ked' je zle, vte-dy si naňho spomenul. Pravda, topiaci sa aj slamky chytá.

- To je všetko? Už nemáte k výpovedi čo dodať? - sptyuje sa vyšetrovateľ Sýkora. - Ten len pomrví plecami, že verubože tak, lebo všetko, čo vie, už povedal. - No teda dobré, - vytiahne podpráporčík papier zo stroja. - Ked' je to všetko, nuž je to všetko. - Obrátil papier Sýkorovi. Prečítajte si a tuhľa to podpíšte! Nie tam, vpravo, vľavo to podpíšte pán kapitán.

Sýkorovi sa chveje ruka. Kapitán Bednár pri celom výslchu neprevrável ani slovo. Ale aj on vari chápe situáciu a významne sa díva na vyšetrovateľa. Sýkora sa pýta, či už môže ísť domov, že by si chcel ľahnúť. Aj hladný je - Žiaľ, to nejde, - lutuje podpráporčík. To ešte nejde. Ale môžete si tu odpočinúť, aj vyzliecť sa. Nevieme totiž, kedy vás budeme potrebovať. Jesť vám sem, pra-vdaže pošleme. Nebojte sa. - Vyšetrovateľ otvorí dvere a zavolá strážmajstra. Má zo-stať pri Sýkorovi. Aby sa s nikým nezhováral. Nech si starý ľahne na gauč a pospí si.

Výjazdová skupina už pracovala: pri Sýkorovom zemiačníku našli nevystrelený náboj kalibru 8x57, nebohého Vančovu pušku, z ktorej nebolo cez noc vystrelené. V ležovisku pod starým smrekom ležala plochá baterka, celkom čistá, bola tam, teda iba krátko. To potvrdzuje dohad, že tam niekto okrem mŕtveho čakal. Prišli aj na čerstvý ľudský trus a stopy. Vyšetrovateľ dáva príkaz

na domovú prehliadku. V močovej jame pri mašti našli nové gumové čižmy a teplákové nohavice, na ktorých boli ešte stopy ţltej hliny. Prišli aj s pátracím psom, ale stopy boli popletené, psa to zmatio.

Podpráporčík už ani najmenej nepochybuje o Sýkorovej vine, ale než ho začne vy-počúvať druhý raz, treba ešte spísať výpoved' Sýkorovej ženy a dcéry a vypočuť Dudu, čo pomáhal niesť smrteľne raneného Vanču a ešte niekoľkých ľudí, ktorí mali s vecou do činenia.

Stará Sýkorová bola ako stena, ale od-povedala na otázky rozumne, a keď prišla reč k nočnému búchaniu neznámeho človeka na oblok, stála na tom, že áno, ktosi zabúchal, vrah Vančo je tam postreľaný, ale veru nerozoznala ten nočný hlas. Aj mladá Sýkorová tak vravela, že sa prebudila, otec boli ešte v spodných nohaviciach a v košeli, že sa náhľivo obliekli a odišli.

Čas je krutý nepriateľ vinnika, o tom sa už podpráporčík neraz presvedčil. A videl to aj na Sýkorovi, keď ho pred piatou popolu-dní usadil pred seba k stolu, aby s ním spísal druhú zápisnicu o výslchu. A prvé, na čo sa Sýkora spýtal, bola puška. - Kde ste schovali pušku? Len raz sa Sýkora opýtal, akú pušku a potom priznal:

- Hodil som ju do repy, tam je.

O chvíľu ju strážmajster priniesol.

- Baterka je vaša?

- Áno, je prosím...

- Čižmy a tepláky.... prezliekli ste sa, však?

Sýkora si púšťa hlavu do dlaní a začína plakať.

Súd bol dva dni pred Vianocami.

(Domová pokladnica 1978)

ZO ZASADANIA PREDSEDNÍCTVA ÚV

12.XI.1995 sa v Krakove konalo zasadanie predsedníctva ÚV SSP, ktoré viedol predsedna Jozef Čongva. Účastníci zasadania sa oboznámili so správou tajomníka ÚV Ľudomíra Molitorisa o aktuálnej finančnej situácii a činnosti Spolku v pozajazdovom období, ktorá o.i. vysoce hodnotila viaceré kultúrne podujatia SSP (Deň slov. kultúry na Orave, prehliadka dychoviek, recitačná súťaž a pod.) a zdôrazňovala význam návštev slovenských štátnikov na ÚV a medzi krajanmi na Spiši a Orave.

Predsedníctvo prerokovalo situáciu krajanovských študentov a o.i. rozhodlo urovnáť štipendijné otázky vlaňajúcich kandidátov, tzn. trom z nich uhradiť štipendiá z prostriedkov Spolku. Navrhlo tiež zvýšiť cenu Života, platy pracovníkov ÚV a redakcie a na porade života v Chyžnom zvolal zasadanie ÚV, ktoré by rozhodlo o termíne a mieste zvolania mimoriadneho zjazdu Spolku. Predsedníctvo prerokovalo i rad bežných organizačných otázok, týkajúcich sa o.i. zásobenia fungujúcich klubovní uhlím a pod. (js)

PREZIDENTSKÉ BLAHOŽELANIE

Ako sme už pred niekoľkými mesiacmi písali, v minulom roku oslavovali päťdesiatročné jubileum manželského spolužitia krajanov Katarína a Jozef Brijevci z Novej Belej. Na ich rodinný sviatok nezabudol ani bývalý prezident Poľskej republiky Lech Wałęsa, ktorý im udelil medailu Za dlhorocné manželské spolužitie a poslal aj blahoprajný list. Píše v ním:

Wielce Szanowni Jubilaci

Zostaliście Państwo odznaczeni „Medalem za Długoletnie Pożycie Małżeńskie.

Medal ten, nadany Wam przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, jest nagrodą i podziękowaniem od Państwa Polskiego za wszystko, co przez tak długi czas tworzyliście i budowaliście jako małżeństwo i rodzinę. Byliście częstką Polski wędrującej poprzez historię.

Wasz trwałý związek dwojga wspierających się ludzi, Wasze starania i praca - złożyły się na półwieczne dzieje naszej Ojczyzny. Różne to były lata; nie zawsze jasne, nierzaz pełne kłopotów. Jednak dzięki wytrwałości ludzi takich jak Państwo - Naród pokonywał przeciwności. Z nadziejami lepszych czasów trwał mogła Polska.

W imieniu wolnej i niepodległej Rzeczypospolitej Polskiej pragnę złożyć Państwu wyrazy podziękowania i podziwu.

Proszę także przyjąć życzenia wielu sił, dobrego zdrowia, rodzinnej radości i spokoju oraz wszelkiej pomyślności.

**Prezydent Rzeczypospolitej
Połskiej
LECH WAŁESA**

VÝZVA OV SSP KRAJANOM

Začali sme nový, už 39. rok odoberania nášho krajanškého časopisu Život, ktorý od začiatku sprevádzza našu menšinu a našu organizáciu. Je verným odrazom nášho kultúrneho i organizačného diania a celého krajanškého života, obhajcom našich práv a povzbudzovateľom nášho národného povedomia. A za to sa teší našej dôvere i obľube celej čitateľskej obce doma a v cudzine.

Život má už roky vypracovanú stálu čitateľskú základňu - rady verných odobereťcov v každej miestnej skupine. Našou povinnosťou je však túto základňu neustále rozširovať. Preto sa Obvodný výbor Spolku Slovákov na Spiši obracia na predsedov i aktív miestnych skupín a na všetkých krajanov, aby pomáhali získavať nových predplatiteľov našho časopisu, aby ho propagovali medzi mládežou v miestnych skupinách, ale aj mimo nich. Nech sa našim heslom stane: Každý krajan - čitateľom Života!

Veríme, že spoločným úsilím, svorne a vytrvalo sa nám podarí výdatne rozšíriť čitateľskú obec Života a tým aj získať ďalších priaznivcov nášho Spolku.

**OBVODNÝ VÝBOR SSP
NA SPIŠI**

TO NIE JE DEMOKRACIA

V posledných rokoch sa u nás udomácnilo slovo demokracia a samozrejme všetky jeho obmeny. Šermuje sa nimi skoro na každom kroku a pri každej príležitosti. Máme teda demokratický štát, demokratické voľby, demokratické zriadenie, demokraticky o niečom rozhodujeme atď, atď. Používa ho skoro každý, aj keď mnohí často ani nevedia, čo ten pojem vlastne znamená, bud' si ho vysvetľujú celkom opačne. Niektorí ho stotožňujú s úplnou slobodou, ktorá nepozná medze, ba vo svojom konaní zachádzajú tak ďaleko, že to s demokraciou nemá nič spoločné a týka sa skôr dobrej výchovy, respektive úcty k starším.

Mnoho mladých ľudí dnes starých podceňuje, považuje ich za nepotrebných,

za akýsi balast, ktorý ich zbytočne zaťažuje, bráni k rozletu. Cestoval som kedysi autobusom z Nového Targu so skupinou mládeže. Na jednej zastávke nastúpil starší, výrazne krivajúci pán, ktorý si pri chôdzi pomáhal palicou. Na moje upozornenie (mám 65 rokov), aby mu niekto z cestujúcich chlapcov uvoľnil miesto, počul som výsmešne: „Však máme demokraciu“.

Je smutné, že podobný prístup k ľuďom majú často aj úradníci a pracovníci verejných inštitúcií. Tu je ďalší príklad. Jeden z našich dôchodcov sa nemohol dočkať svojho dôchodku, ktorý mu každý mesiac prinášal poštár. Keď oneskorenie prekročilo týždeň, ktoré pri nízkom dôchodku už robí problémy, vzal si náš dôchodca občiansky preukaz a pobral sa do susednej obce na poštu, aby si peniaze osobne prevzal. Žiaľ nepochodil. Vedúca pošty mu oznamila, že mu dôchodok nevyplati, nech len pekne čaká doma, kým mu ho poštár nedonesie. Nepomohli prosby, ani hrozby, musel sa vrátiť s prázdnymi rukami. Tu sa sice nehovorilo o demokracii, je to skôr záležitosť vzťahu úradníka k obyčajnému človeku, alebo lepšie povedané prejav ľahostajnosti voči staršej osobe, ktorá sa zbytočne namáhala a márnila čas len preto, že si to úradníčka tak priala.

Mohol by som uviesť viac podobných príkladov, aj takých, ktoré sa týkajú národnostných otázok. Aj tu sa často nezmyselné zdôvodňuje: demokracia vám dala to alebo ono..., hoci pravda vyzerá celkom ináč. Chcem len zdôrazniť, že by sa nemalo zneužívať slovo či pojem demokracie, ktorý znamená veľa a môže dať veľa, ale len vtedy, keď sa ho správne chápe a podľa neho aj koná.

A.B.

GRATULUJEME

Je čas, keď študenti stredných škôl majú už za sebou stužkové slávnosti, a pomaly sa začínajú pripravovať na skúšku dospelosti - matúru. Pozdrav zo slávnostného odovzdávania maturitných stužiek nám do redakcie poslali: Cecília CERVASOVÁ z Novej Belej, žiačka 4.D triedy Gymnázia M.M. Hodžu v Liptovskom Mikuláši a Dorota LUKÁŠOVÁ z Krampáčov, žiačka IV.B triedy Strednej zdravotníckej školy v Poprade.

Našim budúcim maturantkám srdečne blažoželáme a na maturite a vysvedčení im prajeme samé jednotky.

REDAKCIA

ZLATÉ PERO "95

Naša redakcia už tradične organizuje pre dopisovateľov Života súťaž o Zlaté pero. Hlavným kritériom pri hodnotení účastníkov súťaže je predovšetkým pravidelné posielanie príspevkov do našej redakcie v Krakove. Ceny sa odovzdávajú na každoročnej porade Života.

Víťazom našej súťaže o Zlaté pero za rok 1995 sa stal Anton Pivovarčík z Kacvína. Ďalšie miesta obsadili: Jozef Čongva z Katovíc, František Harkabuz z Harkabuza, Ján Frankovič z Novej Belej a Jerzy Michał Bożyk z Krakova.

Laureátom Zlatého pera srdečne blahoželáme a už dnes všetkých záujemcov pozývame na novú súťaž. Našu pozvánku adresujeme zvlášť mladým čitateľom Života.

REDAKCIA

ZÁDUŠNÝ DŽEZ

Začiatkom novembra minulého roka sa v Krakove konali jubilejné, 40. krakovské džezové dušičky, jedno z najstarších podujatí tohto druhu. Tohto zaujímavého festivalu sa zúčastnili skoro všetky najznámejšie džezové skupiny, ako napr. Jazz Band Ball Orchestra, Old Metropolitan Band, The Willows Revival Singers, Beale Street Band, Boba Jazz Band a ďalši. Hviezdami festivalu bol vynikajúci anglický klarinetista Acker Bilk a známy slovenský džezmen Peter Lipa so svojou štvorčlennou skupinou Peter Lipa Band. Slovenskí hudobníci sa krakovskému publiku predstavili v Krakovskej filharmónii a neskôr aj v známej pivnici Krzysztofory. Vystúpenie slovenských hudobníkov sa stretlo s veľkým záujmom a dlhotrvajúcim aplauzom obecenstva. Ako Peter Lipa povedal našej redakcii, v Poľsku bol už niekoľkokrát, ale v Krakove vystúpil prvý raz. Podľa neho by sa styky slo-

Slovenský džezmen Peter Lipa

venských a poľských džezových hudobníkov mali rozšíriť, čo by bolo iste prospéšné pre obe strany. ➤

Dĺžka v m.	Stredná hrúbka v cm.					
	94	95	96	97	98	99
1	0.69	0.71	0.72	0.74	0.75	0.77
2	1.39	1.42	1.45	1.48	1.51	1.54
3	2.08	2.13	2.17	2.22	2.26	2.31
4	2.78	2.84	2.90	2.96	3.02	3.08
5	3.47	3.54	3.62	3.69	3.77	3.85
6	4.16	4.25	4.34	4.43	4.53	4.62
7	4.86	4.96	5.07	5.17	5.28	5.39
8	5.55	5.67	5.79	5.91	6.03	6.16
9	6.25	6.38	6.51	6.65	6.79	6.93
10	6.94	7.09	7.24	7.39	7.54	7.70
11	7.63	7.80	7.96	8.13	8.30	8.47
12	8.33	8.51	8.69	8.87	9.05	9.24
13	9.02	9.21	9.41	9.61	9.81	10.01
14	9.72	9.92	10.13	10.35	10.56	10.78
15	10.41	10.63	10.86	11.08	11.31	11.55
16	11.10	11.34	11.58	11.82	12.07	12.32
17	11.80	12.05	12.30	12.56	12.82	13.09
18	12.49	12.76	13.03	13.30	13.58	13.86
19	13.19	13.47	13.75	14.04	14.33	14.63
20	13.88	14.18	14.48	14.78	15.09	15.40
21	14.57	14.89	15.20	15.52	15.84	16.17
22	15.27	15.59	15.92	16.26	16.59	16.93
23	15.96	16.30	16.65	17.00	17.35	17.70
24	16.66	17.01	17.37	17.74	18.10	18.47
25	17.35	17.72	18.10	18.47	18.86	19.24
26	18.04	18.43	18.82	19.21	19.61	20.01
27	18.74	19.14	19.54	19.95	20.37	20.78
28	19.43	19.85	20.27	20.69	21.12	21.55
29	20.13	20.56	20.99	21.43	21.87	22.32
30	20.82	21.26	21.71	22.17	22.63	23.09
1/2 m	0.35	0.35	0.36	0.37	0.38	0.38

KUBICKÉ TABUĽKY PRE GULATÉ DREVO

Na záver festivalu sa v krakovskom dominikánskom kostole konala slávnostná džezová omša.(jp)

TO SA NEZHODUJE S PRAVDOU

Krakovský časopis *ŁAN* č. 8 z 1. septembra 1995, ktorý vydáva Spoločnosť priateľov ľudovej kultúry, uverejnil článok O. Jędrzejczyka Orava a Spiš svedomie Poľska, v ktorom sa autor pokúša vysvetliť okolnosti pripojenia severného Spiša a hornej Oravy k Poľsku. Keďže článok obsahuje hodne nepresnosti, ba aj mylných informácií, dostali sme od našich čitateľov celý rad listov vyjadrujúcich nespokojnosť a rozhorčenie z faktu publikovania takého článku, ktorý podľa ich mienky „neslúži ničomu dobrému“. Tu je jeden z nich:

„Posielam Vám xerokópiu článku z časopisu Ład. Po jeho prečítaní nemôžem

povedať, aby som bol spokojný. Naopak, jeho obsah sa ma hlboko dotkol. Nemiem s ním polemizovať, lebo to nemá zmysel, ani vyjadrovať svoj názor, čo si myslím o časopise Spoločnosti priateľov ľudovej kultúry a o jej redakcii. Chcem len zdôrazniť, že ma veľmi mrzí, ba rozhorčuje, keď nejaký časopis publikuje článok so skreslenými údajmi, ktorý sa skrátka nezhoduje s pravdou a neslúži ničomu dobrému.“

S úctou

MAREK ŚLUSARCZYK
tajomník MS SSP v Krakove

V PEKELNÍKU OHEŇ

Niet vari roka, aby sme v Živote neinformovali o požiari na Spiši a Orave. Tentoraz, napriek zimnému obdobiu, červený kohút zasiahol oravskú obec Pekelník. 16.

novembra minulého roka, krátko po 20. hodine večer vyšľahli plamene zo stolárskej dielne krajana Jozefa Serrvinského. Oheň bol natočko silný, že sa čoskoro preniesol aj na susednú maštaľ. Na šťastie zástavba na Orave nie je taká hustá ako napr. na Spiši a tak požiar nezachátil ďalšie budovy. Prispeli k tomu aj hasiči - z Pekelníka, Jablonky, Podsklia, Czarného Dunajca, Odrowąża a Pieniążkowic, ktorí bojovali s dravým živlom takmer štyri hodiny. Odhaduje sa, že straty prekročili 300 miliónov starých zlottedých. Zhorela maštaľ i dielna s celým stolárskym zariadením a množstvom materiálu.

Zatiaľ nevedno, čo bolo bezprostrednou príčinou požiaru. V obci sa hovorí, že to mohla byť napr. nezahasená cigareta, elektrická piecka a pod.

Práca na gazdovstve si vyžaduje veľkú ostrážitosť v zaobchádzaní s ohňom a elektrickým prúdom. Preto apelujeme o rešpektovanie protipožiarnych opatrení aj v zimných mesiacoch. Na ľudskú ľahostajnosť môžu doplatiť neraz aj naši bezprostrední susedia.(jp)

Dĺžka v m.	Stredná hrúbka v cm.									
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	0.01	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03
2	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.04	0.04	0.05	0.05	0.06
3	0.02	0.03	0.03	0.04	0.05	0.05	0.06	0.07	0.08	0.09
4	0.03	0.04	0.05	0.05	0.06	0.07	0.08	0.09	0.10	0.11
5	0.04	0.05	0.06	0.07	0.08	0.09	0.10	0.11	0.13	0.14
6	0.05	0.06	0.07	0.08	0.09	0.11	0.12	0.14	0.15	0.17
7	0.06	0.07	0.08	0.09	0.11	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20
8	0.06	0.08	0.09	0.11	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.23
9	0.07	0.09	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.23	0.26
10	0.08	0.10	0.11	0.13	0.15	0.18	0.20	0.23	0.25	0.28
11	0.09	0.10	0.12	0.15	0.17	0.19	0.22	0.25	0.28	0.31
12	0.09	0.11	0.14	0.16	0.18	0.21	0.24	0.27	0.31	0.34
13	0.10	0.12	0.15	0.17	0.20	0.23	0.26	0.30	0.33	0.37
14	0.11	0.13	0.16	0.19	0.22	0.25	0.28	0.32	0.36	0.40
15	0.12	0.14	0.17	0.20	0.23	0.27	0.30	0.34	0.38	0.43
16	0.13	0.15	0.18	0.21	0.25	0.28	0.32	0.36	0.41	0.45
17	0.13	0.16	0.19	0.23	0.26	0.30	0.34	0.39	0.43	0.48
18	0.14	0.17	0.20	0.24	0.28	0.32	0.36	0.41	0.46	0.51
19	0.15	0.18	0.21	0.25	0.29	0.34	0.38	0.43	0.48	0.54
20	0.16	0.19	0.23	0.27	0.31	0.35	0.40	0.45	0.51	0.57
21	0.16	0.20	0.24	0.28	0.32	0.37	0.42	0.48	0.53	0.60
22	0.17	0.21	0.25	0.29	0.34	0.39	0.44	0.50	0.56	0.62
23	0.18	0.22	0.26	0.31	0.35	0.41	0.46	0.52	0.59	0.65
24	0.19	0.23	0.27	0.32	0.37	0.42	0.48	0.54	0.61	0.68
25	0.20	0.24	0.28	0.33	0.38	0.44	0.50	0.57	0.64	0.71
26	0.20	0.25	0.29	0.35	0.40	0.46	0.52	0.59	0.66	0.74
27	0.21	0.25	0.31	0.36	0.42	0.48	0.54	0.61	0.69	0.77
28	0.22	0.27	0.32	0.37	0.43	0.49	0.56	0.64	0.71	0.79
29	0.23	0.28	0.33	0.38	0.45	0.51	0.58	0.66	0.74	0.82
30	0.24	0.29	0.34	0.40	0.46	0.53	0.60	0.68	0.76	0.85
1/2 m	-	-	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01

Dĺžka v m.	Stredná hrúbka v cm.					
	88	89	90	91	92	93
1	0.61	0.62	0.64	0.65	0.66	0.68
2	1.22	1.24	1.27	1.30	1.33	1.36
3	1.82	1.87	1.91	1.95	1.99	2.04
4	2.43	2.49	2.54	2.60	2.66	2.72
5	3.04	3.11	3.18	3.25	3.32	3.40
6	3.65	3.73	3.82	3.90	3.99	4.08
7	4.26	4.35	4.45	4.55	4.65	4.76
8	4.87	4.98	5.09	5.20	5.32	5.43
9	5.47	5.60	5.73	5.85	5.98	6.11
10	6.08	6.22	6.36	6.50	6.65	6.79
11	6.69	6.84	7.00	7.15	7.31	7.47
12	7.30	7.47	7.63	7.80	7.98	8.15
13	7.91	8.09	8.27	8.46	8.64	8.83
14	8.51	8.71	8.91	9.11	9.31	9.51
15	9.12	9.33	9.54	9.76	9.97	10.19
16	9.73	9.95	10.18	10.41	10.64	10.87
17	10.34	10.58	10.81	11.06	11.30	11.55
18	10.95	11.20	11.45	11.71	11.97	12.23
19	11.56	11.82	12.09	12.36	12.63	12.91
20	12.16	12.44	12.72	13.01	13.30	13.59
21	12.77	13.06	13.36	13.66	13.96	14.27
22	13.38	13.69	14.00	14.31	14.62	14.94
23	13.99	14.31	14.63	14.96	15.29	15.62
24	14.60	14.93	15.27	15.61	15.95	16.30
25	15.21	15.55	15.90	16.26	16.62	16.98
26	15.81	16.17	16.54	16.91	17.28	17.66
27	16.42	16.80	17.18	17.56	17.95	18.34
28	17.03	17.42	17.81	18.21	18.61	19.02
29	17.64	18.04	18.45	18.86	19.28	19.70
30	18.25	18.66	19.09	19.51	19.95	20.38
1/2 m	0.30	0.31	0.32	0.33	0.33	0.34

Z KALENDÁRA NA JANUÁR

V tomto roku studená zima s mrazmi a snehom zavítala na Spiš a Oravu oveľa skôr ako vlni - už v polovici novembra. Je teda dosť času, aby si roľníci a teda aj záhradkári premysleli, na čo sa v tomto roku chcú sústredit. Vieme, že dnes na dospelovanie zeleniny, najmä skorej, ale aj neskorej, používajú záhradkári rôzne spôsoby a zariadenia. U nás však pestujú zeleninu prevažne vonku, na záhonoch. Preto ešte pred začiatkom sezóny treba si urobiť podrobny rozvrh, kam a čo budeme vysievat, rozsádzať, pikirovať, sadit. Vieme tiež, že napr. fólioňíky su určené väčšinou len pre najskoršie druhy a odrody, ako red'kovka, šalát, kaleráb, karfiol, lahôdková cibuľka alebo uhorky. Po ich zbore nasledujú teplomilné rajčiaky, ktorých zber sa často pretiahne do neskorej jesene.

Cím intenzívnejšie je pestovanie, tým potrebejšia je vyššia fytohygiena a premyslené striedanie druhov. Pri nákupu semien treba vedieť, že každá odroda, ktorá sa úspešne pestuje pod sklom, mala by mať pri názve prívlastok „na rýchlenie“. To si musia uvedomiť najmä tí, čo s fólioňíkmi začínajú. Odrody určené na pestovanie vonku idú pod sklom alebo fólioňom krytom do vñate. Opačná zámena je možná napr. pri odrodách karfiolu, kalerábu, kelu, ktoré sa s úspechom vysádzajú ako druhý, uneskorený sled do voľnej pôdy. Pripomeňme ešte, že teraz v januári sledujeme a najmä vetráme zeleninu uskladnenú na zimu. Treba si tiež všimnúť, či sa k nej nedostali myši, ktoré v prípade výskytu treba pochytat.

Teraz niekoľko poznámok pre tých, čo by si chceli založiť novú ovocnú záhradku. Musia dodržať tri zásady. Prvou je, že sa nemožno

púšťať do výsadby mladých stromčekov na mieste starých záhrad skôr, ako po päťročnej rekultivácii pôdy, ktorou treba odstrániť tzv. pôdnú únavu. Inak budú novovysadené stromčeky životiť a krapatiť. Druhou zásadou je pôdu dokonale zbaviť pýru, a to aj na parcele, kde nie sú a v posledných rokoch ani nerastli ovocné stromy. Treťou dôležitou prácou je výpracovanie plánika výsadby, pričom musíme rešpektovať niektoré zásady týkajúce sa susedských vzťahov a kombinácie druhov a kultívárov. Na severnú stranu pozemku sa sadí stromy s vyššími korunami, v poradí slivky, mirabelky, ringloty, čerešne a višne, a to aspoň 2 m od plota suseda. Bližšie k plotu možno posadiť napr. kry ríbezľu a egrešu. Do stredu záhrady sa sadí jablonu a hrušky. Treba dbať, aby sa po plote, ani po vlastnom, nič nepopínalo.

Ak by niekto chcel nevyhovujúce kultiváre prevŕbuť, mal by si do konca januára narezať vrúbku a uložiť ich dobre obalené do spodnej časti chladničky, prípadne do piesku v pivnici. Treba tiež pravidelne kontrolovať uskladnené ovocie, vetať skladovacie priestory a chybne, nahniaté plody odstrániť. Kontrolu si tiež vyžaduje opolenie záhradky, respektive chrániče na stromoch, naložené na kmene proti zajacom. Už teraz by sa záhradkári mali zásobiť hnojivami a chemickými prostriedkami na ochranu stromov pred škodcami.

Svojho času sme už písali o opatovaní hydiny cez zimu. Dnes ešte niekoľko pripomienok. V chovoch kúr produkujúcich násadové vajcia, treba okrem ochrany proti prudkým výkyvom teploty utvárať podmienky aj pre vysokú biologickú hodnotu týchto vajec. Jedným z účinných prostriedkov je teplo-

ta, ktorá ani za najtuhších mrazov nesmie klesnúť pod 0°C. Tam, kde chceme udržať vysokú úroveň znášky, by teplota nemala klesnúť pod 12°C. Teplota sa meria teplomerom vo výške nočného odpočinku nosnic. Nosnice ľahkých plemien sú na výkyvy chladu citlivejšie ako nosnice stredne ľahších plemien. Pri znáške násadových vajec, z ktorých chceme získať zdravé a životaschopné kurčatá, musíme kŕmnu dávkou obohatiť o vitamíny a minerálne zložky. Vhodným doplnkom týchto zložiek môžu byť o.i. nakličené obilné zrná, drvené kosti a pod. Podobne postupujeme s vodnou hydinou, ktorá v tomto období taktiež začína znášku.

Povinnosťou včelárov v tomto období je občasná kontrola zimujúceho včelstva. Včely zimujú zoskupené do chumáča. Čím nižšia je vonkajšia teplota a teda aj teplota v úli, tým pevnnejšie sa včely zomkýnajú v chumáči. Čím menší je povrch zimného chumáča, tým menej teploty sa z neho stráca. Včely takto účelne hospodária teplom. Keby však včelstvo niečo vyrúšilo, zareagovalo by nadmerou spotrebou „paliva“, t.j. medu. A tak by začala komplikácia. Totiž čím viac medu včely spotrebujú, tým viac nestraviteľných látok sa hromadi v ich výkalovom vaku, ktorý môže pojaať až polovičnú váhu včely. Za normálneho zimovania sa vak nikdy nenaplní, hoci by zima trvala dlhší čas. Keby sa však vak preplnil, začala by včela proti svojmu prirodzenému pudu vykaľovať v úli. Ostatné včely by sa potom snažili výkaly pozbierať, čím by sa ich výkalový vak preplnil. Ak tento stav pokračuje, včelstvo ochorie na červienku.

Preto je veľmi dôležité chrániť včelstvá pred vyrúšaním. Vyrušovať môžu sýkorky, d'atle, hydina, myši, hrabose, ktoré vnikli do úľov, ľudia (deti hrajúce sa v blízkosti úľov), stále lomozenie v ich susedstve, napr. rúbanie dreva a pod.

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 10. novembra 1995 zomrela v Huncovciach pri Kežmarku vo veku 92 rokov novoborská rodáčka

KATARÍNA KALAFUTOVÁ

Zosnulá opustila Novú Belú krátko po druhej svetovej vojne, ked' na Spiši začala šarapatiť banda Ogňa. Odišla od nás pravá Slovenka, vzorná manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji! Celej rodine vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Novej Belej

30. októbra 1995 zomrela v Kacvíne 91-ročná krajanka

ANNA VODŽAKOVÁ

Zosnulá patrila medzi najstarších obyvateľov obce. Bola členkou nášho Spolku od jeho založenia a horlivou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji! Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast.

OV a MS SSP v Kacvíne

*

Začiatkom novembra 1995 zomrela v Kacvíne vo veku 86 rokov krajanka.

MÁRIA PIVOVARČÍKOVÁ

(rod. Milaniaková)

Zosnulá bola manželkou bývalého predsedu OV SSP na Spiši Vojtecha Pivočíka

a členkou Spolku od jeho vzniku. Odišla od nás vzorná krajanka, manželka, matka a babička. Čest' jej pamiatke! OV SSP na Spiši a MS v Kacvíne vyjadruje celej rodine hlbokú sústrast!

OV a MS SSP v Kacvíne

*

4. apríla 1995 nás opustil navždy vo veku 62 rokov krajan z Čiernej Hory

JÁN SARNA

Zosnulý patril k najobetavejším aktivistom, členom výboru MS SSP v obci a čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan a dobrý človek, manžel a otec.

Čest' jeho pamiatke! Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Čiernej Hore

KAROL PÉM

MARGARETA ZLATOHLÁVKOVÁ

Rok má dvanásť mesiacov. Aby sa zmenil do krátkej rozprávky, skrátil som si ho o polovicu. Z roka sa stal polrok. Ale hlavná vec, že rozprávka bude celá.

Pozval som si do nej hostí. Zoznámte sa s nimi:

Prvý vchádza január. Má rád ľad, nesie si korčule. Za ním prichádza na saniach február. Po ňom marec so snežienkami. Je tu apríl s dažďom pre radosť. Máj prišiel v zelenom šate. A ešte je tu jún. Ponúka nám toľko kvetov, že si z nich deti môžu uviť venček. - To musí byť nádhera: margaréty na zlatých hlávkach, - vyhľko zo mňa.

- A to si ešte nevidel Margarétu Zlatohlávkovú. Je jún, Margarétu nájdeš na lúke medzi margarétami, - kto iný to povedal, ak nie jún?

- Margaréta je na klzisku, korčuje sa, - ozval sa január.

- Ja som ju videl na sánkovačke, - ohlásil sa február.

Ale kdeže, Margaréta kŕmi vtáčky, ktoré priali z juhu, - prehovoril marec.

- Vieš, kde ju nájdeš? Pod mokrým dáždnikom. Uvidíš, ako jej pristane, radil mi zmoknutý apríl.

- Margaréta? Práve našla štvorlistok pre šťastie - prezradil mi máj. A teraz hľadajte! Mesiace mali pravdu, no každý videl Margarétu inde. Lúka bola najbližšie, klzisko najďalej, ťiel som teda na lúku. Tam by ste margarétu ľahko našli. Ale skúste nájsť medzi deťmi so zlatými hlávkami Margarétu Zlatohlávkovú!

Viete ako som si pomohol? Zvolal som celú lúku: - Margaréta Zlatohlávková!

Jún ma prísne napomenuл, že na deti sa nemá kričať. Zavolal som preto, ešte raz, ale už tichšie: - Margaréta Zlatohlávková! - Teraz to už znelo ináč, - povedal jún a usmial sa tak, že hned' bolo v rozprávke kraješie.

- Tu som, tu som, - zazvonilo mi pri uchu. To pribehla Margaréta a dala mi do ruky

kvet. Ked' som zdvihol oči, bola preč. Len ten kvietok mi zostal.

Ako vyzerala? Predstavte si dievčatko a primyslite si margarétu. Alebo si predstavte margarétu a primyslite si dievčatko.

- Margarétka sa vráti, v tejto krátkej rozprávke nemá kde zablúdiť, - povedala mi priateľka Andrea, ked' videla, že so mnou nie je reč.

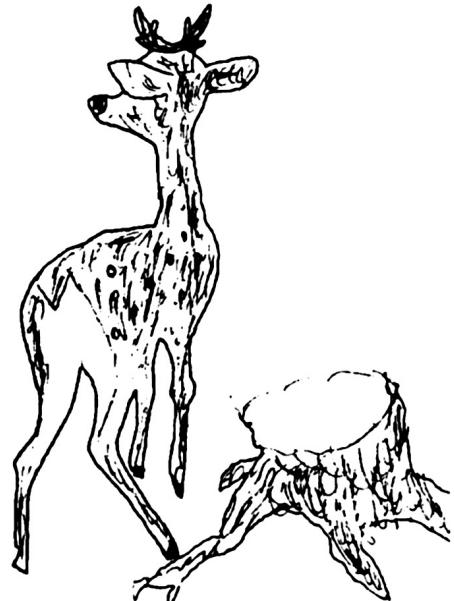
- Viem, čo ťa trápi, - povedal január, - vezmi si korčule, ideme na klzisko. Vieš, kto sa tam korčuje?

Najprv som nevedel.

- Nuž predstav si dievčatko a primysli si k nemu mar... - nedopovedal január, lebo takmer prezradil hádanku pre vás:

Uhádnete, kto sa to na klzisku korčuje?

(*Zornička, marec 1990*)

O STAROM KOCÚROVI A JEHO MÚDREJ LÍŠTIČKE

Mal gazda starého bezzubého kocúra, ktorý už nevládal myši chytiať. Nechcelo sa mu darimo ho žiť, nuž kázal slúžke, aby ho zanesla ďaleko do lesa, nech si tam kocúr žije, ako vie. Slúžka poslúchla, zanesla kocúra ďaleko do lesa a tam ho nechala.

Ked' odišla, spustil opustený kocúr veľký nárek a hlasno plakal nad ľudským nevďakom.

Začula ho líška a pribehla pozrieť, kto to narieka.

„Prečo pláčeš, kocúrik?“ spýtala sa ho.

Kocúr sa jej vyžaloval, líška sa nad ním zľutovala a vraví mu:

„Pod' so mnou, v mojom brlohu je dosť miesta pre nás oboch.“

Kocúr vďačne pristal a od tých čias býval v líškinom brlohu.

Raz zazrela líška ležať jeleniu a zd'aleka naňho volala: „Jelenček, nechod' sem. Ak vyjde môj mužiček, dorance ti kožuštek.“

Jelen sa zľakol a ušiel za vysoký vrch.

Potom išiel okolo líškinoho brloha srnec a ledva ho líška zazrela, hned' naňho vola-

la: „Srnček, nechod' sem! Ak vyjde môj mužiček, dorance ti kožuštek.“

Aj srnec sa preľakol a ušiel za vysoký vrch.

Po čase ťiel okolo brloha medved' a leďa ho líška zazrela, hned' volala: „Medvedík, nechod' sem! Ak vyjde môj mužiček, dorance ti kožuštek!“

Aj medved' sa preľakol a ušiel za vysoký vrch. Za vysokým vrchom sa zišli srnec, jeleň i medved' a pridal sa k nim zajac.

„Aký je ten líškin mužiček?“ prezvedali sa.

„Viete čo?“ vraví medved', „spravme hody a pozvime oboch.“

Nuž napiekli koláče, ale nevedeli, ako by ich líške aj s pozvaním poslali. Nikomu sa nechcelo, každý sa líškinho mužička bál. Dlho, dlho sa radili, až napokon vypravili zajaca. A ten išiel, ale ako zazrel líšku, položil jej koláče pred chalúpku, povedal, aby príšli na hody, a ufujazdil.

Na druhý deň líška s kocúrom naozaj príšli na hody. Ked' vošli do chyže, videli tam mnoho jedál, ale nikde živej duše. Zvieratá sa od strachu poschovávali, ktoré kam. Zajac hupkom skočil do košíka, jeleň bol skokom v kúte za almarou, medved' sa vopchal za pec a srnec raz nevedel, kam, nuž sa šuchol pod pec!

Kocúr s líškou si sadli za stôl a jedli, pili, čo hrdlo ráčilo, potom sa obzerali po chyži. Srnec bol veľký, nevopchal sa celý pod pec, trčal mu konček chvostika. A práve tam ho štípalu muchy, nuž chvostíkom krútil.

Kocúrovi sa marilo, že je to myš, skočil za pec a ked' sa chvostík pohol, zahryzol sa doň. Srnec od bolesti zabľačal. Ked' to zvieratá počuli, preľakli sa náramne. Mysleli, že ich líškin mužiček už hrdúsi. Dali sa vohny a tak sa nikdy nedozvedeli, akého mužička má líška.

Ja som malá panna

Ja som malá panna, vítam Krista Pána, vítam ho ja vítam, grajciarik si pýtam, ak mi máte,
 tak mi dajte, tu ma dlho nemeškajte, poča lo ma o zia batí, mám sa domov ponáhľati.

Ja som malá panna, vítam Krista Pána.
 Vítam ho ja vítam, grajciarik si pýtam.
 Ak mi máte, tak mi dajte, tu ma dlho nemeškajte.
 Počalo ma oziaabati, mám sa domov ponáhľati.

MILAN RÚFUS

VIANOČNÁ KOLEDA

V mestečku Betleme,
v jasličkách na slame
leží to dieťatko,
na ktoré čakáme.

Anjelik bez krídel,
boží i človečí.
Nikto ho nevidel,
každý ho dosvedčí,
darček mu nesie tam...

A ja mu do diaľky
srdečko posielam
namiesto hrkálky.

MAĽUJTE S NAMI

Dnes vám ponúkame trošku inú zábavu.
Vašou úlohou bude obrázok pekne realisticky
stváriť. Najkrajšie mať by odmeníme slovenskými knihami.

V našej krížovke vo vianočnom čísle Života
sa skrývali nasledujúce zvieratá: opica, sova,
žirafa, zebra, pštros a slon. Zo správnych od-
povedí sme vyžrebovali týchto šťastlivcov:
Žofiu Sarnovú z Čiernej Hory, Marka Klu-
košovského z Novej Belej a Wiktoriu Zawadu
z Krakova.

DANIEL HEVIER

ZIMA A VTÁKY

V snehu
nechávajú vtáky
stopy ako
haky - baky.

Skús ich so mnou
prečítať:
- Nakŕmte nás,
máme hlad!

ČO JE TO?

Kto zo skaly tmel spraví?
(ráknepáV)

Po kočišovi bič, po krčmárovi nič.
Kupca, mäsiara a sviňu hodnotia, keď sa
minú
Na víne prerobí, na vode zarobí.
(rámrčK)

Po hlave ma bijú,
pod kamene dajú,
cez oheň a vodu prejdem,
nožmi ma režú,

a predsa celý svet živím

Čo je to?
(beilhC)

Skalkami chlieb drví
a metličkou do studničky
zametá.
Čo je to?
(atsÚ)

Nemá konca ani kraja,
čo ho budú hľadať dvaja,
Čo je to?
(reinaT)

Malé páňa
kostrbáňa
v hustom háji
kozy zháňa.
Čo je to?
(ňeberH)

Lezie, lezie
po železe,
nájde dierku,
do nej vlezie
Čo je to?
(čúl'K)

Hrýzla, hrýzla dub, dub,
zlomila si zub, zub.
Čo je to?
(alíP)

ODCHOD VELKÉHO MAJSTRA

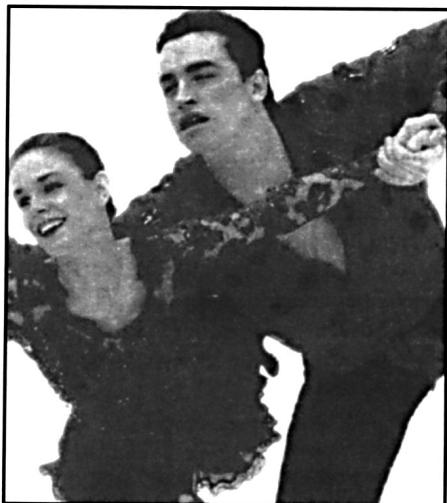
Táto správa z 20. novembra min. roka zahľadla všetkých milovníkov krasokorčuliarstva ako blesk z jasného neba. V tento deň na olympijskom zimnom štadióne v americkom meste Lake Placid trénovala ako vždy slávna ruská športová dvojica Jekaterina Gordejevová a Sergej Grinkov, ktorá na tohtoročnú zimnú sezónu pripravovala nový program. V istom momente 28-ročný Sergej počas dvihania svojej partnerky padol náhle na ľad a omdlel. O chvíľu sa prebral, sadol si a opäť stratil vedomie. Viac sa neprebral. O hodinu v nemocnici zomrel. Diagnóza bola jednoznačná: prudký infarkt. Lekár navyše konštatoval, že k tomu muselo dôjsť, keďže jedna z artérii vedúca do srdca bola úplne zablokovaná. Vysvetlilo tiež, že pred niekoľkými dňami tento športovec prešiel miniinfarktom, ktorý si ani nevšimol.

Jekaterina Gordejevová a Sergej Grinkov patrili medzi najvynikajúcejšie športové dvojice v dejinách krasokorčuliarstva. Štyrikrát získali titul majstrov sveta (1986, 87, 89 a 1990), dvakrát vybojovali zlaté olympijské medaily v rokoch 1988 (Calgary) a 1994 (Lillehammer). Vždy som ich obdivoval pre-

dovšetkým preto, že jazdili veľmi elegantne, čisto, na najvyššej technickej a umeleckej úrovni, že skrátka na ľade vyzerali veľmi pekne. Poznamenajme, že po prvom olympijskom víťazstve prešli k profesionálom, aby sa po šiestich rokoch opäť vrátili a vybojovali druhé olympijské zlato.

Posledné dva roky Jekaterina a Sergej bývali striedavo v Moskve a v Amerike, v štáte Connecticut, kde si kúpili skromný byt. Zosobášili sa v apríli 1991. Ich trojročnú dcérku Dariu vychovávali Jekaterinini rodičia spočiatku v Moskve, potom v Amerike. Bola to pre nich veľká pomoc, vďaka ktorej sa mohli plne venovať svojmu oblúbenému športu.

Smrť aktívneho športovca je vždy šokom. V prípade tak vynikajúceho športovca, akým bol S. Grinkov, možno hovoriť o dvojnásobnom šoku. Bol to totiž človek, ktorý priam prekypoval zdravím a humorom, čo v takomto blázivom krasokorčuliarskom prostredí nie je vôbec normou. Spolu s Jekaterinou vyzerali na normálny zaľúbený páár, a nie na nútenej manželský zväzok, spojený v bývalom ZSSR „na marxistico-leninskej pohovke“. Začali jazdiť spolu, keď ona mala 11 a on 15 rokov. Vieme, že športové dvojice sú najľažšou krasokorčuliarskou disciplínou. Najmä partner musí byť nielen znamenitým korčuliárom, ale aj atlétom. Sergej sice usilovne cvičil s činkami, hoci keď ide o dvihanie, mal veľmi uľahčenú úlohu, keďže Jekaterina vážila dokopy len 45 kg. Práve ona sa zdala byť dušou dueta a Sergej ju na ľade vždy poslúchal. Vraj

aj doma bolo podobne, hoci napr. po veľkých podujatiach sa ho niekedy dalo stretnúť v bare.

Pohreb veľkého športovca sa konal v Moskve a zúčastnilo sa ho mnoho známych krasokorčuliarskych hviezd. Zatiaľ ešte nevedno, čo urobí Gordejevová, či bude chcieť pokračovať v športovej činnosti. Mala by iste veľké šance siahnuť po najvyššie vavrínky aj s novým partnerom. Mnohí sa iste pamätajú, že kedysi slávna Irina Rodnina po odchode Uljanova, s ktorým získala 4 tituly majstrov sveta, vybojovala ešte ďalších 6 titulov s novým partnerom Zajcevom. Gordejevová zatiaľ o svojich plánoch nič nehovorí.

J.S.

Hviezdy svetovej estrády

SEAL

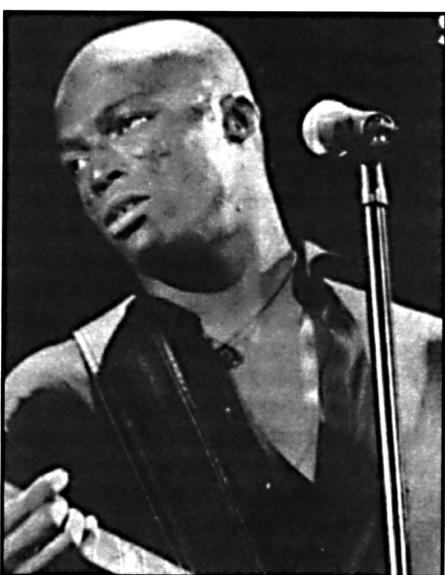
Hovorí sa o ňom, že je to majster návratov. Zakaždým, keď sa o ňom dlhší čas mlčí a všetci predpokladajú, že sa vzdal ďalšej hudobnej činnosti, vracia sa vždy s novým a novým hitom. Naposledy sa takto objavil so superhitom *Kiss From A Rose* (Ruženin bozk), ktorý pochádza z druhého hudobníckeho albumu, nazvaného jednoducho *Seal*. Je to pekná balada nahratá pred dvomi rokmi, ktorá svoju popularitu vďačí filmu *Batman Forever*. Akiste aj vďaka tomu sa dostala na listiny najpopulárnejších hitov. „Dva roky čakania na úspech mojej skladby nie je vôbec dlho“ - hovorí umelec, ktorý sa plným menom volá Seal-Henry Samuel.

Narodil sa vo februári 1963 v Londýne v rodine nigerijských imigrantov, ktorí krátko po príchode do V. Británie odovzdali chlapca do opatery zámožným bezdetným manželom. Keď sa Seal neskôr o tom dozvedel, prežil šok, tým viac, že si ho praví rodičia vzali späť. Ako neskôr spomínal, otec ho často býval, preto

neprekvapuje, že ako 15-ročný sa rozhadol ujsť z domu. Na životbute si zarábal upratovaním v reštauráciach, kaviarňach a iných podnikoch. Na šťastie chlapec mal silnú vôľu, a hoci necítil nad sebou rodičovský dozor, nedal sa zlákat' ulicou. Naopak, keďže ho od malička zaujímal hudba, po práci sa začal učiť hrať na gitare a klavíri a neskôr aj spievať, najmä keď vysvetlilo, že má pekný hlas. Jeho veľkým idolem bol Jimmy Hendrix, ktorého spočiatku trochu napodobňoval. Neskôr si však vypracoval vlastný štýl, ktorý mu vlastne získal tolkých obdivovateľov.

Seal nemal ľahký štart. Naopak, trvalo mu dosť dlho, kým sa mu podarilo presadiť sa. Spočiatku hrával v malých baroch a študentských kluboch. Jeho hudba sa posluchácom veľmi páčila, ale chýbal mu menedžer, ktorý by mu preklesnil cestu do sveta producentov a „veľkej“ hudby. Tak ubehlo niekoľko rokov, kým si ho konečne všimol britský menedžer a skladateľ poľského pôvodu J. Adamský. Stalo sa to náhodou, keď Seal spieval práve Adamského pieseň *Killer*, ktorá sa neskôr, nepochybne vďaka Sealovi, stala veľkým hitom. Jeho hviezda na hudobnom trhu začala teraz žiaríť čoraz jasnejšie. Svoje počasie si Seal čoskoro upevnil ďalším hitom

Crazy, po ktorom sa... na dva roky odmlčal. Vrátil sa ako vymenený - navonok, ale aj vnútorne. Aj jeho skladby boli vyspelejšie. Preto neprekvapuje, že sa ceny, odmeny a zlaté platne začali preňho sypať ako z rukáva. Za spomínanú *Kiss From A Rose* dostal dokonca cenu MTV. Teraz hra, spieva a vystupuje. Ako dlho - nevedno. (jš)

PREDLŽENÉ ŽAKETY

Text k móde z č. 12/95

Nadišiel čas dlhých zimných večerov, ktoré môžete užitočne využiť napr. pri pletení pulóvra. Naše údaje sú pre 6-7-ročných chlapcov (aj dievčatá). Údaje na schéme sú uvedené v centimetroch.

Spotreba materiálu: 350 g zelenej vlny zn. Atlas, zvyšky žltej a bielej vlny; ihlica č.3,5 a 4; okrúhla ihlica č. 3,5.

Jednotlivé vzory: okrajový vzor - 1 očko hladko, 1 očko obrátene, džersejový vzor - licová strana hladko, rubová obrátené.

Predný diel: na ihlice č. 3,5 nahodíte zelenou vlnou 80 očiek a pletiete okrajovým vzorom 4 cm, pričom pletiete 4 riadky zelenou, 4 riadky žltou, 4 riadky zelenou a 4 riadky bielou vlnou. V práci po-kračujete na ihliciach č. 4 džersejovým vzorom zelenou vlnou. V prvom džersejovom riadku pridáte rovnomerne 8 očiek. Na ihlici máte 88 očiek. Ďalej pletiete 12 očiek zelenou, 4 očká žltou, 16 očiek zelenou, 4 očká bielou, 16 očiek zelenou, 4 očká bielou, 16 očiek zelenou, 4 očká žltou, a 12 očiek zelenou vlnou. Vo výške 38 cm od začiatku práce uzavrite prostredných 12 očiek na priečrnik. Ďalej pletiete každú stranu zvlášť. Na priečrnik uzavrite ešte v každom 2. riadku na obidvoch stranách 1 x 3 a 1 x 2 očká. Vo výške 41 cm od začiatku práce uzavrite naraz plecia.

Zadný diel: Pletiete tak isto ako predný, iba vo výške 41 cm od začiatku práce uzavrite prostredných 12 očiek na priečrnik. Ďalej pletiete každú stranu zvlášť. Na priečrnik uzavrite ešte v každom 2. riadku na obidvoch stranách 1 x 3 a 1 x 2 očká, a vo výške 45 cm od začiatku práce uzavrite naraz plecia.

Pravý rukáv: Na ihlice č. 4 nahodíte 70 očiek zelenou vlnou a pletiete odhora džersejovým vzorom. Postupne v každom 4. riadku na obidvoch stranach überáte po 1 očku, až kým nemáte na ihlici 36 očiek. Vo výške 30 cm od začiatku práce prejdete na ihlice č. 3,5 a pletiete okrajovým vzorom 4 cm tak, že pletiete 4 riadky bielou, 4 riadky zelenou, 4 riadky žltou a 4 riadky zelenou vlnou. Vo výške 34 cm od začiatku práce pletenie naraz uzavrite.

Lavý rukáv: Pletiete takto: Na ihlice č. 4 nahodíte 12 očiek zelenou, 4 očká žltou, 10 očiek zelenou, 4 očká bielou, 10 očiek zelenou, 4 očká bielou, 10 očiek zelenou, 4 očká žltou a 12 očiek zelenou vlnou. Na rukáv überáte ako na pravom rukáve. Okraj upletiete zo zelenej vlny.

Vypracovanie: Hotové diely vypnete a necháte voľne schnúť pod vlhkým uterákom. Zošijete boky, plecia a rukávy. Vsadíte rukávy do pulóvra. Na okrúhlu ihlicu č. 3,5 naberiete okolo priečrníka 76 očiek a pletiete 4 riadky zelenou vlnou, 4 riadky bielou a 2 riadky zelenou vlnou. Potom upletiete 3 vrecká - žlté, biele a zelené s rozmermi 8 x 10 cm a prišijete ich na predný diel medzi biele vpletané pásky. Vrecká pletiete džersejovým vzorom a končite 6 riadkami okrajovým vzorom.

WETERYNARZ

RZEKOME BÓLE PORODOWE

Mniej więcej na trzy tygodnie przed ocieniem pojawią się czasem fałszywe bóle porodowe. Krowa wówczas niepokoi się, przepływa z nogi na nogę, występuje u niej parcie jak przy porodzie. Niekiedy bóle te są tak silne, że z odbytu wysuwa się część jelita grubego a nawet dochodzi do pęknięcia macicy. Są to jednak rzadkie wypadki. Przy przedwczesnych, fałszywych bólach porodowych szyjka macicy jest zamknięta a z pochwy nie wypływa śluz. Nie wolno wtedy składać ręki do pochwy, ani wlewać do niej żadnych leków. Przyczyną takich bólów są ruchy płodu, lub długotrwałe przebywanie cielnej krowy w dusznym pomieszczeniu. Wtedy krowę trzeba ustawić zadeł wyżej a na grzbiet kłaść jej zimne okłady. Do jamy ustnej można wlać pół litra wódki. Jeżeli zabiegi te nie poprawią stanu zwierzęcia, lepiej jest wezwać lekarza.

ZALEGANIE PRZEDPORODOWE

Objawy choroby występują w ostatnim okresie przed porodem, najczęściej u krów słabych, niedożywionych, starszych, trzymanych stale w dusznej oborze. Schorzenie polega na tym, że cielna krowa nie może utrzymać się na

nogach i stale leży. Choroba występuje na 3-4 dni a czasem na tydzień przed porodem. Początkowo zwierzę wstaje rzadko i z trudnością, później wcale. Je i pije normalnie. W takim przypadku trzeba dać dużo ściółki, co najmniej 2 razy dziennie przewracać krowę na drugi bok - przez nogi a nie przez grzbiet - i dobrze żywić. Skuteczne jest rozcieranie zadu zwierzęcia wiechciem ze słomy po uprzednim skropieniu skóry spirytusem kamforowym lub denaturowanym. Wszelkie próby podnoszenia i podwieszania krowy są bezcelowe i nawet mogą ją zaszkodzić. Zwierzę ciężarne trzeba żywić paszami pełnowartościowymi z dodatkiem mieszanki mineralnej.

ZATRZYMANIE ŁOŻYSKA

Błony płodowe są w okresie ciąży złączone ze ścianą macicy. Po porodzie odklejają się od niej wskutek skurczów. Błony płodowe zwane są łożyskiem, gdyż podczas ciąży stanowią jakby łożysko, w którym rozwija się płód. Zwykle w 6-8 godzin po wycieleniu krowa powinna wydalić łożysko. Często jednak nie oddziela się ono od ściany macicy i zwisa ze szpary sromowej. Przyczyny tego są różne. Mogą to być słabe skurcze macicy, niedokarmianie zwierzęcia podczas ciąży oraz brak ruchu. Powodem mogą też być takie choroby, jak gruźlica, pryszczyca i inne. Przy zatrzymaniu łożyska zwisa ono ze szpary sromowej. Zwierzę czuje się dobrze, ma apetyt, od czasu do czasu napina się jak do oddawania moczu i przepływa z nogi na nogę. W innych przy-

padkach krowa przestaje jeść, często napina się, występują dreszcze i podwyższona temperatura 39-40°C. Takie objawy świadczą o groźnym stanie zwierzęcia, wymagającym niezwłocznej pomocy lekarskiej. Jeżeli takiej pomocy nie ma, łożysko zacznie gnić i zatruwać organizm. Ze szpary sromowej wypływa wówczas cuchnąca ciecz brunatnej barwy. Z tego samego powodu pozostawienie przy odklejaniu chociaż kawałka łożyska w macicy jest bardzo niebezpieczne. Dlatego też odejmowanie zatrzymujących się błon płodowych musi być przeprowadzone fachowo przez lekarza. W wypadku braku apetytu, nie ustąpienia gorączki i dreszczy, należy natychmiast wezwać lekarza. Mogą to być bowiem objawy nie tylko zatrzymania łożyska, ale i ogólnego zakażenia, które bardzo często kończy się padnięciem. Jeżeli natomiast krowa czuje się dobrze i ma apetyt, to 2-3 dni można wstrzymać się z wezwaniem lekarza, bo zdarza się, że w międzyczasie łożysko odeszędzie samo. W żadnym wypadku nie wolno powierzać odklejania łożyska osobom niefachowym. Nieujemienne odklejanie może spowodować inne schorzenia, jak zapalenie macicy, ogólnie zakażenie, zapalenie stawów oraz wymienia. Bardzo często po nieprawidłowym odjęciu łożyska krowa jaśnieje - nigdy nie zaciela się. Do czasu odjęcia łożyska dobrze jest codziennie obmywać zad krowy roztworem kreoliny lub lizolu (4 łyżki stołowe na 5 litrów wody). Zwisające łożysko podwiązać, aby krowa nie nastąpiła na nie i nie wyrwała siłą, co może spowodować krwawienie, parcie a nawet wypadnięcie macicy.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

PIOVÁ POLIEVKA. 1 l svetlého piva, 6 žltkov, asi 100 g kryštálového cukru (podľa chuti), 20 g masla.

Pivo rozšľaháme so žltkami a s cukrom, postavíme na sporák a miešame, až kým sa zohreje (nesmie sa variť). Potom odstavíme, pridáme čerstvé maslo, zamiešame a podávame. Do polievky môžeme podľa chuti pridať aj šťavu z polovice citróna.

TELACÍ PERKELT. 400 g teľacieho mäsa z pliecka, 40 g masti, 100 g cibule, 20 g hladkej múky, červená paprika, rasca, voda, soľ.

Pokrájaný cibuľu zapeníme na tuku, pridáme mäso pokrájané na kocky, červenú papriku, soľ, rascu. Popräžíme, trochu podlejeme vodou a dusíme. Po udusení zaprášime múkou a povaríme. Podávame s haluškami, ryžou alebo tarhoňou a s uhorkou.

BARANÍ PILAV. 400 g baranieho mäsa, 60 g masti, 180 g ryže, 40 g cibule, 40 g rajčiakov, 30 g parmezánu alebo iného tvrdého syra, soľ, červená paprika, čierne koreniny, zelený petržlen, voda.

Na masti zapeníme pokrájanú cibuľu, pridáme mäso pokrájané na kocky, červenú papriku, tlčené čierne koreniny, soľ, podlejeme vodou a dusíme. K polomäkkému mäsu pridáme ryžu sparenú horúcou vodou, všetko zalejeme vodou a prikryté dusíme do mäkkia. Hotové rizoto natlačíme do naberačky, vyklopíme, posypeme postrúhaným syrom, ozdobíme zeleným petržlenom a rajčiakmi pokrájanými na kocky alebo krížalky. Podávame so šalátom alebo uhorkami.

ZAPEKANÉ ZEMIAKY S ÚDENÝM MÄSOM. 1 kg zemiakov, 60 g masti, 40 g cibule, 200 g údeného mäsa alebo inej údeniny, 2 dl mlieka, 2 vajcia, soľ, voda.

Uvarené zemiaky olúpeme a pokrájame na kolieska. Časť pokladieme na vymostený pekáč, posolíme, posypeme pokrájanou cibuľou opráženou na masti, uvareným, posukaným údeným mäsom a uvareným posukaným vajcom. Vrstvy striedame tak, aby poslednú tvorili zemiaky. Zalejeme ich vajcom rozšľahaným v mlieku a zapečieme. Podávame so šalátom.

ŠALÁTY

ŠALÁT Z KYSLEJ KAPUSTY. 600 g kyslej kapusty, 100 g cibule, 20 g cukru, 20 g údenej slaniny, voda, soľ, oct.

Vriacu vodu s octom, soľou a cukrom vylejeme na kapustu s pokrájanou cibuľou. Prikrýjeme ju a necháme vychladnúť. Potom ju premiešame a polejeme rozpraženou údenou slaninou pokrájanou na kocky. Cibuľu môžeme pridať aj po sparení kapusty, avšak sparená je chutnejšia.

ŠALÁT ZO SUCHÉJ FAZULE. 280 g suchej fazule, 10 g cibule, 20 g cukru, 20 g oleja, voda, soľ, čierne koreniny, bobkový list, oct, pažitka.

Umytú fazuľu dáme do osolenej vody s bobkovým listom, uvaríme a scedíme. Do scedenej vody zamiešame cukor, oct, olej, fazuľu zalejeme a pridáme cibuľu pokrájanú na tenké lístky. Vrch posypeme čiernym korením a posekanou pažitkou.

MÚČNIKY

MEDOVNÍK SO ZEMIAKMI. 250 g krupicovej múky, 150 g zemiakov, 1/2 balíčka

PORAŻENIE POPORODOWE

Schorzenie występuje w 12 godzin do 3 dni po porodzie, zwłaszcza u krów wysoko mlecznych i trzymanych stale w oborze. W okresie, gdy krowy dużo przebywają na pastwisku, schorzenie występuje rzadko. Brak ruchu w czasie ciąży ułatwia zwykle wystąpienie porażenia poporodowego. Bezpośrednią przyczyną jest niedostateczna ilość wapnia w organizmie. Jeśli mlecznej krowie nie dostarczymy razem z paszą dostatecznej ilości wapnia, wówczas na produkcję mleka krowa zużywa własne zapasy wapnia (z krwi, kości), wskutek czego traci siły. W ciągu 1-3 dni po porodzie zwierzę nie może wstać lub wstaje z trudem, a stojąc chwieje się, leżąc trzyma głowę zarzuconą na bok. Temperatura ciała spada niekiedy do 35°C, uszy i nasada rogów są chłodne. Przy ciężkich objawach zwierzę jest stale senne, nieprzytomne, nie reaguje na uderzenie, krzyk. W razie braku pomocy krowa pada. W chorobie tej nie należy zwierzęciu podawać żadnych lekarstw, pompować powietrze do wymienia ani wycierać nozdrzy solą. Wszystkie te sposoby dają pozorny efekt, ale później utrudniają leczenie. Pompowanie powietrza do wymienia może spowodować zakażenie i jego schorzenie, wcale nie łatwe do leczenia. Najlepiej wezwać lekarza. A w zapobieganiu trzeba zwrócić uwagę, aby krowom przed i po porodzie zapewnić ruch. Na 70 dni przed porodem zmniejsza się o połowę dawkę pasz treściowych, zastępując je objętościowymi. Po porodzie należy zaś ilość pasz treściowych stopniowo zwiększać.

HENRYK MĄCZKA

prášku do pečiva, 3 lyžice mlieka, 3 lyžice medu, 50 g mletých orechov, 1 vajce, 120 g práškového cukru, 20 g cukru na posypanie.

Do rozpusteného medu pridáme uvarené pretlačené zemiaky, múku, mlieko, prášok do pečiva, zomleté orechy, vajce, cukor a výpracujeme na hladké cesto. Rozvalíme ho na plátky, ktoré pečieme na vymastenom a múkou vysypanom plechu. Upečené cesto naplníme alebo maslovým krémom, alebo lekvárom a posypeme cukrom.

SACHEROVÉ REZY. 100 g kryštálového cukru, 100 g krupicovej múky, 50 g mandľí, 80 g masla, 20 g kakaa, 150 g mrahuľového lekváru, 50 g práškového cukru, 5 vajec, 2 dl smotany.

Celé vajcia s cukrom šľaháme nad parou, kým nie je masa teplá, potom odstavíme a šľaháme do vychladnutia. Primiešame kakaos s múkou, zomleté mandle a rozpustené maslo. Všetko zliahka premiešame, vylejeme na vymastený a múkou vysypaný plech a upečieme v stredne teplej rúre. Po vychladnutí vodorovne prerežeme, potrieme lekvárom, spojíme a zdobíme šľahačkou.

Sacherové rezy sa hodia na každú príležitosť.

PRAWNIK

OPŁATA ZA PARKOWANIE NA DROGACH PUBLICZNYCH

Jaki organ administracji publicznej uprawniony jest do ustalania opłat za parkowanie samochodu na terenie miasta? - pyta Jan F. z Nowego Targu.

Zgodnie z par. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 lipca 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad wprowadzania opłat za parkowanie pojazdów samochodowych (Dz.U. nr 89, poz. 416), organem właściwym do ustalania opłat parkingowych na organ zarządzający ruchem na tej drodze. Ustalenie opłat parkingowych odbywa się w porozumieniu z zarządem drogi. Właściwy miejscowo organ samorządu terytorialnego obligatoryjnie opiniuje projekty decyzji i uchwał w tej sprawie. W opisanej sytuacji, jeżeli gmina sprawuje zarząd nad drogą, na której znajduje się miejsce parkingowe, rada gminy ma prawo do ustalenia opłat za parkowanie.

DAROWIZNA

Rodzice chcą przekazać mi swoje mieszkanie własnościowe. W jaki sposób mają to zrobić, aby pozbawić wszelkich praw do tego mieszkania pozostałe rodzeństwo - Czytelnik z Nowego Targu.

Każdy ma prawo do swobodnego rozporządzenia swoim majątkiem, przenosząc przysługujące mu prawo z tego majątku na inną osobę. Określona osoba może skutecznie rozporządzić swoim majątkiem m.in. w formie darowizny. W tym przypadku przenosi ona prawo jej przysługujące jedynie na osobę, którą wskazuje, tj. osobę obdarowaną. Jeżeli więc rodzice zamierzają przekazać synowi mieszkanie, formą skutecznie wyłączającą prawo drugiego syna do tego mieszkania będzie umowa darowizny między obdarowanym a rodzicami. Ażeby jednak umowa darowizny była umową skutecną, muszą być spełnione określone przepisami prawa cywilnego warunki. Zgodnie z art. 888 k.c. przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku. Ważnym elementem tej umowy jest więc bezpłatność całego świadczenia. Świadczenie darowizny jest bezpłatne wtedy, gdy druga strona umowy nie zobowiązuje się do jakiegokolwiek świadczenia w zamian za uczynioną darowiznę. Nieodpłatność ta oznacza, że darczyńca nie może uzyskać jakiegokolwiek ekwiwalentu ani w chwili dokonywania darowizny, ani też w przeszłości.

Ponadto umowa darowizny w przypadku nieruchomości powinna być dokonana w formie aktu notarialnego. W przypadku bowiem przenoszenia własności nieruchomości forma aktu notarialnego jest wymagana pod rygorem nieważności dokonanej czynności.

CZY ODSZKODOWANIE NALEŻY OPODATKOWAĆ

Czy od wypłaconego odszkodowania z tytułu choroby zawodowej, jakie otrzymałem w 1995 r. od zakładu pracy należało zapłacić podatek - pyta Jan P. z Kacwina.

Kwoty odszkodowań, które zostały wypłacone na podstawie przepisów prawa poza wyjątkami, były w roku 1994, jak i w 1995 wolne od podatku dochodowego. Powyższe wynika z treści art. 21 ust. 1 pkt 3, ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych - (Dz.U. z 1993 r. nr. 90, poz. 416 a póź. zm. poz. 163), gdzie wśród wyjątków, od których należy zapłacić podatek, nie wymieniono odszkodowań z tytułu choroby zawodowej. Odszkodowanie z tytułu choroby zawodowej jest odszkodowaniem na podstawie przepisów prawa. Artykuł 9 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. nr 30, poz. 144 z późn. zm.) stanowi, iż pracownicy, który wskutek choroby zawodowej doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, przysługuje jednorazowe odszkodowanie pieniężne. Stąd też mając na uwadze powyższe okoliczności nie należało opodatkować otrzymanego z tytułu choroby zawodowej odszkodowania.

WYDATKI NA BUDOWĘ SIECI

KANALIZACYJNEJ

Czy wpłatę na budowę sieci kanalizacyjnej na rzecz Społecznego Komitetu Budowy Osiedla mogę odliczyć od podstawy opodatkowania - Maciej P. z Krakowa.

Wydatki poniesione na budowę sieci kanalizacyjnej osiedla można odliczyć od podstawy opodatkowania. Warunkiem odliczenia jest, aby wydatki te były przekazane w formie darowizny na rzecz samorządu terytorialnego. Jest to bowiem cel związany z budownictwem mieszkaniowym, a zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt 1b ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 1993 r. nr. 90, poz. 416 z późn. zm., ostatnia zmiana z 1995 r. nr. 5, poz. 25), darowizny wydatkowane na cele związane z budownictwem mieszkaniowym dla samorządu terytorialnego podlegają odliczeniu od dochodu przy tworzeniu podstawy opodatkowania. Należy zaznaczyć, iż maksymalna kwota odliczeń z tego tytułu nie może przekroczyć 10 proc. rocznego dochodu. Nie podlegają jedynie odliczeniu od podstawy opodatkowania kwoty w inny sposób wydatkowane, np. bezpośrednie wpłaty na rzecz firmy prowadzącej budowę sieci kanalizacyjnej osiedla. Nie jest to bowiem darowizna dla samorządu terytorialnego. Wydatki te nie mieszczą się również w katalogu wydatków poniesionych na cele mieszkaniowe podatnika, które mogą być odliczone od podstawy opodatkowania - art 26 ust. 1 pkt 5 powołanej ustawy.

HVIEZDY O NÁS

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Tento mesiac skoro každému z nás prinesie trochu zmien, predovšetkým v osobnom živote. Finančné otázky, s ktorým budeš mať do činenia, si iste vyžiadajú zvýšenú pozornosť, môžeš však počítať s úspechom, ale až pri konci mesiaca. Nezabúdaj na vlastné zdravie, musíš sa oň starat. Práve teraz máš k tomu znamenitú príležitosť.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Všeobecne možno povedať, že to bude mesiac zaujímavý, ale nie pokojný. Pocítis to už v prvých dňoch. Máš šancu na zlepšenie hmotnej situácie. Asi v polovici mesiaca sa ti nahromadi mnoho záležostí, ktoré budeš musieť riešiť s veľkou pozornosťou a trpezlivosťou. Koncom mesiaca t'a čaká prijemné spoločenské stretnutie.

RYBY (19.2.-20.3.)

Onedlho t'a prekvapí nejaká úplne nová situácia, v súvislosti s čím nebudeš vedieť, ako sa máš chovať, ba ani čo robiť. Onedlho však vysvitne, že sa vlastne nič nestalo, len ty sa budeš musieť trochu zmeniť. Pravdepodobne koncom mesiaca t'a čaká vážne životné rozhodnutie, o ktorom už dlhší čas intenzívne rozmyšľaš.

BARAN (21.3.-20.4.)

V tomto mesiaci nebudeš nariekať na nudu, ani na dlhú chvíľu. Niečo sa stane, čosi sa vyvinie a tieto nové udalosti t'a potiesia a pomôžu ti vyriešiť viaceré starosti, ktoré t'a už dlhší čas trápili. Iniciatíva a dobré nápady otvoria pred tebou nové možnosti. Problém je len v tom, že bez výtrvalosti a usilovnosti ich môžeš premániť.

BÝK (21.4.-20.5.)

Dá sa povedať, že mesiac bude v podstate dobrý, hoci nie je vylúčené, že sa môžeš dočkať sklamania v takých záležostach, v ktorých si si bol istý, že budú mať dobrý koniec. Nebola azda tvoja istota taká veľká, že si sa prestal starat o svoje veci? Ešte nie je všetko stratené, pri dobrej vôle sa dá ešte mnoho napraviť.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

V práci t'a čakajú veľmi vážne rozhodnutia. Musíš počítať s viacerými zmenami, ktoré sa môžu ukázať najlepším východiskom zo situácie. Musíš si všetko dobre premysliť a až potom konať - dôsledne a energicky. V rodine sa vyskytne trochu rôznych starostí, ktoré budú vyžadovať tvoj čas a pozornosť. Všetko sa však dobre skončí.

RAK (22.6.-22.7.)

V tvojom osobnom živote sa v tomto období nebudeš mať na čo st'ažovať. Samozrejme nebude všetko úplne ideálne. To určite nie, ale jedno tvoje dôležité želanie, na ktorého splnenie už oddávna čakáš, sa práve teraz konečne uskutoční. Nevyhneš sa finančným problémom, ale v polovici mesiaca sa všetko urovná.

LEV (23.7.-23.8.)

Po všetkých zážitkoch z minulého obdobia sa konečne obzor vyjasní. Všetko nasvedčuje tomu, že sa ti naskytá možnosť vyhnúť sa všetkým t'ažkostiam, s ktorými si sa stretával už dlhší čas. Samozrejme ešte niekoľko záležostí si od teba bude vyžadovať zvýšenú pozornosť a hodne úsilia, ale všetko sa obráti k lepšiemu.

PANNA (24.8.-23.9.)

V najbližom čase sa budeš musieť odhadlať k niekoľkým skutočne vážnym rozhodnutiam týkajúcim sa otázok, ktoré majú základný význam pre tvoju budúcnosť. Isté nedorozumenie s niekym blízkym ti v nastávajúcom období trochu počazi náladu, ale na šťastie to nebude dlho trvať. Nezabúdaj, že po búrke vždy svieti slnko.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Si trochu hašterivá povaha, máš totiž rád mať iný názor ako ostatní. Bavi t'a skrátku diskutovať. Nemôžeš to však preháňať, keďže tvoje okolie je už večnými spormi riadne unavené. Snaž sa dať za pravdu aj niekomu inému, nemusíš predsa vždy tvrdiť, že čierne je biele. Nič nestratíš, naopak - získaš.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Všeobecne možno povedať, že to bude rozmanitý mesiac, v ktorom sa dobré dni budú striedať s horšími. Rozhodne však musíš zachovať klúd a zbytočne sa neplašiť. S t'ažkosťami si vždy poradíš, aj keď t'a to bude stáť trochu nervov a námahy. Keby sa malo spočítať to, čo t'a očakáva, vcelku bude viac dobrých vecí ako zlých.

STRELEC (23.11.-21.12.)

V tomto mesiaci sa vyskytne situácia, v ktorej nebudeš vedieť, ako sa máš zachovať a čo máš robiť. Samozrejme, všetko si budeš musieť dobre premysliť. V zamestnaní t'a čaká istá zmena, ktorá ti nebude po vôle, ale nemôžeš proti tomu nič urobiť. Trochu diplomacie z tvojej strany nebude na škodu, ba uľahčí ti to prispôsobiť sa novým podmienkam.

NÁŠ TEST

Ste verným partnerom?

1. Vyznávate zásadu večnej manželskej vernosti?
a/ Áno - 5 b., b/ Nie - 0 b.

2. O čom sa s partnerkou najčastejšie zhovárate?

a/ O spoločnej budúcnosti - 5, b/ O dôverných záležitostach - 3,
c/ O láske - 0.

3. Veríte, že láska „hory prenáša“?

a/ Áno - 5, b/ nie - 0, c/ Ako sa to vezme - 3.

4. Ako by ste najradšej strávili dovolenkú?

a/ Cestovaním z miesta na miesto - 3, b/ V rušnom letovisku - 0,

c/ Na tichom mieste, v kruhu blízkych ľudí - 5.

5. Veríte v lásku na prvý pohľad?

a/ Nie, láska sa musí vyvíjať - 5, b/ Áno - 0, c/ Občas sa to stáva - 3.

6. Vaša priateľka zistila, že jej bol manžel neverný. Čo by ste jej poradili?

a/ Aby sa s ním rozviedla - 5, b/ Aby sa s ním otvorené po-rozprávala a potom sa rozhodla - 3, c/ Aby sa tvárlila, že o ničom nevie - 0.

7. Na služobnej ceste ste sa zoznámili so sympathetickým(ou) mužom (ženou). Strávite s ním (ňou) príjemnú noc, hoci máte doma trvalý partnerský vzťah?

a/ Nie - 5, b/ Nezávazne si zaflirtujem, ale budem verný - 3, c/ Využijem príležitosť, ved' sa to nikto nedozvie - 0.

8. Túžite po erotickom zážitku s iným partnerom (kou)?

a/ Občas áno - 3, b/ Veľmi často - 5, c/ Nie - 0.

— Ó bože, môj muž ide!

Varšavská priekupníčka rozpráva známym o svojej návšteve v Krakove:

- Tie krakovské priekupníčky sú strašné papuľnaté. Bolo ich desať a ledva som ich prekričala.

***

Jasio prichádza do školy a pýta sa učiteľa:

- Možno niekoho trestať za to, čo neurobil?

- Nie Jasio, - odvetí učiteľ.

- No, tak ja som si neurobil úlohu.

***

- Otecko, prečo náš kohút ráno spieva?

- Musí, lebo ked' sa zobudia sliepky, nesmie ani ceknúť!

***

- Prečo ten váš pes stále breše?

- pýta sa mladý pol'ovník svojho spoločníka.

- Aby ste si ho náhodou ne-pomýlili so zajacom.

***

Istý politik navštívi Louvre. Chce sa pochváliť svojimi zna-losťami a preto, bez toho, aby prichádzal bližšie k obrazom menuje ich autorov:

- Renoir... Gauguin... Cézanne... a to... - prichádza bližšie k jednému exponátu, - to je vari Picasso...

- Nie, prosím, to je zrkadlo, - namieta sprivedca.

***

Lekár poúča pacienta:

- Dnes si pred spaním vezmete dve tabletky a zajtra, ak sa zo-budíte, dve ďalšie...

***

Mladú vodičku zastaví poli-cajt. Pýta sa jej:

- Nevideli ste červené svetlo? Ona si vzdychnie a vysvetlí:

- Ale hej. Len vás som nevi-dela...

***

Kapitán na zámořskej lodi sa obracia k cestujúcim:

- Dámy a páni, zajtra vchádzame do vód Bermudského trojuholníka. Za stratenú batožinu lodná spoločnosť nepreberá záruky.

***

Sťažuje sa susedka susedke:

- Ten môj muž je hrozný! Za každým desiatym slovom vypustí z úst nejakú nadávkú!

- To sa mne nemôže stať, - povie druhá.

- Ako to? Prečo!

- Pretože môj muž sa jedno-ducho k desiatemu slovu vôbec nedostane!

MENO VEŠTÍ

FRANTIŠEK: dobré, prosté, jasné a teplé meno. Človek s týmto menom býva najčastejšie brunet, ale niekedy aj blondín s hustými a kučeravými vlasmi, s veľkými sivými - hoci niekedy aj čiernymi - očami. Máva spravidla guľatú tvár, tmavé, husté a široké obočie, ktoré zvýrazňuje jeho tvár. Je najčastejšie vysoký, dobre urastený a zdravý, hoci stáva sa, že niektorý z Františkov chorlavia na ladviny, zápal plúc alebo angínu. Pochádza obyčajne z viacernej rodiny a býva najmladší zo súrodencov. Preto sa niekedy stáva, že je miláčikom matky, ktorá ho často rozmaznáva. Naproti tomu otec je prísny a dôsledny, čo má istý vplyv aj na Františka, ktorý od útleho detstva miluje poriadok a pokoj, aj keď si občas sám rád zašantí. Pri zábave sa snaží svojich rovesníkov oslniť dôvtipom a šikovnosťou, vie tiež poradiť a býva dobrým rozhodcom. Treba však podotknúť, že je veľmi ambiciozny a rád sa vyvýsuje, ale pri tejto príležitosti aj rád pomôže.

František je v zamestnaní svedomitý a dobrý pracovník, niekedy verejne činný. Má však jednu chybu, že si občas rád vypije. Vždy sa však zastáva slabších, alebo tých, ktorým niekto ukrixdil, a preto popri priateľoch máva aj nepriateľov. Len málokedy sa mu podarí uskutočniť všetky životné túžby. Keď sa venuje poľnohospodárstvu, je spravidla dobrým gazdom a súčasne aj otcom. František býva často šoférom, navyše dobrým. Niekedy absolvuje strednú školu, ale len v ojedinelých prípadoch, keď je veľmi ctižiadostivý. Študuje na vysokej škole, najčastejšie právo. Ako vojak je vynikajúcim poddôstojníkom a nezriedka aj dôstojníkom. Úspešne si počína aj ako vedúci predajne alebo ako policajt.

Všeobecne sa dá povedať, že František sa páči ženám, v súvislosti s čím máva hodne ľubostných zápletiek. Žení sa s milou a pokojnou dievčinou, ktorá je mu verná a oddaná. Majú spolu tri deti, s ktorými niekedy mávajú výchovné tŕzkosti. Deti sú však veľmi nadané a často študujú na vysokých školách. Ak je medzi nimi dcéra, je otcovým miláčikom. Problémy sú so synmi, ktorí si radi vychodia z kopýtku a niekedy majú sklon k alkoholizmu. František musí v podstate celý život prekonávať rôzne prekážky. Až po päťdesiatke sa mu začína darit. V staršom veku má sklon k obezite. (jš)

SNÁR

Verite snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pôkladá za predsudok našich babičiek. Ostatne je to iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám sníva:

Pieseň - najpravdepodobnejšie zlé pomery,

Podzemné chodby vidieť - vysvetli sa istá záhadá; nachádzat' sa v nich - pôjdeš zlou cestou v živote,

Portrét vlastný vidieť - poznáš svoju chybu; cudzí - nová láska,

Práca, sám pracovať - čakaj úspech; vidieť iných - tvoje podujatie sa vydarí,

Prápor vidieť - nebezpečenstvo pominulo; nosiť - dočkáš sa uzna-nia,

Pravdu počuť - donútia ľa k vyznaniu; hovoriť - budeš mať nepríjemnosti,

Princezná - zistíš niečo veľmi milé a pozoruhodné,

Prach - môžeš očakávať celkom slušné príjmy; na šatách - prav-de-podobne hádka; vidieť na sebe - tvoja výtrvalosť bude odmenená,

Prázdny - zažiješ príjemné dni a smád' aj nejaké dobrodružstvo,

Prádlo vešať - dozvieš sa nejaké novinky; pekné v skrini vidieť - blahobyt, možno nejaké peniaze; prať - klebety, ohováranie,

Prechádzať sa - priateľstvo a šťastie,

Priadza, vidieť ju - veľké starosti; priast - šťastie v láske; zapletať - niekoho rozvedieš; stáčať - prejaví sa v tebe lakomstvo; rozmotávať - vriešiš istú záhadu,

Prilba - priamostou a otvorenostou niečo získaš,

Prošba k niekomu - čaká ľa poníženie; počuť ju - budeš mať moc; splniť - získaš si veľkú obľubu; odmietnut - utrpíš stratu,

Prosíť, sám - príjemný život; iného vidieť - máš dobrého priateľa,

VÝSLEDOK

Do 13 bodov: Ste majstrom vo zvádzani a pravdepodobne tvrdíte, že ste ešte nestretli veľkú lásku. Sotva ju však stretnete, pretože verenosť je pre vás nudná. Naša rada: Nesľubujte partnerovi(ke) spoločnú budúcnosť. Ušetríte ho(ju) zbytočného sklamania a vy sa vyhnete mnohým nepríjemnostiam.

14 až 28 bodov: Ak ste práve zaľúbený(á) alebo dobre vychádzate s partnerom(kou), na neveru ani nepomyslite. Keď vaše city ochabnú, túžite po zmene. Neviete sa však na ňu odhadlať a svoju bezmocnú zlost zvyčajne vylievate na partnerovi(ke). Naša rada: Zamyslite sa nad príčinami krízy a odpovedzte si na otázku, či má vás vzťah budúcnosť.

29 až 40 bodov: Verenosť je pre vás v partnerskom vzťahu nevyhnutná. Preto ju bezpodmienečne očakávate aj od partnera(ky). Naša rada: Neviažte sa tak silne na partnera(ku) a doprajte mu(jej) viac voľnosti. Vášmu vzťahu to prospeje.

SLÁVNY PÁR. Každý z tejto dvojice získal slávu v inej profesi. Ona vo filme, on v športe. Ide samozrejme o Brooke Shieldsovú a André Agassihu. Brooke začala kariéru ako modelka. Ked' mala sotva 11 rokov, vystupovala v reklamách kozmetických prostriedkov pre deti. Už ako 11-ročná hrala vo filme. Oneľho sme ju mohli vidieť v takých filmoch ako Modrá lagúna alebo Sahara. Brooke je nielen pekná, ale aj inteligentná. Na istý čas prerušila filmovú kariéru, aby mohla vyštudovať na univerzite v Princeton.

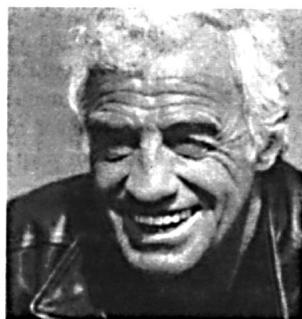

Agassihu pozná každý milovník športu. Patrí k svetovej tenisovej špičke. Jeho zasnúbenie s Brooke vzbudilo obrovský záujem. Mladá herečka mala totiž množstvo zbožňovateľov, medzi ďalších ako monacký princ Albert, alebo vynikajúci herec Liam Neeson, ale nikto z nich neuspel. Hviezda neprestajne opakovala, že zostane pannou až do sobáša. Čažko povedať, či kvôli Agassimu zrušila túto zásadu. Oficiálne sa však s ním zasnúbila. Stretli sa v dosť kritickom období, keď sa zdalo, že ich kariéra sa už končí. Potom sa však všetko obrátilo na lepšie: Agassi opäť vyhrával turnaje a Brooke hrá na Broadwaii hlavnú úlohu v divadelnej adaptácii filmu Grease. Z tohto dôvodu vraj preložila na neskôr svoj sobáš s Agassim. Ale len z tohto dôvodu? Ďalší známy tenista John McEnroe stále Agassimu opakuje: „Nikdy sa nežeň s herečkou. To sa nemôže vydarit“. McEnroe asi vie, čo hovorí. Oženil sa totiž s herečkou Tatum O'Nealovou, ktorá už ako 11-ročná dostala Oscara za úlohu vo filme Papierový mesiac. Manželský zväzok športovca a herečky sa skončil rozvodom, hoci mali tri deti. Na snímke: B.Shieldsová a A.Agassi.

MANŽELSTVO LIZ TAYLOROVEJ, v poradí už ôsme, sa skončí rozvodom. Ked' sa v roku 1991 slávna hviezda, ktorej predošli manželia boli milionári (ako napr. majiteľ siete hotelov Hilton bud' filmový producent M.Todd) alebo slávnymi hercami (napr. Richard Burton), vydala za prostého stavebného robotníka Larryho Fortenskyho, vypukla senzácia. Sobáš bol nádherný a Liz sa zdala byť veľmi šťastná. Oneľho sa však ukázalo, že hviezdu a robotníka spájalo veľmi málo, že vlastne čažko im bolo najšť spoločný jazyk. Ked' však Liz bola chorá, Larry verne bdel pri jej posteli, keď sa podrobila operácii bedra a nemohla chodiť, vozil ju obetavo na vozíku. Napriek tomu hádky boli na dennom poriadku. Liz nadávala manželovi, on zase jej: „Prac sa z môjho domu!“ - vraj naňho vykrikovala. Nedávno sa Larry skutočne vystáhoval z rezidencie L.Taylorovej v Bel Air. Teraz sa začali

tahačky o sumu, ktorú Fortenský má dostať „na rozlúčku“ s hviezdom. Prostredníctvom svojich advokátov žiada od nej veľa - 50 miliónov dolárov! Vraj ťažia Liz tým, že keď tie peniaze nedostane, vydá knihu, v ktorej odhalí intímne a pre Liz veľmi nemilé podrobnosti z ich manželstva. 63-ročná herečka, staršia od Larryho o 20 rokov, chce vraj za mlčanie zaplatiť.

JEAN PAUL BELMONDO vo svojich filmoch hrával vždy tvrdých mužov a prejavoval veľkú fyzickú zdatnosť. Nikdy nesúhlasiel, aby ho v nebezpečných scénkach zastupovali kaskadéri. 62-ročný „Bebel“ sa ešte nedávno tešil dobrému zdraviu. Teraz však bojuje s vážnou nemocou. Neočakávanie sa ocitol v nemocnici, kde sa podrobil až osemhodinovej operácii. Poznamenajme, že sa ešte v júni, keď pracoval na novej divadelnej úlohe, dal vyšetriť, a lekári nezistili nič znepríjemňujúceho. Až o mesiac neskôr, keď hral tenis, pocitil v nohách veľkú bolest. Operácia sa stala nutná. Treba bolo odstrániť až osem krvných zrazenín v žilách Belmondových nôh. Herca operoval známy francúzsky chirurg, prof. Benamou. Stav bol veľmi vážny, ale posledné správy z nemocnice sú optimistické. Samozrejme, musí ište uplynúť niekoľko mesiacov, kým Belmondo vyzdravie. Aj potom bude dlhší čas pod dozorom lekárov. Na snímke: J.P.Belmondo.

MÁRNOMYSEL'NOSŤ, ALEBO... O tom, že sympatická americká televízna moderátorka najobľúbenejších programov, konferencierka a všestranná umelkyňa Oprah Winfreyová patrí medzi najlepšie zarábajúce ženy

v oblasti amerického šoubiznisu, je všeobecne známe. Napriek svojmu pôvabu je však stále slobodná a zlé jazyky o nej šíria klebety, že odpudzuje mužov až nezdravou láskou k svojmu psíkovi Salomonovi. Potom ju už nedokáže dostatočne prejavíť uchádzčom o jej priazeň. Že na tom bude možno čosi pravdy, potvrdila, keď mal jej štvornohý čierny kokeršpaniel

akési zaživacie čažnosti. Oprah neváhala utratiť 140.000 dolárov za letenky do Los Angeles, operáciu na špeciálnej veterinárnej klinike a následné liečenie malého Salomona. Nuž, ktorie... Asi si to môže dovoliť a peniaze jej nechybajú. Navyše má vrúteny vzťah aj k iným zvieratám. Na jej veľkom ranči sa vždy pasie množstvo kráv, pobehuje stádo koní a iných zvierat... Na snímke: O.Winfreyová so svojím štvornohým priateľom Salomonom.

MEG RYANOVÁ, herečka, zažila veľký šok počas návštevy u katerníka. Chcela, aby jej ostrihal len končeky jej pekných svetlých vlasov. Ked' sa však pozrela do zrkadla, s hrôzou zistila, že jej vlasys majú ružovú farbu. Kaderník si totiž zmýlił preparáty. Herečka ho zažalovala a žiada za neúmyselný omyl obrovské odškodené - milión dolárov. - Celý týždeň som sa nemohla ukázať na ulici - sťažuje sa Meg Ryanová (na snímke).

VYSOKÁ ODMENA. Roku 1942 zazrela skupina siedmich poľských väzňov, ktorým sa podarilo utiecť zo sibirskej gulagu, dvoch snežných mužov. Narazila na nich pri prechode cez Himaláje. Neznáme tvory boli vraj dva a pol metra vysoké, mali dlhú srst a pripomíiali medvede. Odvtedy obletelo svet množstvo správ o snežnom mužovi. Pochádzajú najmä z Indie, Nepálu a Číny. Údaje o výške a celkovom výzore snežného muža, nazývaného yeti, sa rôznia. Podľa niektorých svedkov je nižší a podobný ľudoopovi. Existuje už aj množstvo fotografií stop snežného muža. Uverejňujeme jednu z nich - predstavuje stopu záhadného tvora odsfotografovanú pod Mount Everestom. Je dlhá 33 cm a široká 20 cm. Oponenti však popierajú existenciu snežného muža. A keď ide o stopy, tvrdia, že sú to stopy zvierat poškodené slnkom alebo novým snehom...

Cínska vláda však napriek tomu vypísala v tomto roku odmenu 55.000 dolárov pre toho, „kto dokáže, že snežný muž existuje. Najvyššiu odmenu dostane ten, komu sa podarí doviest ho živého. Nižšie odmeny sú určené pre nálezcov mŕtvych jedincov tohto zaujímavého druhu, alebo za fotografie a videozábery snežného muža...“ Táto správa najväčšmi vzrušila obyvateľov himalájskych krajín...

V Nižných Lapšoch

V Krempachoch

STARÉ SPIŠSKÉ A ORAVSKÉ MUROVANICE

Foto: J. Pivovarčík

V Chyžnom

V Kacvíne

Vo Fridmane

Zimné hry krempašských detí. Foto: J. Pivovarčík

**DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW WYKONUJE:
jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości w formatach A-2 i B-3
(prospekty, etykiety, akcydensy, ulotki, książki itp.)**

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE: Biuro Zarządu Głównego TSP, 31-150 Kraków,
ul. św. Filipa 7/4, tel./fax 34-11-27
nr konta: BDK w Lublinie II O/Kraków 333401 - 2017 - 132

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW poleca do nabycia następujące publikacje:

- * Almanach *Slowacy w Polsce cz. I*, (rocznik), Kraków 1993 ..... 3,00 zł
- * Almanach *Slowacy w Polsce cz. III*, (rocznik), Kraków 1995 ..... 3,50 zł
- * J. Ciągwa, J. Szpernoga, *Slowacy w Powstaniu Warszawskim*, Kraków 1994 ..... 2,50 zł
- * Zbigniew Tobjański, *Czesi w Polsce*, Kraków 1994 ..... 5,00 zł